

SEFI HABARÇYSY

SERGEY GLAZIYEV:

«ÝAKYN GELJEK ÜÇIN YKDYSADY SYÝASATYŇ
MÖHÜM UGRY, TÄZE TEHNOLOGIKI ULGAMYŇ
ESASYNDA SENAGAT ÖŇEGIDIŞLIGINIŇ AMALA
AŞYRYLMAGY BOLMALYDYR»

INTELLEKTUAL EÝEÇILIK BOÝUNÇA FEDERAL GULLUGY (ROSPATENT)

“SENAGAT EÝEÇILIGINIŇ FEDERAL INSTITUTY”
FEDERAL DÖWLET BÝUJET EDARASY

SEFI HABARÇYSY

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

J. 4 № 2 (12)

16+

**Intellectual eýeçilik boýunça federal gullugy (Rospatent)
“Senagat eýeçiliginiň federal instituty”
Federal döwlet býujet edarasy**

**ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Sefi Habarçysy
J. 4 № 2 (12)
Moskwa 2025**

Bellige alyndy:

Aragatnaşyk, maglumat tehnologiýalary we köpçülikleýin kommunikasiýalar çygyrynda gözegçilik boýunça federal gullugynda (PI № FC77–85468; tapgyr EI № FC77–85469, sene: 13 iýun 2023 ý.).

Ýaýratma zolaklary:

Rossiya (ähli zolaklar), GDA ýurtlary, golaý we uzak daşary ýurtlar.

Neşiriň döwürleýinligi:

Goşmaça ýörite neşirleri çykarmak mümkinçiligi bilen, ýylda 4 san.

Abuna ýazylmak indeksi: 85599.

«SeFi Habarçysy»

2022-nji ýylda esaslandyryldy we aşakdaky ylmy ugurlarda intellektual eýeçiligiň ylmy işleriniň netijelerini beýan etmek üçin döredildi: Döwlet we hukuk. Hukuk ylmylary; Ykdysadyýet. Ykdysady ylmylar; Patent hukugy. Oýlap tapyşlar; Rejelendiriş; Tebigy ylmylar. Umumy we toplumlaýyn meseleler; Statistika; Kibernetika.

Okyjylar topary:

intellektual eýeçilik ulgamyndaky hünärmenler, patent ynamdarlary, hukukçylar, adwokatlary, ýolbaşçylar, aspirantlar, talyplar, oýlap tapyjylar we beýleki okyjylar.

«SeFi Habarçysy», aşakdaky ýörelgä esaslanyp, öz mazmunyna göniden-göni açyk elýeterlilik üpjün edýär: ylmy barlaglaryň netijelerine açyk elýeterlilik global bilim alyş-çalşynyň ýokarlanmagyna ýardam berýär. Žurnalyň sanlary SEFI web sahypasynyň elektron çeşmesinde ýerleşdirilen: www.vestnikfips.ru (žurnalyň elektron wersiýasy). Ähli materiallar çap edilenden soňra, ulanyjylar üçin elýeterli bolar

Embargo döwri göz önünde tutulmadyk.

Materiallara mzdusuz açyk elýeterlilik almak üçin žurnalyň sahypasynda hasaba alynmak talap edilmeýär. Materiallary neşir etmek, ähli awtorlar üçin mzdusuzdyr.

Žurnal açyk elýeterlilik (open access) ýörelgesi bilen işleýär, ýagny, ähli mazmun, ulanyjylar üçin mzdusuz doly elýeterlidir we açyk elýeterlilik baradaky kesgitlemä laýyklykda hödürlenýär.

Redaksiya gelip gowşan ähli materiallar goşa kör rysgal rejeleme amalyndan geçirilýär

Rejeleme, garaşsyz hünärmenler tarapyndan ahlak ýörelgelerine laýyklykda amala aşyrylýar.

Žurnalyň elektron arhiwi

neşirden soň aşakdaky milli repozitoriýalarda elýeterlidir: “Ylmy Elektron Kitaphana”, “Rossiýanyň ylmy sitatlar indeksi» (RINC) bibliografiki maglumatlar binýadynyň çäklerinde – hasaba alnan ulanyjylar üçin (ulgamda hasaba alyş we žurnala elýeterlilik mzdusuz); «KiberLeninka» – ähli okyjylara mzdusuz, hasaba alynmak talap edilmeýär.

“SeFi Habarçysy» žurnalyň esaslandyryjysynyň, redaksiýasynyň we neşirýatçysynyň salgysy:

125993, Moskwa, G-59, GSP-3, Berežkowskaya köç., jaý 30, bina 1.

Žurnalyň elektron poçtasy:

Vestnik_FIPS@rupto.ru

Saýt: vestnikfips.ru.

Электронная почта журнала:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сайт: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 2 (12)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

REDAKSIÝA GEŇEŞI

Baş redaktor **NERETIN Oleg Petrowiç**

ykdysady ylmlarynyň doktory, Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň (SEFI) direktory, Moskwa

ZUBOW Ýuriý Sergeýewiç

mugallymçylyk ylmlarynyň kandidaty, Intellektual eýeçilik boýunça Federal gullugyň ýolbaşçysy, Moskwa

IWLIÝEW Grigoriý Petrowiç

baş redaktoryň orunbasary, hukuk ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň prezidenti, SEFI-iň ylmy ýolbaşçysy, Moskwa

GORUŞKINA Swetlana Nikolaýewna

baş redaktoryň orunbasary, sosiologiýa ylmlarynyň kandidaty, SEFI-iň ylmy sekretary, Moskwa

ABANKINA Tatýana Wsewolodowna

ykdysady ylmlarynyň kandidaty, professor, "Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň Şäher we sebitleýin ösüş fakultetiniň Döredijilik ykdysadyýeti merkeziniň direktory, Moskwa

ALEKSANDROWA Anna Wladimirowna

tehnik ylmlaryň kandidaty, dosent, esasy ylmy işgär, SEFI Seljeriş merkeziniň başlygy, Moskwa

ALEKSEÝEWA Olga Lenarowna

hukuk ylmlarynyň kandidaty, SEFI Hil gözegçilik merkeziniň başlygy, Moskwa

BLIZNES Iwan Anatolýewiç

hukuk ylmlarynyň kandidaty, professor, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň hukuk fakultetiniň dekanı we intellektual eýeçilik kafedrasynyň müdiri, Moskwa

BOROWSKAÝA Marina Aleksandrowna

ykdysady ylmlaryň doktory, professor, Rossıyanyň Bilim Akademıyasynyň habarçy-agzasy, Günorta Federal uniwersitetiniň prezidenti, Rostow-na-Donu

BYÇKOW Dmitriý Wladimirowiç

fizika-matematika ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Ekspertiza müdirliğiniň mehanika, fizika we elektrik tehnikasy bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

GLAZÝEW Sergeý Ýuryewiç

ykdysady ylmlaryň doktory, professor, Rossıyanyň Ylmlar Akademıyasynyň akademigi, ýewraziýa ykdysady utgaşmasynyň, kämilleşmeginiň we durukly ösüşiniň toplumlaýyn meseleleri boýunça RYA-nyň Ylmy geňeşiniň başlygy, Moskwa

GRIB Wladislaw Walerýewiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, RF-yň at gazanan hukukçysy, Rossıyanyň Bilim Akademıyasynyň akademigi, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň rektory, Rossıyanyň professorlar maslahatynyň başlygy, Moskwa

ÝENA Oleg Walerýewiç

SEFI "Patent seljermesi" ylmy ugrunyň ýolbaşçysy, Moskwa

ŽURAWLEW Andrey Lwowiç

hukuk ylmlarynyň kandidaty, SEFI Halkara hyzmatdaşlyk merkeziniň başlygy, Moskwa

ZOLOTYH Natalýa Iwanowna

ykdysady ylmlarynyň kandidaty, "Rossıyanyň goldawy» atly kiçi we orta telekeçiligiň bütinrossıya jemgyýetçilik guramasynyň wise-prezidenti, Moskwa

IWANOWA Marina Germanowna

sosiologiki ylmlarynyň doktory, ykdysady ylmlarynyň kandidaty, dosent, SEFI Ylmy-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

IWANOW Roman Alekseýewiç

"molykulyar immunologiýa" hünäri boýunça filosofiýa ylmlarynyň doktory, Ýaýlymlaýyn lukmançylygyň ylmy merkeziniň direktory, "Sirius» Uniwersitetiniň "Lukmançylyk biotehnologiýasy" ugrunyň ylmy ýolbaşçysy, Soçi

ILÝINA Irina Ýewgenýewna

ykdysady ylmlarynyň doktory, dosent, Rossıyanyň Ylmy-tehniki çygyrynda ykdysadyýetiň, syýasatyň we hukugyň ylmy-barlag institutynyň direktory, Moskwa

KALÝATIN Witaliy Olegowič

hukuk ylmlarynyň kandidaty, dosent, Russıya Federasiyasynyň Prezidentiniň ýanyndaky Hususy hukukyň Barlag merkeziniň Intellektual hukuklary hakynda kanunçylygyk bölüminiň maslahatçysy we Intellektual hukuklaryň kafedrasynyň professory, Moskwa

KLIMANOW Wladimir Wiktorowič

ykdysady ylmlarynyň doktory, geografiýa ylmlarynyň kandidaty, dosent, Rossıyanyň Halk hojalygynyň we döwlet gullugynyň akademiýasynyň Amaly ykdysady barlaglar institutynyň Sebit syýasaty merkeziniň ýolbaşçysy, Moskwa

KUZNESOWA Tatýana Wiktorowna

mugallymçylyk ylmlarynyň doktory, "Bütinrossıya patent-tehniki kitaphanasy» Merkeziniň başlygy, Moskwa

LOPATINA Natalýa Wiktorowna

mugallymçylyk ylmlarynyň doktory, professor, SEFI Ylmy-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

LYSKOW Nikolaý Borisowič

SEFI Himiýa, biologıya we lukmançylyk merkeziniň başlygy, Moskwa

PROKOFÝEW Stanislaw Ýewgenýewiç

ykdysady ylmlarynyň doktory, professor, Russıya Federasiyasynyň Hökümetiniň ýanyndaky Maliye uniwersitetiniň rektory, Moskwa

SALNIKOW Mihail Ýuryewiç

SEFI Fizika we amaly mehanika merkeziniň başlygy, Moskwa

SIROTÝUK Wladimir Olegowič

tehnik ylmlarynyň doktory, dosent, Rossıyanyň ylmlar akademiýasynyň esasy ylmy işgäri, Moskwa

SMIRNOW Mihail Borisowič

fizika-matematika ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Seljerme müdirliğiniň Mehanika, fizika we elektrotehnika bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

SUKONKIN Aleksandr Wladimirowiç

tehnik ylmlarynyň kandidaty, SEFI baş ylmy işgäri, Moskwa

FABRIÇNYÝ Sergeç Ýuryewiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, "Harby, ýörite we goşa niýetlenişli intellektual işiň netijeleriniň hukuk goragy boýunça federal agentligi» FDBe-nyň direktory, Moskwa

FEDOTOW Mihail Aleksandrowiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, "Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň "Awtorlyk hukugy, meňzeş, medeniýet we maglumat hukuklary boýunça ÝUNESKO kafedrasy» Halkara ylm-bilim merkeziniň direktory, Moskwa

ŞORIN Oleg Nikolaýewiç

tehnik ylmlaryň kandidaty, Moskwa

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education "Moscow University named after A.S. Griboedov", Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business "Opora Russia", Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

MAZMUN

Baş redaktoryň sütüni

Editorial

O. P. Neretin
106

1. Akademik bilen gepleşik

Dialogue with an academician

Sergeý Ýurýewiç Glazýew

«Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň möhüm ugry, täze tehnologiýa ulgamyň esasynda senagat öňegidişliginiň amala aşyrylmagy bolmalydyr»

Sergey Yu. Glaziev

“The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm”

108

2. Intellektual eýeçilik hukuklaryny saklamak we goramak meseleleri

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

O. I. Tereşenko

Hytaý Halk Respublikasynda haryt nyşanlaryny bellige almak: amalyň aýratynlyklary

O. I. Tereschenko

Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure

112

O. S. Kostenko

Hytaýda giň tanalýan haryt nyşanlaryny we bellige alynmadyk belgileri goramagyň käbir meseleleri

O. S. Kostenko,

Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

120

A. W. Çeban,

Ye. B. Gawrilowa,

A. A. Lomakina

Hytaý Halk Respublikasynyň patent kanunçylygyny göz önünde tutup, ýewraziýa patent kanunçylygyny kämilleşdirmek

A. V. Ceban,

E. B. Gavrilova,

A. A. Lomakina

Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

128

G. A. Negulýaýew,

O. N. Darina

HHR-nyň patent ulgamy: onuň ösüşi we oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri patentleşdirmegiň aýratynlyklary

G. A. Negulyaev,

O. N. Darina

Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

138

3. Intellektual eýeçiligiň ykdysadyýeti

Economy of intellectual property

N. A. Maaluf

Belarus Respublikasynda «Beýik daş» senagat parkynyň hytaýly dahyllylarynyň işleri: patent işjeňliginiň elementleri

N. A. Maaluf

Chinese residents activity in the Industrial park “Great Stone” (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

151

CONTENT

4. Patent maglumatynyň elektron hyzmatlary

Electronic patent information services

O. P. Neretin,
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. W. Zaryanov

Bütindünyä intellektual eýeçilik guramasynyň täze düzgünlerini göz önünde tutup, adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça maglumat binýatlarynyň hukuk, tehniki we maglumat üpjünçiliginiň seljerişi

O. P. Neretin,
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

160

5. BPTK (Bütinrossiýa patent-tehniki kitpahana) X-faýllary

Vptb X-Files

172

6. Kitap tekjesi

Bookshelf

T. W. Semenowa,
W. W. Kosenko,
O. P. Neretin

«Lukmançylyk we saglygy goraýyş pudagynda işläp taýýarlamalary täjirleşdirmek. Ýolbaşçynyň iş kitaby»

T. V. Semenova,
V. V. Kosenko,
O. P. Neretin

“Commercialization of developments in the field of medicine and healthcare. Chief’s Desk Book”

174

**Senagat eýeçiliginiň federal
institutynyň Direktory
(SEFI)
O. P. Neretine**

Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasy

Çuňňur hormatlanylýan Oleg Petrowiç!

Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň adyndan Federativ Senagat Eýeçiligi Institutyna 65 ýyllygyny mürekejem gutlaýaryn!

Ýarym asyrdan gowrak taryhy döwründe SEFI global intellektual eýeçilik ekoulgamynyň möhüm infrastruktura bölegine öwrüldi, güýçli bilermen potensialyna eýe bolan we aragatnaşyk ylmy meselelerini çözüän köp ugurly institute öwrüldi.

SEFI intellektual eýeçiligi döretmek, goramak, aýlanýş we täjirlekdirmek pudagynda milli bähbitlerini goramagy üpjün etmekde işjeň gatnaşýar. Çynlakaý tehnologiýa özgertmeleriniň şertlerinde institut Russiýa Federasiýasynyň ylmy-tehnologiýa potensialyny ulanmagyň netijeliligini ýokarlandyrmaga ähmiýetli goşant goşýar, ýurdumyzyň tehnologiýa öňdebaryjylygyna ýetmek we ynsan kapitalyny ösdürmek üçin şertleri döretmäge kömek edýär.

Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň esaslandyryjysy we neşirçisi bolan ylmy žurnallaryň atlarynyň haryt nyşanlaryny bellige almakda Rospatent we SEFI ýolbaşçylygynyň eden kömegi üçin aýratyn minnetdarlyk bildirmek isleýärim. Bu akademiki ylmy döwürleýin neşirleriň ýygyndysynyň aýdyňlygyny saklamak üçin gaty möhüm ädim bolup, RYA-nyň intellektual eýeçilige bolan hukugyny goramaga mümkinçilik berýär.

Institut kollektiwine mundan beýläk netijeli iş we goýlan maksatlara ýetmegi arzuw edýärim!

RYA-nyň wise-prezidenti
RYA-nyň akademigi
W. Ý. Panenko

W. Ýa. Panchenko

Baş redaktoryň sütüni

Hormatly okyjylar, kärdeşler, dostlar!

«SEFI Habarçysy» žurnalyň redaksiýasynyň adyndan okyjylarymyz we awtorlaryza Federativ Senagat Eýeçiligi Institutyny 65 ýyllygy bilen gutlaýaryn. Bu ýyllaryň hemmesinde institut intellektual eýeçilik (IE) ekoulgamynda möhüm wezipe ýerine ýetirýär.

IE pudagynda halkara derejesinde konstruktiv özara täsir etmäge, şeýle hem ülnüleri sazlaşdyrmaga we patent ulgamlaryny ösdürmäge ymtylmak bilen, Rossiýa BEIG-de öz pozisiýalaryny saklaýar we onuň işlerinde işjeň gatnaşýar, bizniň hukuk eýelerini goldamak we 3D we blokçeýn boýunça täze ülnüleri işläp düzmek boýunça başlangyçlary öňe sürýär.

Biz BEIG tarapyndan dolandyrylan ähli halkara bellige almak ulgamlaryna goşulandy.

RÇT ulgamy arkaly beýleki ýurtlarda oýlap tapyslara hukuk goragyny almak bolýar, Madrid ulgamy arkaly haryt nyşanlaryna, Gaaga ulgamy arkaly senagat nusgalaryna, Lissabon ulgamy arkaly bolsa harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary we geografiki görkezijilere gorag bermek mümkin.

Rossiýanyň raýatlary we kompaniýalary üçin ähli halkara hyzmatlary işlemegini dowam etdirýär.

IE meselelerinde BRIKS ýurtlary bilen hyzmatdaşlyk güýçlenýär, umumy maglumat we bilermen giňişligi döredilýär. Soňky tapgyrda IE obýektlerini bellige almak boýunça amaly gollanmalary taýýarlamaga degişli taslama bar.

Rospatent ýolbaşçysy Ý. S. Zubow belleýär welin, BRIKS hyzmatdaşlary hem ösen, netijeli we ulanyjlara gönükdirilen IE ulgamyny ykdysady ösüşiň we üstünlikli söwda hyzmatdaşlygynyň düýbünü hasaplaýarlar.

SEFI we Ýewraziýa Patent Edarasyny (ÝEPE) ýakyn hyzmatdaşlyk baglanyşdyrýar: birnäçe ylmy-barlag iş döredildi, olar bilen bizniň web sahypamyzyň «Ylmy işler»¹ bölümünde tanyşmak bolýar.

ÝEPE kömegi bilen žurnal yedi milli dile terjime edildi. Sanlar ÝEPE² we «SEFI Habarçysy»³ web sahypalarynda elýeterlidir.

Öňdebaryjy patent edaralarynyň hyzmatdaşlygynyň häzirkizaman jähtleri, şeýle hem olaryň bilermen-guramaçylyk we maglumat özara täsiriniň esasy maksatnamalary «Ýewraziýa sebitinde senagat eýeçiligi pudagynda häzirkizaman umumy maglumat-bilermen giňişligini döretmegiň esaslary» monografiýasynda görkezilýär.

Bilelikdäki önümçilik we halkara önümçilik zynjyrlaryna integrasiýa tehnologiýa hünärleriň doly spektrine eýe bolmadyk ýurtlara-da ýokary tehnologiýa önümleri döretmekde

gatnaşmaga mümkinçilik berýär. Halkara koperasiýasynyň giňelmegi gatnaşyjy ýurtlaryň tehnologiýa öňdebaryjylygyny güýçlendirýär.

Emma strategiki artykmaçlyklary saklamak üçin açyklyk bilen öz tehnologiýalaryny goramagyň arasynda deňagramlylygy saklamak möhümdir. Bu amallaryň aýlawlylygy YBI-a bolsan islegiň gurluşyna we mukdaryna täsir edýär.

Okyjylary IE ösüş meýillerini ara alyp maslahatlaşmaga çagyryýarys. Siziň soraglaryňyz we tekliplerinizi biziň neşirlerimizniň sahypalarynda we bilermen çekişmeleriniň çäginde hemişe hoş görýäris.

IE pudagyň ösdürmek bilimleri alyş-çalyş etmezden we halkara koperasiýadan mümkin däl. «Akademik bilen dialog» bölümini dowam etdirip, biz Bileleşik döwletiň Döwlet sekretary, Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň akademigi, ykdysadyýet ylymlarynyň doktory, professor, tehnologiýa ulgam teoriýasynyň awtory S. Ý. Glazýewa öz görnüşini paýlaşmagy teklip etdik: biziň ýurdumyz haýsy döwürde ýerleşýär we milli maksatlara ýetmek üçin şertleri haýsy möhüm faktorlar kesgitleýär.

Hyzmatdaşlyga açyklyk, tejribe alyş-berişini we bilelikdäki çözümleri işläp düzmek täze ösüş nokadlaryny döretmek we tehnologiýa öňdebaryjylygy goldamagyň açary!

*Hormatlamak bilen, O. P. Neretin,
žurnalyň baş redaktory,
ykdsady ylymlarynyň doktory*

EDN <https://elibrary.ru/baozli>

¹ SEFI-niň resmi web saýty. URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² ÝEPE-niň resmi web saýty. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ «SEFI Habarçysy» žurnaly: saýt. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

On behalf of the editorial board of FIPS bulletin, I congratulate our readers and authors on the 65th anniversary of the Federal Institute of Industrial Property. Over the years, the institute has played a key role in the Intellectual Property (IP) ecosystem.

Striving for constructive cooperation in the field of IP at the international level, and for the harmonization of standards and the development of patent systems, Russia maintains its position in WIPO and actively participates in its activities, promoting initiatives to support our copyright owners and develop new standards for 3D and blockchain.

We are included in all international registration systems administered by WIPO.

Through the PCT system, it is possible to obtain legal protection for inventions in other countries, through the Madrid system for trademarks, through the Hague system for industrial designs, and through the Lisbon system for appellations of origin and geographical indications.

All international services for Russian citizens and companies continue to operate.

Cooperation with the BRICS countries on IP issues continue to strengthen, and a common informational and expert space is being formed. A project to prepare practical guidelines on IP registration is in the final stage.

Yuri Zubov, Head of Rospatent, noted: "Our BRICS partners share the view that

a developed, efficient and user-oriented intellectual property system is the key to economic growth and successful trade cooperation".

Close cooperation binds FIPS and the Eurasian Patent Office (EAPO): a number of scientific research works have been created, the results of which can be found on our website in the Scientific activities' section¹.

Thanks to the EPA, the bulletin has been translated into seven national languages. The issues are available on the websites of the EAPO² and the FIPS Bulletin³.

Modern aspects of interaction between leading patent offices as well as the main programs of their expert, organizational and informational interaction are represented in the monograph "The foundations of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region".

Co-production and co-integration into international production chains allow countries to participate in the creation of high-tech products, even if they do not possess a full range of technological expertise. The expansion

of international cooperation strengthens the technological leadership of the participating countries.

However, in order to maintain strategic advantages, it is important to maintain a balance between openness and the protection of ones technologies. The cyclic nature of these processes has a significant impact on the structure and volume of demand for results of intellectual activity.

We invite readers to discuss the trends in IP development. Your questions and suggestions are always welcome on the pages of issues and in the framework of expert discussions.

The development of the IP sphere is impossible without constant knowledge exchange and international cooperation. Continuing our section Dialogue with an academician, we invited the State Secretary of the Union State of Russia and Belarus, Academician of the RAS, Dr. Sci. (Economics), Professor Sergey Glazyev the author of the theory of tenor of technology to share his vision, in what period our country currently is and what key factors determine the conditions for achieving the national goals.

Openness to cooperation, exchange of experience and development of joint solutions is the key to creating new growth points and maintaining technological leadership!

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ Official FIPS website. URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² Official EAPO website. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ Official VESTNIK FIPS website. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

1

AKADEMIK BILEN
GEPLEŞIKEDN <https://elibrary.ru/pwhwj1>

«Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň möhüm ugry, täze tehnologiýa ulgamyň esasynda senagat öňegidişliginiň amala aşyrylmagy bolmalydyr»

Sergeý Ýurýewiç Glazýew,

RYA-nyň akademigi, ykdysady ylmylarynyň doktory

“The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm”

Sergey Yu. Glaziev

academician of the Russian Academy of Sciences, Dr. Sci. (Economics)

1. «SEFI Habarçysy» žurnaly öz okyjylaryna intellektual eýeçilik pudagynda iň häzirkî zaman maglumatlaryny bermäge çalyşýar, bu maglumatlar interdisiplinar häsiýete eýe bolup, şübhesiz ýurduň tehnologiýa liderligi üçin esas bolup durýar. Sergeý Ýurýewiç, Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň «2030-njy ýyla çenli döwür üçin we 2036-njy ýyla çenli perspektiwa üçin Russiýa Federasiýasynyň ösüş milli maksatlary barada» karary boýunça tehnologiýa liderlik milli maksatlaryň biri hökmünde kesgitlenýär. Tehnologiýa ulgamy teoriýasynyň awtory hökmünde Siziň pikiriniz boýunça, biziň ýurdumyz häzir haýsy döwürde ýerleşýär we goýlan maksada ýetmek üçin şertleri kesgitleýän esasy faktorlar haýsylar?

Tehnologiýa ulgamy birtutuny we durnukly emele geliş aňladýar, onuň çäginde doly makroönümçilik aýlawy amala aşyrylýar, bu aýlaw başlangyç çeşmeleriň gazylmagyny we alynmagyny, olaryň gaýtadan işlenilişiniň ähli tapgyrlaryny we jemgyýetçilik sarp edilişiniň degişli görnüşine kanagatlandyran ahyrky önümleriň toplumynyň çykarylmagyny öz içine alýar.

Tehnologiýa ulgamlaryň çalşyrylyşy amalynda ylmy açyşlara we oýlap tapmalara bolan islegiň gurluşy üýtgeýär. Olaryň köpüsi uzak wagtlap işlenilmän galýar, sebäbi agdyklyk edýän tehnologiýa ulgamyň önümçilik-tehnologiýa ulgamlaryna laýyk gelmeýär. Diňe onuň ösüş mümkinçilikleriniň tükenmegi bilen düýpgöter täze tehnologiýalara zerurlyk ýüze çykýar, olaryň bäsdeşlik saýlawy täze tehnologiýa ugurlaryň esaslaryny emele getirýär. Bu amallaryň aýlawlylyk häsiýeti intellektual işjeňligiň netijelerine bolan islegiň gurluşyna we mukdaryna ep-esli täsir edýär.

Uzak möhletli tehniki-ykdysady ösüşi tehnologiýa ulgamlaryň çalşyrylyşy amaly hökmünde garamak uzak möhletli ykdysady ösüş amallaryny ölçemäge mümkinçilik berýär. Dünyä we Rossiya ykdysadynyň anyk-taryhy empiriki barlaglary ulanylyp, uzak möhletli ykdysady ösüş amallaryny ölçemegiň netijeleri XXI asyryň başynda agdyklyk edýän maglumat-elektron tehnologiýa ulgamy goşmak bilen baş tehnologiýa ulgamyň döremegini we çalşyrylmagyny ýüze çykardy. Onuň ýadrosyny düzýän maglumat-aragatnaşyk, nano-, bioenergiýa we additiv tehnologiýalarynyň toplumu ýylda takmynan 30% tizlik bilen ösýär, onuň aýry-äýri elementleri ýylda 20-den 70%-e çenli giňelýär.

Bäşinji we altynjy tehnologiki ulgamlaryň arasynda zygiderlilik bar. Olaryň esasy faktory maddalaryň elementar gurluşlary baradaky bilimleriniň we fundamental ylym tarapyndan alnan maglumatlary gaýtadan işlemegiň we geçirmegiň algoritmleriniň ulanylyşyna esaslanýan maglumat tehnologiýalarydyr. Olaryň arasyndaky serhet tehnologiýanyň maddalaryň gurluşlaryna girmegiň çuňlugynda we maglumatlary gaýtadan işlemegiň gerimlerinde ýatyr.

Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň esasy ugry täze tehnologiki ulgamyň esasynda senagat öňegidişligini amala aşyrmak bolmalydyr. Ýurduň öňünde durýan ykdysadyňyň öň alyp baryan ösüş maksatlary üçin bar bolan çeşmeleri we ylmy-tehniki potensialy mobilizasiýa etmek meselelerini çözmek maýa goýumalaryny iki esse we ylmy-barlag we synag-gurluşyk işleriniň mukdaryny üç esse köpeltmezden mümkin däl. Şeýle köpelişi diňe Rossiýa Bankynyň aýratyn gaýtadan maliýeleşdirme gurallaryndan ulanyp, ösüş institutlaryna niýetli karz bermegi üpjün edip biler. Şeýle karzlar boýunça göterim mukdary 1%-den geçmeli däl, şol şertde ösüş institutlary ahyrky karz alyjylara karzlary 2%-den ýokary däl mukdar boýunça ýetirmelidirler.

2. Intellektual eýeçilik instituty Rossiýaly öndürjileriň hukuklaryny goramagyň täsirli guraly bolup durýar, şeýle hem dost döwletler bilen söwdanyň we hyzmatdaşlygyň güýçlenmegine kömek edýär. Belli bolşy ýaly, ýaňy-ýaknyda Sizi Birleşen Döwletiň Döwlet sekretary wezipesine bellediler. Siz milli bähbitler we ýurduň we raýatlaryň hakyky zerurlyklaryny göz önünde tutup, Rossiýa bilen Belarus Respublikasynyň tehnologiki pudakda özara täsir ediş perspektiwalaryny nähili bahalaýarsyňyz?

Bilşiňiz ýaly, Birleşen Döwlet (mundan beýläk – BD) köp sanly ylmy-tehniki maksatnamalary amala aşyrýar. 2000-nji ýyldan bäri jemi 80-den gowrak programma dürli pudaklarda amala aşyryldy. Esasy ugurlary – elektronika we mikroelektronika (20 programma), kosmos işjeňligi (9 programma), senagat we oba hojalygy (14 programma), şeýle hem saglygy goraýyş we durmuş işjeňligi (12 programma). Aýratyn ugur – bu goranyş we howpsuzlyk (28 programma). Olaryň käbiri ykdysadyň täze ýokary tehnologikly pudaklaryny döretmek üçin başlangyç impuls berdi.

Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň esasy ugry täze tehnologiki ulgamyň esasynda senagat öňegidişligini amala aşyrmak bolmalydyr.

Mysal üçin, saglygy goraýyşda öýjük özenlerini ulanmak boýunça ylmy-tehniki programma Belarusda öýjük tehnologiýalary pudagynda täze ugurlary döretmek üçin başlangyç berdi. Bu programmanyň hasabyna döredilen ylmy-tehniki gazanylygyň kömegi bilen dürli keselleriň täze dermanlaryny we anyklaýyş usullaryny öndürýän önümçilikler açyldy, olaryň kömegi bilen münlerçe näsag bejerildi. Bu programmanyň netijeleri arasynda: süňk ýiliginin we deriniň aşaky ýag dokumasynyň öýjük özenlerini ösdürip ýetişdirmegiň täze usullary işläp taýýarlandy, olaryň häsiýetleri,

Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň esasy ugry täze tehnologiki ulgamyň esasynda senagat öňegidişligini amala aşyrmak bolmalydyr.

garrylyk alamatlary, potensial jikme-jik häsiýetlendirildi; lejköz kesellerindeň ejir çekýän kesellerde adaty gan emele gelmesiniň regenerasiýa amallaryny ulanmak we düzetmek üçin çemeleşmeler işlenip taýýarlandy, şeýle hem çişe garşy işjeňlige eýe bolan gen-üýtgedilen limfoid öýjüklerini almak üçin; farmakologiki dermanlary şahsylaşdyrylan synagy üçin damar öýjüklerini we tekiz myşsa öýjüklerini almak üçin fundamental çemeleşmeler işlenip taýýarlandy we ş.m.

Beyleki programmalaryň amala aşyrylmagynyň kömegi bilen Rossiýaly we belarusly institutlaryň we kärhanalaryň arasynda hyzmatdaşlygyň we kooperirnegiň täze pudaklary ýüze çykdy. Mysal üçin, kosmos temasy boýunça Birleşen Döwletiň programmalaryny amala aşyrmak Belarusyň Ýeri uzakdan seljermek (ÝUS) kosmos ulgamynyň tehnologiki esasy boldy.

Rossiýa-belarus ylmy-tehniki hyzmatdaşlygynyň netijesinde 2 m çözügütlü Belarusyň Ýeri uzakdan seljermek kosmos enjamy (BKE) we oňa meňzeş Rossiýaly «Kanopus-B» hemrasy döredildi, olar 2012-nji ýylda Baýkonur kosmodromyndan üstünlikli orbita çykaryldy.

«Rossiýa we Belarusyň sarp edijilerini Ýeri uzakdan seljermek maglumatlary bilen üpjün edýän kosmos we ýerüsti serişdelerini işläp taýýarlamak» «Monitoring-BD» (2013–2017 ýý.) programmasyny ýerine ýetirmegiň netijeleri boýunça kiçi massa-ölçegli kosmos serişdeleriniň ygtybarlylygyny, işe ukyplylygyny we janlylygy durnuklylygy ýokarlandyrmak maksatlarynda 100-den gowrak tehnologiýa we programma toplumlary döredildi; oýlap tapmalar, peýdaly modeller, EWM üçin programmalar, şeýle hem önümçilik syrly goşmak bilen 80 töweregi intellektual işjeňligi netijeleri alyndy.

«Kosmos serişdeleriniň we beyleki pudaklaryň perspektiwaly önümleriniň materiallary, enjamlaryny we esasy elementlerini döretmegiň toplumlaýyn tehnologiýalaryny işläp taýýarlamak» «Tehnologiýa-BD» (2016–2020 ýý.) ylmy-tehniki programmasyny ýerine ýetirmegiň netijesinde 39 patent, 13 bellige almak şahadatnamasy, ylym eseriniň 2 aýratyn hukugy, 27 nou-hau alyndy.

Saglygy goraýyşda öýjük özenlerini ulanmak boýunça ylmy-tehniki programma Belarusda öýjük tehnologiýalary pudagynda täze ugurlary döretmek üçin başlangyç berdi.

Ýaňy-ýakynda Birleşen Döwletleriň Ýokary Döwlet Geňeşi (2024-nji ýylyň 29-njy ýanwaryndan № 2 karara) 2035-nji ýyla çenli döwür üçin BD-nyň ylmy-tehnologiýa ösüş strategiýasyny kabul etdi. BD-nyň Ministrler Geňeşi (2025-nji ýylyň 26-njy martýandan № 9 karara) onuň birinji tapgyrynyň (2025–2030 ýý.) amala aşyrylyş çäreleriniň meýilnamasyny tassyklady. Ol genetiki tehnologiýalary ösdürmek pudagynda dünýä derejeli barlag infrastrukturasyň obýektlerini döretmek, şol sanda BD-nyň genetiki maglumat binýadyny; tebigate meňzeş (konwergent) NBIKS-lymlarynyň we tehnologiýalarynyň ähli spektri boýunça bilelikdäki barlaglary we işläp taýýarlama; sinhrotron we neýtron barlaglary pudagynda «megasaýens» synag bazasyny döretmek we ösdürmek boýunça bilelikdäki taslamalary; täzelenip bilýän we täzelenip bilmeýän energiýa çeşmeleri, ilkiň bilen atom energetikasy pudagynda iň täze tehniki serişdeleri we tehnologiýalary işläp taýýarlamak; oba hojalygy we akwakultury, genetika we biotehnologiýa, biohowpsuzlyk, şol sanda azyk howpsuzlygy pudagynda doly ylmy-barlag we innowasiýa aýlawynyň toplumlaýyn programalaryny işläp taýýarlamak; iň täze synag ulgamlary, biologiki işjeň maddalary we farmsubstansiýalary, şeýle hem öýjük tehnologiýalaryny işläp taýýarlamak, şol sanda şahsylaşdyrylan lukmançylygy, ýadro lukmançylygyny ösdürmek, keselleri täsirli önüni almak we bejermegi we ş.m. ýaly perspektiwaly hyzmatdaşlyk ugurlaryny öz içine alýar.

3. Täzeden tehnologiýa liderlik hakda. Siziň pikiriniň boýunça, bu meselede Rossýanyň we Hytaýyň pozisiýalary nähili meňzeş?

Hytaý, Rossýa ýaly, häzirkä baş ýylykda esasy maksat bolan tehnologiýa özygtyýarlygyna ýetmegiň gazanylmagyny ygylan etdi. Belli bolşy ýaly, ol esasan Günbataryň ösen ýurtlaryndan tehnologiýalary import etmek hasabyna ösdi, bu ýurtlar HHR-de köp sanly ýokary tehnologiýa önümçilikleriň döredilmegine maýa goýupdylar. Dünýäniň usthanasy bolup, Hytaý ýokary tehnologiýa önümleriň öndürilmegi we eksporty pudagynda lider oruna çykdy. ABŞ-nyň höküm sürýän elitasy aň-düşünje gelip, material önümçilik pudagynda global lider hökmünde olary süýşüren Hytaýyň çalt ösüşini duruzmaga synanyşdy. «Amerikany täzeden beýik etmek» maksadyny ygylan edip, Tramp Hytaý bilen söwda söweşini başlatdy, amerikan korporasiýalaryndan önümçilik kuwwatlaryny ABŞ-a gaýtarmalaryny we HHR-e ösen tehnologiýalary bermekden ýüz öwürmelerini talap etdi.

Rossýa 1990-njy ýyllaryň «şok bejergisi» döwründe öz tehnologiýa bazasyny ösdürmekden düýbünden ýüz öwürdi, ony ýokary tehnologiýa önümleriň importy bilen çalşyrdy. Şol döwürde YBI-lere çykadajlar bir tertip azaldy, hususylaşdyrmagyň netijesinde pudak ylmy ýok boldy – gurluş býurolarynyň we taslaýyş institutlarynyň 80% töweregi weýran edildi we söwda merkezlerine we ammarlara gaýtadan uýgunlaşdyryldy. Ylmy-tehniki potensial diňe döwlet sektorunda saklanyp galdy. ABŞ-nyň we olaryň ýewropaly satelitleriniň agressiýasynyň obýekti bolup, Rossýa häzirkä milli howpsuzlygy üpjün etmek maksatlary üçin gyssagly tertipde ylmy-tehniki potensialy dikeltmäge mejbur.

Tehnologiýa liderlik meselelerinde hyzmatdaşlyk häzirkä tapgyrda ösen ylmy-tehniki gazanyklara monopoliýa gazanmagyň we üpjün etmegiň mümkin dälidigini göz önünde tutmalydyr.

Häzirkä hakykatda tehnologiýa liderligi gazanmak meselesi Rossýanyň we Hytaýyň hökümetleriniň ileri tutýan wezipesi bolup durýar. Döwletleriň maksatlary gabat gelýär. Häzirkä zaman dünýäsiniň tendensiýalary ykdysady we tehnologiýa özara täsiriň dürli merkezleriniň özara täsir etmegiň ugurlaryny görkezýär. Günbatar sanksiyalaryna garamazdan, bizde umumy tehnologiýa liderligi üpjün etmek üçin ýeterlik mukdarda hyzmatdaş ýok (ilkiň bilen Aziýada).

Dünýä ykdysadynyň arhitekturasynyň öňi görülmedik üýtgemegi we täze tehnologiýa we dünýä hojalyk ulgamyň emele gelmegi şertlerinde Ýewraziýa Ykdysady Bileleşiginiň (ÝYB) we Hytaýyň hyzmatdaşlygy strategiki häsiýete eýe bolýar we uly perspektiwalara eýe. Aslynda, ÝYB we Hytaý sebitdäki ykdysady ösüşiň täze konturyny emele getirýärler.

Tehnologiýa liderlik meselelerinde hyzmatdaşlyk häzirkä tapgyrda ösen ylmy-tehniki gazanyklara monopoliýa gazanmagyň we üpjün etmegiň mümkin dälidigini göz önünde tutmalydyr. Şonuň üçin bir topar ýurtdan gelýän ähli daşarky howplary durnukly tehnologiýa ösüşe päsgel berip bilmeýär.

Häzirkä zaman ykdysady gaty çylşyrymly gurluşa eýe, şonuň üçin dünýäde öz-özünde ýapyk ýagdaýda ösenip bilýän hiç bir ýurt ýok. Şu ýa-da beýleki görnüşde halkara kooperirleme hemmeler üçin zerur. Ýokary tehnologiýalar pudagynda kooperirlemegiň aýratynlygy onuň özara ykrar etmäge we gazanyklary alyş-çalşa esaslanandygydyr. Şundan bäsdeşlik ukypyny ýokarlandyrmaga çalyşyp, biri-birini doldurýan kompaniýalaryň arasynda tehnologiýa bileleşikler ýüze çykýar. Bize tehnologiýa liderligi üpjün etmek üçin belki ähli ugurlar boýunça däl, ýöne birnäçe möhüm ugurlar boýunça lider bolmaga çalyşmaly – bizim gazanklarymyzy hyzmatdaşlarymyzyň gazanklaryna çalyşyp bilmek üçin.

Şu gün günorta we günbatar goňşylarymyz bilen strategiki hyzmatdaşlyk şeýle özara gatnaşyklary ýeterlik derejede ynam bilen gurmaga mümkinçilik berýär. Tutuş ylmy-tehnologiýa giňişligi örtmek nukdaýnazaryndan, mysal üçin, ÝYB we Şanhaý Hyzmatdaşlyk Guramasynyň jemiňiň ýeterlik derejede öz-özünü kanagatlandyryandygyny aýdyp bolar.

Hyzmatdaşlygyň geografiýasyny giňeltmek zerur. Daşary syýasat politsentrizmä ileri tutgyllygy kesgitledi, şonuň üçin biz Hytaýyň ýadrosy we Hytaý bilen hyzmatdaşlyk edýän, bäsdeşlik edýän, «Bir guşak – bir ýol» taslamasyna gatnaşýan we nol jemli däl oýundan synergiki täsire gönükdirilen umumy abadançylygy bilelikde gurýan Gündogar we Günorta Aziýanyň beýleki ýurtlary bolan täze dünýä hojalyk ulgamy hakda aýdýarys.

Halkara ykdysady hyzmatdaşlygyň esasy wektory doly süýşýär. SSSR-iň çökmeginden soň giden dünýä hojalyk ulgamynda liberal globallaşma esasydy bolsa, täze dünýä hojalyk ulgamy üçin esasy zat bilelikdäki maýa goýumlary, ähli gatnaşyjylaryň hukuklaryna hormat goýulýan, özara peýdaly, üstünlikli ykdysady ösüşi üpjün etmek üçin bäsdeşlik artykmaçlyklaryny utgaşdyrmak bolýar. Bu täze dünýä hojalyk ulgamy iki wariantda bolan öňki imperialistik ulgamdan: sowet wariantynda – direktiw meýilnamalaşdyrma bilen we amerikan wariantynda – transmilli korporasiýalar bilen has täsirli.

Şu gün Hytaý ylmy-tehniki ösüşe, innowasiýalara düýbünden dogry ýönelyär. Meniň pikirime, 5 ýyldan soň biz Hytaý we tutuş Günorta-Gündogar Aziýanyň dünýä ykdysadynyň esasy

Meniň pikirime, 5 ýyldan soň biz Hytaý we tutuş Günorta-Gündogar Aziýanyň dünýä ykdysadynyň esasy merkezi boljakdygy täze global ykdysady ulgama girjek.

merkezi boljakdygy täze global ykdysady ulgama girjek. Rossiya üçin bu täze global ykdysadyň merkeziniň ýadrosyna girmek gaty möhüm.

Çeşme görkezmek üçin: Glazýew S. Ýu. Ýakyn geljek üçin ykdysady syýasatyň esasy ugry täze tehnologi ulgamyň esasynda senagat öňegidişligini amala aşyrmak bolmalydyr // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 108–111.

For citation: Glaziev S. Yu. The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 108–111 (In Russ.).

INTELLEKTUAL EÝEÇİLİK HUKUKLARYNY SAKLAMAK WE GORAMAK MESELELERI

Ylmy makala

Original article

УДК: 347.772

EDN <https://elibrary.ru/udfusp>**Hytaý Halk Respublikasynda haryt nyşanlaryny bellige almak: amalyň aýratynlyklary****Olga Iwanowna Tereşenko**

Rossiýanyň intellektual eýeçiliginiň döwlet akademiýasy

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Mazmun: makala Hytaý Halk Respublikasynyň Haryt Nyşanlary Dolandyryşynda haryt nyşanyna haýyşnama bellige almak amalynyň aýry-áýry tapgyrlarynyň aýratynlyklaryny seredýär, Russiýa Federasiýasyndaky aýratynlyklar bilen paraleller geçirilýär. Aýratyn üns hytaý we Russiýa kanunçylyklaryny deňeşdirmeli-hukuk seljeriş berilýär, bu adaty däl haryt nyşanlaryny (mysal üçin, reňkli) bellige almak çemeleşmelerindäki tapawutlary, amal möhletlerini, haýyşnamalaryň bir wagtda beriljegindäki gapma-garşylyklary çözmegi we öň ulanmak institutyny öz içine alýar. Işň döwrebaplyk HHR-de brendleri bellige almak strategiýasyny gurmakda amaly ulanylyşyň mümkinçiliginde we Russiýa kanunçylygyny kämilleşdirmek boýunça hukuk pikiriniň doktrina ösüşinde ýatyr. Hususanda, awtor tarapyndan patent trollingine garşy önüni alyş mehanizmleri bellenilýär. Makala intellektual hukuk pudagynda hünärmen üçin, şol sanda bikanun harytlara garşy göreşiň daşary ýurt tejribesini öwrenýänler üçin, hytaý bazarynda işleýän telekeçiler üçin gyzykly. Esasy netijeler haryt nyşanlary pudagynda Russiýa hukuk ulgamyny kämilleşdirmek üçin peýdaly bolup biler.

Açar sözler: haryt nyşanlary, haryt nyşanynyň gorag ukyby, Rospatent, Hytaý, intellektual eýeçilik.

Çeşme görkezmek üçin: Tereşenko O. I. Hytaý Halk Respublikasynda haryt nyşanlaryny bellige almak: amalyň aýratynlyklary // SEFI Habarçysy. 2025. J. 3, № 2. S. 112–119.

Minnetdarlyklar: makala RGAYS-nyň «Haryt nyşanlaryny halkara bellige almagyň alternatiw ulgamy» ylmy-barlag işiniň çäginde taýýarlandy.

Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure**Olga I. Tereshchenko**

Russian state academia of intellectual property

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Annotation: the article examines the specifics of the individual stages of the trademark application registration procedure at the Trademark Office of the People's Republic of China, and draws parallels with the specifics in the Russian Federation. Special attention is paid to the comparative legal analysis of Chinese and Russian legislation, including differences in approaches to registration of non-traditional trademarks (for example, color marks), procedural deadlines, resolution of collisions during simultaneous filing of applications and the institution of pre-use. The relevance of the work lies in the possibility of both applied use in building a brand

registration strategy in China, and the doctrinal development of legal thought to improve Russian legislation, in particular, the author notes preventive mechanisms against patent trolling. The article is of interest to experts in the field of intellectual property law, entrepreneurs working in the Chinese market, and specialists studying foreign experience in combating counterfeiting. The key findings may be useful for improving the Russian legal system in the field of trademarks.

Keywords: trademarks, protectability of trademarks, Rospatent, China, intellectual property.

Для цитирования: Tereshchenko O. I. Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 112–119 (In Russ.).

Acknowledgements: the article was prepared as part of the research work of the RGAIS "Alternative System of International Trademark Registration".

Giriş

Daşary ýurt hukuk tertipleriniň çäginde şu ýa-da beýleki hukuk gatnaşyklarynyň hukuk kadalaşdyrmagynyň aýratynlyklaryny öwrenmek iki maksady güdýär – bu degişli işjeňlik pudagynda alnan bilimleriň soňraky amaly ulanylyşynyň mümkinçiligi ýa-da tebigatynda meňzeş hukuk gapma-garşylyklaryň doktrina çözülmeginde, hukuk mehanizmleriniň we gurallarynyň barlagynda iň üstünlikli praktikalaryň ylmy kabul edilmegi.

Haryt nyşanlary instituty innowasiýa ykdysadyny gurmakda eýeleýän wezipesi sebäpli biznes we hünärmen jemgyýetçilik üçin uly gyzyklylygy aňladýar.

Häzirki wagtda dünýäniň agdyklyk edýän köpüsünde bellige alnan haryt nyşanlary hökmünde brendleriň hukuk goragyny almak meýletin häsiýete eýe. Birnäçe ýurtda şeýle hem bellige alynmadyk haryt nyşanlaryň goragynyň üpjün edilmegi göz önünde tutulýar, ýöne şeýle gorag görnüşi az durnukly hasaplanýar, sebäbi hukuk goragynyň ýüze çykmagy diňe belgiň potensial sarp edijileriniň arasynda ep-esli derejede tanalyp bilmegine we abraýa ýetmegi şertinde ýüze çykyar. Şol bir wagtda haryt nyşanyna adaty düşündirişinde aýratyn hukuk diňe bellige almak amalynyň netijesinde we ygtyýarly döwlet organy tarapyndan alnyp barylýan sanawa degişli belginiň girizilmegi netijesinde ýüze çykyar¹.

Rossiyada haryt nyşanlaryň hukuk goragyny almak telekeçiniň hukugydyr, borçnamasy däl. Şol bir wagtda aýry-äýry ygtyýarlyklar şeýle hem Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölümi (mundan beýläk – RF RK) tarapyndan berkidilen bellige almagyň ýoklugynda biznes üçin çäklendirilýär. Mysal üçin, mahabatda daşary ýurt dilindäki sözleriň ulanylmagy diňe degişli bellige alnan haryt nyşanynyň bolmagy ýagdaýynda rugsat edilýär. Şol bir wagtda bu ýagdaýlar şeýle hem hojalyk işjeňligini amala aşyrmaga göni çäklendirmeleri ýüklemän, diňe käbir amatsyzlyklary döredip biler.

Sowet döwründe ýagdaý başgaçady. Şeýlelik bilen, ähli haryt nyşanlary SSSR²-de ulanylmazdan ozal mejburi döwlet bellige almagy talap edilipdi. Şeýle çemeleşme önümçileriň harytlaryň hilini jogapkärçilik we sarp edijileriň arasynda

Daşary ýurt hukuk tertipleriniň çäginde şu ýa-da beýleki hukuk gatnaşyklarynyň hukuk kadalaşdyrmagynyň aýratynlyklaryny öwrenmek iki maksady güdýär – bu degişli işjeňlik pudagynda alnan bilimleriň soňraky amaly ulanylyşynyň mümkinçiligi ýa-da tebigatynda meňzeş hukuk gapma-garşylyklaryň doktrina çözülmeginde, hukuk mehanizmleriniň we gurallarynyň barlagynda iň üstünlikli praktikalaryň ylmy kabul edilmegi.

harytlaryň birmeňzeş şahsýetlendirilmegi üpjün etmäge mümkinçilik berýärdi.

Şu gün hem aýry-äýry döwletler şol bir ýol bilen gidýärler. Mysal üçin, Hytaý Halk Respublikasynda harytlaryň käbir kategoriýalary üçin bellige alnan haryt nyşanynyň mejburi bolmagy talap edilýär. Bu ilkiň bilen temmäki önümlerine we derman serişdelerine degişlidir. Şeýle kadalar hytaý kanunçylygyny beýleki ýurisdiksiýalaryň fonunda aýyrýar.

Hytaý hakda aýdylanda, bu döwletiň soňky ýyllarda haryt nyşanlaryna berilýän haýyşnamalaryň mukdary we amala aşyrylan bellige almalaryň mukdary boýunça dünýäde ynamly lider orny eýeleýändigini bellemeli. Diňe 2023-nji ýylda 7 milliondan gowrak haýyşnama berildi³.

Halkara arenasyndaky soňky syýasy wakalar Rossiyanyň ykdysady baglanyşyklary giňeltmek we gündogarda, hususanda HHR bilen has ýakyn hyzmatdaş gatnaşyklary gurmak islegine kömek etdi. HHR-de haryt nyşanlaryny bellige almak amalynyň aýratynlyklaryny seljermek Rossijaly telekeçileriň hytaý bazaryna çykmagy ýagdaýynda brende aýratyn hukugy üpjün etmek amallaryny düşünmäge

¹ Şeýle hem, eger Haryt nyşanlary bellige almagynyň Madrid ulgamyny ulanmak barada söz edilýän bolsa, halkara sanawyna goşmak mümkindir. – Awt. belligi.

² SSSR-iň Ministrler Geňeşiniň 15.05.1962 № 442 karary (07.01.1985 redaksiýasy) «Haryt nyşanlary barada» // SPG «KonsultantPlyus»: saýt. URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=44440#RfRxxmUoB40vjaO1> (ýüztutma senesi: 01.04.2025).

³ Haryt nyşanlaryna degişlilikde haýyşnamalar diýilende Harytlaryň we hyzmatlaryň halkara klassifikasiýasynyň görkezilen synplarynyň sany göz önünde tutulýar. Serediň: Ýurtlaryň intellektual eýeçilik boýunça statistiki profili 2023. Hytaý. BIEG-iň statistik maglumatlar binýady; soňky täzelenen senesi: 11/2024.

kömek edip biler. Makalada amalyň aýry-áýry jähtleri, meselem hytaý haryt nyşanlary ulgamynda ynsapsyzlyk ölçegi, haryt nyşanlarynyň we sarp edijileriniň hukuklaryny goramagyň funksional özara baglanyşygy, hünärmen wekilleriniň hukuk ýagdaýynyň aýratynlyklary, möhletleri hasaplamagyň aýratynlyklary, haýyşnamalaryň ileri tutgylgynyň seneleriniň gabat gelmegi ýagdaýynda birinji hukugyň gapma-garşylyklaryny çözmek we oň ulanmak instituty seleredildi.

Barlag materiallary we usullary

Bu barlagda ylmy tanyşlygyň usullarynyň utgaşmasy ulanyldy. Şeýlelik bilen, deňeşdirmeli-hukuk usuly Rossiýa we hytaý kanunçylyklaryny deňeşdirmäge, haryt nyşanlarynyň aýry-áýry görnüşleriniň gorag ukyby we bellige almagy rugsat bermekde amal çemeleşmeleriniň umumy meýillerini we tapawutlaryny ýüze çykarmaga mümkinçilik berdi. Resmi-hukuk usuly kanunlary we haryt nyşanlaryny bellige almagy kadalaşdyrýan kanun astyndaky namalar, şol sanda HHR kanunçylygynyň resminamalarynyň asyl dilinde bolanlarynyň tekstlerini seljermekde ulanyldy.

Barlag netijeleri

Hytaý kanunçylygynyň tapawutly häsiýeti haryt nyşanynyň önümiň hiline üpjün etmäge gönükdirilen höweslendiriji wezipesine ünsi berilmegindedir. HHR-nyň «Haryt nyşanlary hakda» Kanunynyň⁴ (mundan beýläk – HHR Kanuny) 7-nji maddasyna laýyklykda hukuk eýeleri bellige alnan harytlaryň hili üçin jogapkärçilik çäkýarlar, döwlet organlary bolsa degişli gözegçiligi amala aşyryrlar.

Hytaý hukuk doktrinynyň pozisiýasyndan şahsyýetlendiriş serişdeleriniň başlangyç wezipesi sarp edijiler üçin belli hili harytlary şahsyýetlendirmegi üpjün etmekde we pes hilli önümler üçin önümçileriň jogapkärçiligini kesgitlemekde ýatyr. Şol bir wagtda aýratyn hukuklar bellenen jemgyýetçilik-hukuk maksatlaryna görä önümçi häsiýete eýe, ýagny belginiň eýesiniň hukuklary ikinji derejeli [1]. HHR Kanunynyň 4-nji maddasy söwda aýlawynda haryt nyşanyny ulanmagyň hakyky niýetini talap edýän ynsapsyz bellige almagyň ýörelgesini berkidýär. Şeýle maksatsyz berilýän haýyşnamalar ret edilmäge degişli. Şol bir wagtda ynsapsyzlygy bahalandyrmagyň ölçegleri hökmünde berilen we bellige alnan belgileriň mukdarlyk görkezijilerini; haýyşnamaçy tarapyndan işjeňligiň hakyky alyp barylýan telekeçilik pudagy; bellige almak işjeňliginiň taryhyny belläp bolýar.

Haryt nyşanlary meseleleri Hytaýyň Döwlet Geňeşine göni bagly Hytaýyň Milli Intellektual Eýeçilik Dolandyryşyndaky (CNIPA) Haryt Nyşanlary Dolandyryşynyň jogapkärçiligindedir [2]. Asylynda Hytaýyň Haryt Nyşanlary Dolandyryşy haryt

Haryt nyşanlary meseleleri Hytaýyň Döwlet Geňeşine göni bagly Hytaýyň Milli Intellektual Eýeçilik Dolandyryşyndaky (CNIPA) Haryt Nyşanlary Dolandyryşynyň jogapkärçiligindedir. Asylynda Hytaýyň Haryt Nyşanlary Dolandyryşy haryt nyşanlaryň seria düşüňjesini özi ret etmän, diňe seriýa bellige almalary diýlip atlandyrylýanlary ret etmäge gönükdirilýär.

nyşanlaryň seria düşüňjesini özi ret etmän, diňe seriýa bellige almalary diýlip atlandyrylýanlary ret etmäge gönükdirilýär. Elbetde, brendiň köp komponentli goragyny üpjün etmäge çalyşyp, telekeçi ony bellige alnan haryt nyşanlarynyň tutuş portfeli bilen goldap biler, olaryň hersi bazarda şahsyýetlendiriji hakyky amala aşyrmagyň çäginde öz ornuna eýe. Ýöne bir haýyşnamaçynyň biri-biri bilen hiç hili baglanyşygy bolmadyk köp dürli haýyşnamalary adaty hojalyk işjeňliginiň zerurlyklarna laýyk gelmeýän we hakyky ulanmak niýetiniň ýokdugyndan şaýatlyk edýän hökmünde baha berlip bilner.

Hytaý hukuk ulgamynda şahsyýetlendiriş serişdeleriniň wezipesi önümleriň hiliniň kepilliklerini üpjün etmekde we sarp edijileriň bähbitlerini goramakda ýatyr. Bu çemeleşme haryt nyşanlary pudagynda kadalaşdyrmagyň möhüm çeşmesi bolup çykyş edýän sarp edijileriň hukuklaryny goramak hakyndaky kanunçylykda öz şöhlesini tapýar. Hususanda, 2024-nji ýylyň 1-nji iýulynda güýje giren Sarp edijileriň hukuklary we bähbitlerini goramak hakyndaky HHR Kanunynyň⁵ ulanylmagy düzgünnamesinde harytlary belgilemegiň imperatiw talaplary, şol sanda söwda işjeňliginiň ýerlerinde hakyky atlaryň we haryt nyşanlarynyň mejbury görkezilmegi, sanly satuw kanallarynda (internet-platformalar, telewideniýe, poçta hyzmatlary we ş. m.) brendleriň anyk şahsyýetlendirilmegi öz içine alynýar.

HHR Kanunynyň 6-njy maddasy aýry-áýry haryt kategoriýalary üçin olaryň diňe bellige alnan haryt nyşanlary bilen bazarda aýlawyny üpjün etmegiň zerurlygyny göz önünde tutýar. Şeýle çemeleşme bikanun harytlara garşy göreşmek üçin Rossiýa praktikasyna uýgunlaşdyrylyp bilinýän döwlet kadalaşdyrmagyň täsirli modelini aňladýar. Rossiýada şu gün şeýle talaplar ýok, şol sanda bikanun haryta garşy hereket etmek kontekstinde ýokary jemgyýetçilik ähmiýete eýe önümler barada (mysal üçin, farmasewtika), ýöne «Ynsaply belgi» ulgamy bilen harytlary belgilemegiň işjeň ösmegini bellemeli [3].

⁴ Hytaý Halk Respublikasynyň «Haryt nyşanlary barada» kanuny (Bütin Hytaý halk wekilleriniň mejlisiniň hemişelik komitetiniň 30.08.2013 «Hytaý Halk Respublikasynyň haryt nyşanlaryny goramak pudagynda kabul edilen kanunçylyk namalaryna üýtgetmeler girizmek barada» karary bilen girizilen üýtgetmeler bilen) // WIPO Lex: BIEG-iň resmi portaly. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=13198> (ýüzütme senesi: 01.04.2025).

⁵ HHR-de sarp edijileriň hukuklaryny goramak düzgünlerindäki üýtgetmeler // CNLegal: Hytaýyň kanunçylygy baradaky blog. URL: https://cnlegal.ru/civil_law/china_consumer_rights_law_2024/ (ýüzütme senesi: 02.04.2025).

Haryt nyşanlarynyň görnüşleri we harytlaryň sanawy

HHR, Rossıya ýaly, önümleri şahsyýetlendirmegiň dürli usullaryny haryt nyşanlary hökmünde bellige almaga rugsat beriji hökmünde ykrar edýär. Üçünji deňişlikler bukjasýa⁶ kabul edilmezden ozal hytaý kanunçylygynda adaty däl haryt nyşanlaryny bellige almak göz önünde tutulmandydy, bu global tendensiýalar bilen tapawut edýärdi. Häzirki redaksiýada HHR Kanunynyň 8-nji maddasynda sözler, harplar, sanlar, şekiller, görwürmlil formalar, sesler, reňkleriň utgaşmalary öz içine alýan gorag ukyby belgileriň giňeldilen sanawy kesgitlenýär. HHR-de abstrak düşündirişinde reňki aňladýan haryt nyşanlaryny bellige almagyň rugsat berilmeligi jähti üns çekýär. Hytaýda diňe dürli reňklerde ýerine ýetirilen şekilleriň utgaşmasyny goramak mümkin. Şeýle çemeleşmäniň esaslandyrylmagy umumy ýörelgede reňkleriň mukdarynyň çäklidigi we deňişli ýagdaýda bazaryň diňe aýry-äýri gatnaşyjylaryna aýratyn hukugyň berilmegi ýagdaýynda olaryň tükenip bitmegi bolup biler. Bu beýleki satyjylar tarapyndan reňkleriň kanuny ulanylmagyna päsgel berip biler [4]. Rossıyada şeýle haryt nyşanlary utgaşdyrylan hökmünde ykrar edilýär we diňe reňkli kontekstde selredilmeýär⁷. Reňk obýektiň häsiýetnamasy hasaplanýar, obýektiň özi däl, şonuň üçin umumy düzgün boýunça ol beýleki şahsyýetlendiriji elementlerden aýry bolup hakyky şahsyýetlendiriş wezipesini ýerine ýetirip bilmeýär. Rossıyada ähli reňkli haryt nyşanlary ygtyýarnama berilýän dokumentlaryň üpjün edilmegi arkaly subut edilen ikinji derejeli tapawut ukybynyň esasynda bellige alynýar, bu deňişli belginiň hojalyk aýlawyna intensiv girizmegi we ony şahsyýetlendiriş serişdesi hökmünde kabul etmegi barada şaýatlyk edýär. Şol bir wagtda şekilleriň we reňkleriň utgaşmasyny aňladýan utgaşdyrylan haryt nyşanlary üçin şeýle subutlandyrmak talap edilmeýär. Mysal üçin, «Ostankinskiý eti gaýtadan işleýän kombinaty» AJ-nyň atyna № 648235 haryt nyşany reňkli haryt nyşany däl, dürli reňkli şekilleriň anyk toplumyny goraýar [5].

Hytaý Nissa klassifikasiýasynyň⁸ esas hökmünde kabul edip, öz goşmaça subklassifikasiýa ulgamyny (Similar Group) işläp taýýarlan döwletleriň biridir, bu № 30342933

⁶ HHR-iň «Haryt nyşanlary barada» kanuny Bütün Hytaý halk wekilleriniň mejlisiniň 5-nji çagyrylyşygyň hemişelik komitetiniň ýigrimi dördünjü oturylyşynda 1982-nji ýylyň 23-nji awgustynda kabul edildi we 1983-nji ýylyň 1-nji martynda güýje girdi. 40 ýyldan gowrak döwürde kanuna dört gezek üýtgetmeler girizildi. Soňky, gaty möhüm üýtgetme 2019-njy ýylyň 23-nji aprelinde kabul edildi. Haryt nyşanlary baradaky kanunçylygy gaýtadan seljermek hytaý hökümetiniň haryt nyşanlaryny goramak we goramak talaplaryny berk etmek arkaly maýa goýumlary we innowasiýalar üçin has amatly howa döretmek ymtlyçlygynyň esaslany.

⁷ Haryt nyşanlaryny, hyzmat belliklerini, kollektiv bellikleri döwlet bellige almak boýunça hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri ýerine ýetirmek üçin esas bolýan resminamalary düzmek, bermek we seljermek düzgünleri, Russıya Federasiýasynyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2015-nji ýylyň 20-nji iýuly № 482 buýrugy bilen tassyklandy.

⁸ Bellikleri bellige almak üçin harytlaryň we hyzmatlaryň halkara klassifikasiýasy baradaky 1957-nji ýylyň 15-nji iýunyndan Nissa ylalaşygy, Stokgolmda 1967-nji ýylyň 14-nji iýulynda we Ženewada 1977-nji ýylyň 13-nji maýynda gaýtadan sereldi. Russıya Federasiýasy üçin ylalaşyk 1971-nji ýylyň 26-njy iýulynda güýje girdi. Daşary ýurt döwletleri bilen baglaşylan güýjüni ýitirmän durýan şertnamalaryň, ylalaşyklaryň we kwensiyalaryň ygtyýandynda neşir edildi, M., 1989-njy ý., çykyş XLIII, s. 91

Amal çemeleşmesindäki möhüm üýtgeşiklik 2014-nji ýylda MKTU-nyň her synpy üçin haryt nyşanlary üçin aýry-äýri haýyşnamalary bellige almaga bermek zerurlygyny öňki praktikasyny ýatyrýan köp synply haýyşnamalary bermek mümkinçiliginiň girizilmegi boldy. Bu reformal bellige almak amalyňy ep-esli optimizirläp, haýyşnamaçylaryň wagtlaýyn we maliýe çykdajylaryny azaltdy.

haryt nyşany bilen görkezilýär, bu ýerde esasy 43-nji synp 4301–4306 subsynplary arkaly jikme-jiklendirilen.

Amal çemeleşmesindäki möhüm üýtgeşiklik 2014-nji ýylda MKTU-nyň her synpy üçin haryt nyşanlary üçin aýry-äýri haýyşnamalary bellige almaga bermek zerurlygyny öňki praktikasyny ýatyrýan köp synply haýyşnamalary bermek mümkinçiligini girizilmegi boldy. Bu reformal bellige almak amalyňy ep-esli optimizirläp, haýyşnamaçylaryň wagtlaýyn we maliýe çykdajylaryny azaltdy.

Haryt nyşanlaryny bellige almak amallaryny goldamagyň etikasy we kanunçylygy

Hytaý kanunçylygynda administratiw amallarda bähbitleriň gapma-garşylyklaryny önüni almakda aýratyn wezipe berilýär. Şeýlelik bilen, amal gatnaşyjylary bilen garyndaşlyk baglanyşyklaryň bolmagy, bitaraplygyna şübhe döredýän beýleki gatnaşyklaryň bolmagy, işiň netijelerine şahsy gyzyklanmagyň ýoklugy ýagdaýynda wezipeli adamlaryň mejbury gaýtarylmagy göz önünde tutulýar. Wezipeli adamlar öz-özlerinden gaýtarylmagy talap edip hukugyna eýe, ýa-da şeýle başlangyç islendik gyzyklanýan tarapyň haýyşnamasy boýunça bolup biler. Ynsapsyzlyk ýörelgesi ulgamyň ähli gatnaşyjylaryna ýaýraýar: hukuk eýelerine, hünärmen wekillere, wezipeli adamlara, hukuk gatnaşyklarynyň beýleki subýektlerine. Rossıya praktikasyna tapawutlylykda hytaý haryt nyşanlary kanunçylygy bu barada jogapkärçilik hakyndaky aýratyn kadalary öz içine alýar.

1. Patent wekilleri üçin:

- gapma-garşy duran taraplary wekilçilik etmek gadagany;
- ynsapsyz praktikalar, resminalary galplaşdyrmak, hyzmatlary mejburlamak üçin sanksiyalar;

2. Mümkin çäklendirmeler:

- wagtlaýyn (alty aýdan);
- bähbitleri wekilçilik etmek hukugyndan hemişelik mahrum etmek.

3. Wezipeli şahslar üçin:

- hünärmen etikasynyň talaplary;
- söwda işjeňligi bilen birleşdirmegiň gadagany.

Hytaý kanunçylygy haryt nyşanlary pudagynda hyýanatçylykly ulanmagy azaltmaga gönükdirilen üýtgeşik

öňüni alyş mehanizmlerini öz içine alýar. Hususanda, HHR Kanunynyň 19-njy maddasy hünärmen wekiller üçin ýörelge taýdan möhüm çäklandirmäni kesgitleýär: patent býurolary diňe hukuk hyzmatlaryna (MKTU-nyň 4506-njy subsynpy) degişli bellige almakdan başga ýagdaýlarda öz atlaryna haryt nyşanlaryny bellige almak hukugyndan mahrumdyrlar. Bu kadar iki esasy maksady güdýär:

1. Patent trollingine garşy hereket etmek, sebäbi potensial müşderileriň belgileriniň öňünden bellige alynmagynyň mümkinçiligini ýok edýär.
2. Bähbitleriň gapma-garşylygyna we wezipeli ýagdaýy hyýanatçylykly ulanmaga ýol bermezlik.

Hytaý kanunçylygynda administratiw amallarda bähbitleriň gapma-garşylyklaryny öňüni almakda aýratyn wezipe berilýär. Şeýlelik bilen, amal gatnaşyjylary bilen garyndaşlyk baglanyşyklaryň bolmagy, bitaraplygyna şübhe döredýän beýleki gatnaşyklaryň bolmagy, işiň netijelerine şahsy gyzyklanmagyň yoklugy ýagdaýynda wezipeli adamlaryň mejbury gaýtarylmagy göz önünde tutulýar.

Hytaý haryt nyşanlaryny bellige almak hukuk ulgamynda möhletler

Umumy kabul edilen kadalara laýyklykda haryt nyşanynyň ileri tutgyllygy haýyşnamanyň berilme senesi boýunça kesgitleňýär, Pariž konwensiýasynyň 4-nji we 11-nji maddalarynda⁹ göz önünde tutulan konwensiýa we sergi ileri tutgyllyklarynyň aýratyn ýagdaýlaryndan başga.

Rossiýada «resmi ýa-da resmi ykrar edilen» sergiler (RF RK-nyň 1495-nji maddasy) düşündirilişi «Halkara sergiler hakyndaky» 1928-nji ýylyň Pariž konwensiýasynyň kontekstinde düşündirilýär¹⁰. Hytaý kanunçylygy halkara sergiler diýip Hytaýyň hökümeti tarapyndan gurnalan ýa-da ykrar edilenleri düşüňýär («Haryt nyşanlary hakyndaky» HHR Kanunynyň 26-njy maddasy).

Haryt nyşanlaryny bellige almagyň administratiw amallarynda amal möhletlerini hasaplamagyň instituty Hytaýyň

Haryt nyşanlaryny bellige almagyň administratiw amallarynda amal möhletlerini hasaplamagyň instituty Hytaýyň we Rossiýanyň hukuk ulgamlarynda ýörelge tapawutlaryny görkezýär. Hytaý kanunçylygy resminalary bermek pursatynyň kesgitlenmegine diferensirlenen çemeleşmäni kesgitleýär.

we Rossiýanyň hukuk ulgamlarynda ýörelge tapawutlaryny görkezýär. Hytaý kanunçylygy resminalary bermek pursatynyň kesgitlenmegine diferensirlenen çemeleşmäni kesgitleýär: şahsy gowşurmakda – hakyky geçirişiň senesi, poçta iberilişinde – poçta belgisi bilen bellenen sene. Rossiýa hukuk modeli, tersine, resminalaryň Rospatenta hakyky gelýändigini ýörelgesine esaslanýar.

Haýyşnamaçylara resminalary gowşurmagyň möhletlerini hasaplamak mehanizmlerinde az däl möhüm tapawutlar synlanýar. Hytaý praktikasy utgaşdyrýar:

- hakyky çemeleşmäni (şahsy gowşurmakda ýa-da kesgitlenen poçta almak senesinde);
- almagyň prezumpsiýasyny (poçta we elektron iberişler üçin 15 günlük möhlet).

Rossiýa ulgamynda gowşurmagyň pursaty diýip hat-hatyň ugradylan senesi hasaplanýan ýörelge hereket edýär. Bellemeli, 2014-nji ýylda RF RK-ny reformal eden wagty haýyşnamalary seredmegiň möhletleri poçta gowşurmagyň ortaça wagty göz önünde tutup artdyryldy (RF RK-nyň 1496, 1497-nji maddalary).

Hytaý kanunçylygy birnäçe haýyşnamaçy bir wagtda birmeňzeş ýa-da meňzeş belgileri birmeňzeş harytlar üçin bellige almaga berýän ýagdaýlary çözmek üçin jikme-jik kadalaşdyrylan mehanizmi göz önünde tutýar. Şeýle ýagdaýlarda HHR-nyň Haryt Nyşanlary Dolandyryşy haýyşnamaçylardan 30 günlük möhletde jedelleşýän belgini söwdä aýlawynda ileri tutgyllykly ulanmagyň subutnamalaryny bermägi talap edýän aýratyn amaly başlaýar. Ulanmagyň wagtlaýyn ileri tutgyllygyny kesgitlep bolmadyan ýa-da şeýle ulanmagyň yoklugy ýagdaýynda kanunçy gapma-garşylygy çözmegiň alternatiw mehanizmlerini göz önünde tutýar: haýyşnamaçylaryň arasynda meýletin ylalaşyk baglaşmaktan başlap, saýlaw geçirmäge çenli. Şeýle çemeleşme hytaý kanunçysynyň degişli haýyşnamalary bellige almaga bermekde birinji bolmak hakyndaky maglumatlaryň yoklugy ýagdaýynda bir belgi üçin birnäçe aýratyn hukugyň bilelikde bolup bilmezligi ýörelgesini saklamak bilen jedelleşýän ýagdaýlary iň deňagramly çözmäge ymtylmagyny görkezýär.

Rossiýa hukuk ulgamy haryt nyşanyna hukugyň aýratynlygynyň umumy ýörelgesini saklamak bilen (RF RK-nyň 1477-nji maddasy), şeýle gapma-garşylyklary çözmegiň ep-esli

⁹ Senagat eýeçiligini goramak baradaky konwensiýa (mundan beýläk – Pariž konwensiýasy) 1883-nji ýylyň 20-nji martyndan, SSSR-iň Ýokary Geňeşiniň Prezidiumynyň 1968-nji ýylyň 19-njy sentýabry № 3104-VII «Senagat eýeçiligini goramak baradaky Pariž konwensiýasynyň Stokgolm namasy we Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasyny döredýän konwensiýany tassyklamak barada» kararynyň tassyklamagy bilen (SSSR-iň Ýokary Geňeşiniň habarlary, 1968, № 40, mad. 363).

¹⁰ Halkara sergiler baradaky konwensiýa. Parižde 22.11.1928 baglaşyldy. SSSR-iň Işçi-Daňhan hökümetiniň kanunlary we buýruklarynyň ýygındysy. Ikinji bölüm. 1936-njy ýylyň 27-nji iýuny № 16. Mad. 139.

az işlenmedik mehanizmi bilen tapawutlanýar. Birmeňzeş haýyşnamalaryň bir günde berilmegi ýagdaýynda Rossiya kanunçylygy haýyşnamaçylara kimler bellige almaga hukuk aljakdygyny öz-özlerinden kesgitlemek mümkinçiligini berýär. Şol bir wagtda belgileriň birmeňzeş däl, ýöne garyşdyrmak derejesine çenli meňzeş, harytlaryň identiki däl, ýöne birmeňzeş ýagdaýlary çözmek üçin haýsydyr bir kadalaşdyrma kanunçylyk tarapyndan göz önünde tutulmandyr.

Hytaý ulgamynyň tapawutly häsiýeti haýyşnama materiallaryny düzetmegiň gaty çäklendirilen mümkinçiliginiň bolmagydyr. Laýyk gelmezlikleriň ýüze çykarylmagynda haýyşnamaçy 30 günlük möhletde düzedişleri girizmägiň bir gezeklik mümkinçiligi berilýär, Rossiya kanunçylygy (RF RK-nyň 1497-nji maddasy) bolsa takykklamak üçin çäklendirilmedik sanly haýyşlary göz önünde tutýar, bu amal hukuklaryny hyýanatçylykly ulanmagyň potensial töwekgelçiliklerini döredýär.

Hytaý kanunçylygy birnäçe haýyşnamaçy bir wagtda birmenzeş ýa-da menzeş belgileri birmenzeş harytlar üçin bellige almaga berýän ýagdaýlary çözmek üçin jikme-jik kadalaşdyrylan mehanizmi göz önünde tutýar.

Ýörelge ähmiýete haýyşnamanyň neşir edilmegi tapgyry we soňky üç aýlyk garşylyk bildirmek döwri eýe. Bu institut Rossiya «ýumşak oppozisiya» modelinden (RF RK-nyň 1493-nji maddasy) ep-esli tapawutlanýar, bu ýerde:

- garşylyklary bermek üçin wagtlaýn çäklendirmeler ýok;
- adamyň gyzyklanmagyny tassyklamak talap edilmeýär;
- amal paçlary göz önünde tutulmadyk;
- ret üçin islendik esaslara ýüzlenmek rugsat edilýär (absolute we otnositel ýaly).

Hytaý garşylyk bildiriş amaly formallanan talaplary öz içine alýar:

1. Garşylygyň iki nusgasynyň mejburi berilmegi.
2. Resminamaly tassyklama:
 - garşy çykyjynyň şahsyýeti,
 - has irki hukuklaryň ýa-da kanuny gyzyklanmanyň bolmagy (kesgitlenen ýagdaýlarda).
3. Subutnama bazasynyň goşulmagy bilen talaplaryň anyk esaslandyrylmagy.

Hytaý kanunçylygynda (HHR Kanunynyň 59-njy maddasy) patent hukugynda öň ulanmak institutyna meňzeş üýtgeşik hukuk mehanizmi berkidilýär. Bu düzgün haryt nyşanynyň bellige alynmagynda beýleki telekeçilik işjeňliginiň subýekti tarapyndan öň ulanylýan belgi bilen birmenzeş ýa-da garyşdyrmak derejesine çenli meňzeş ýagdaýynda hukuk eýesiniň şeýle ulanmagy başlangyç çäklerde päsgel berip bilmeýändigini göz önünde tutýar. Bu hukuk fenomeni bir tarapdan «ilki faýl» ýörelgesine gapma-garşy gelýär, beýleki

Hytaý ulgamynyň tapawutly häsiýeti haýyşnama materiallaryny düzetmegiň gaty çäklendirilen mümkinçiliginiň bolmagydyr. Laýyk gelmezlikleriň ýüze çykarylmagynda haýyşnamaçy 30 günlük möhletde düzedişleri girizmägiň bir gezeklik mümkinçiligi berilýär.

tarapdan haryt nyşanlarynyň mejburi bellige alynmagynyň ýoklugy şertlerinde potensial hyýanatçylykly ulanmalara garşy deňagramlyk bolup hyzmat edýär.

Rossiya hukuk ulgamy hytaý ulgamyndan tapawutlylykda haryt nyşanlaryna öň ulanmak institutyny ulanmagyň mümkinçiligini yzly-yzyna ret edýär, onuň hereketini patent hukugynyň pudagyna (RF RK-nyň 1361-nji maddasy) çäklendirýär. Haryt nyşanlaryň bu institutyň hereket etmek pudagyndan çykarylmagy olaryň ýörelge funksional aýratynlygy bilen düşündirilýär. Haryt nyşanlarynyň şahsyýetlendiriji tebigaty bazarda garyşdyrmany döretmän dürli subýektler tarapyndan olaryň parallel ulanylmagyny mümkin däl edýär, bu bellige alnan hukuklaryň şertsiz ileri tutgylgynyň zerurlygyny önünden kesgitleýär.

Hytaý kanunçylygy haryt nyşanynyň bellige alynmagynyň on ýyllyk hereket möhletini kesgitleýär, şol bir wagtda onuň hasaplanýş başlangyç pursatynyň ýörelge ähmiýeti bar. Möhletiň haýyşnamanyň berilme senesinden hasaplanýan Rossiya ulgamyndan (RF RK-nyň 1491-nji maddasy) tapawutlylykda hytaý hukugy (HHR Kanunynyň 39-njy maddasy) möhletiň akymynyň başlanmagyny iň soňky bellige almagyň senesi bilen baglanyşdyrýar.

Aýratyn üns HHR Kanunynyň 50-nji maddasynda goşmaça goranyş mehanizmi döredýän düzgün mynasyp: hukuk goragynyň möhletiniň gutarmagynan soň bir ýylyň dowamynda edaralyk meňzeş belgileri bellige almagy ret edýär. Şeýle sarp edijiler tejribesiniň «sowadyş» instituty şeýle hem belgileriň we harytlaryň bazarda garyşdyrylmagyna ýol bermezlige gönükdirilen we haryt nyşanlary hakyndaky köp sanly kanunçylyklarda (mysal üçin, Ermenistanda, Azerbaýjanda we beýlekilerde) duşýar.

Aýratyn üns HHR Kanunynyň 50-nji maddasynda goşmaça goranyş mehanizmi döredýän düzgün mynasyp: hukuk goragynyň möhletiniň gutarmagynan soň bir ýylyň dowamynda edaralyk meňzeş belgileri bellige almagy ret edýär.

Hytaý tejribesi döwlet gönükdirilen çemeleşmäniň täsirliiligini görkezýär, bu ýerde haryt nyşanlaryny kadalaşdyrmak diňe biznes bähbitlerine däl, eýsem bazary bikanun harytlardan we ynsapsyz bäsdeşlikden goramagyň strategiki meselelere hyzmat edýär.

Netijeler

Hytaý haryt nyşanlaryny bellige almak ulgamy halkara standartlaryň we milli hukuk döp-dessururynyň sintezidir, bu ýerde kanunçynyň ileri tutgylgynda sarp edijileri goramak, ynsapsyz praktikalara garşy göreşmek we hyýanatçylykly ulanmalara ýol bermezlik durýar.

Belgilere haryt nyşanlary hökmünde hukuk goragyny bermekde hytaý hukuk modeliniň iň ähmiýetli elementleri bolup durýar:

- hukuk eýeleriniň aýratyn hukuklaryndan jemgyýetçilik-hukuk maksatlarynyň (harytlaryň hiliniň kepilligi, sarp edijileri goramak) ileri tutgylgy;
- bellige almakda ynsapsyzlyga talaplar, şol sanda hakyky ulanmak niýetiniň ýoklugy bilen «seriýa haýyşnamalaryny» duruzmak;
- abstrakt reňkli belgileri bellige almak gadagany we «sowadyş döwrüniň» girizilmegi ýaly spesifiki çäklendiriji mehanizmler;
- dürli adamlaryň atlarynda seneleriň gabat gelmegi ýagdaýynda ileri tutgylgyny kesgitlemegiň jikme-jik amal kadalaşdyrylmagy;
- bähbitleriň gapma-garşylyklaryny azaltmaga gönükdirilen üýtgeşik önüni alyş kadalary (mysal üçin, patent býurolaryň öz atlaryna belgileri bellige almagyň gadagany).

Hytaý tejribesi döwlet gönükdirilen çemeleşmäniň täsirliiligini görkezýär, bu ýerde haryt nyşanlaryny kadalaşdyrmak diňe biznes bähbitlerine däl, eýsem bazary bikanun harytlardan we ynsapsyz bäsdeşlikden goramagyň strategiki meselelere hyzmat edýär. Bu ulgamyň aýry-áýry elementleri, mysal üçin patent trollara garşy hereket etmek ýaly, hukuk kadalaşdyrmagyň deňagramlygy ýokarlandyrmak üçin Rossiýa goşmak bilen beýleki ýurisdiksiýalarda uýgunlaşdyrylyp biler.

Geljekki barlaglaryň perspektiwaly ugry hytaý hukuk modelini ulanmagyň netijeleriniň deňeşdirmeli öwrenilmegi, hususanda onuň bikanun harytlaryň ýaýramagynyň dinamikasyna we sarp edijileriň bellige alnan haryt nyşanlaryna bolan ynanjyna täsirine bolup biler.

Edebiýat sanawy

1. Буробина, Е. В. Некоторые аспекты гражданско-правовой защиты прав на средства индивидуализации по законодательству Китая / Е. В. Буробина // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2014. – № 3. – С. 42–47.

2. Терещенко, О. И. Товарные знаки в Китае: монография / О. И. Терещенко. – М.: ФГБОУ ВО РГАИС, 2024. – 92 с.
3. Сунь, Тяньшу. Сунь Тяньшу о нововведениях в обязательной маркировке товаров в 2025 году / Сунь Тяньшу // РБК: сайт. URL: <https://companies.rbc.ru/news/j761245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obязatelnnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (дата обращения: 01.04.2025).
4. 中华人民共和国专利法、中华人民共和国商标法：实用问题版：升级增订2版/法律出版社大众出版编委会编. –3版. –北京：法律出版社；2018 (Патентное право Китайской Народной Республики, Закон о товарных знаках Китайской Народной Республики: Издание «Практические вопросы». – Пекин: Юридическое издательство, 2018).
5. Терещенко, О. И. Особенности регистрации товарных знаков в Китайской Народной Республике / О. И. Терещенко // Копирайт (Вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2024. – № 3. – С. 5–16.

Awtor hakynda maglumat

Olga Iwanowna Tereşenko, hukuk ylymlarynyň kandidaty, «Rossiýa döwlet intellektual eýeçilik akademiýasy» FGBOU «WO RGAIS» ösdürmek we strategik gatnaşyklar boýunça prorektor (Moskwa, Mikluho-Maklaý köç., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN-kod: 8913-8317; tereshchenko.o.i@rgiis

References

1. Burobina, E. V. (2014), "Some aspects of civil protection of the rights of the means of individualization of Chinese law", Journal of the Intellectual Property Rights Court, no 3, pp. 42–47.
2. Tereshchenko, O. I. (2024), "Tovarnye znaki v Kitae": monografiya "Trademarks in China: a monograph", Russian state academia of intellectual property, Moscow, Russia.
3. Sun, Tjanshu (2025), "Sun Tianshu on innovations in mandatory labeling of goods in 2025", available at <https://companies.rbc.ru/news/j761245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obязatelnnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (Accessed 1 April 2025).
4. Patent Law of the People's Republic of China, Trademark Law of the People's Republic of China: Practical Issues Edition (2018), Law Publishing House, Beijing, China.
5. Tereshchenko, O. I. (2024), "Peculiarities of trademark registration in the People's Republic of China", Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property), no 3, pp. 5–6.

Information about the author

Olga I. Tereshchenko, Cand. Sci. (Law), Vice Rector for Development and Strategic Communications of Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN-code: 8913-8317; tereshchenko.o.i@rgiis

Tereshchenko O. I. Trademark registration in the People's Republic of China:
features of the procedure

Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada
beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 25.04.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 29.05.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 30.05.2025

Научная статья

Original article

УДК: 347.772.3

EDN <https://elibrary.ru/tbqilk>

Hytaýda giň tanalýan haryt nyşanlaryny we bellige alynmadyk belgileri goramagyň käbir meseleleri

Olga Sergeýewna Kostenko

Senagat eýeçiligiň federal instituty

kostalya@yandex.ru

Mazmun: Hytaýyň kanunçylygy intellektual eýeçiligi goramakda jemgyýetçiligiň häzirki zaman zerurlyklarina jogap bermek üçin kämilleşdirilýär. Hytaýyň hukuk teoriýasynda diňe haryt nyşanlaryny goramak meseleleri däl, eýsem ulanylmagynyň netijesinde giň tanalyp bilmegi gazanan belgileri goramak meseleleri hem seredilýär. Şol bir wagtda şeýle belgileriň haryt nyşanlary bilen bäsdeşligi hukuklary goramakda deňagramсызlyga alyp baryp biler. Döwrebaplyk we täzelik şol bilen şertlendirilýär welin hukuklary goramak pudagynda şu ýa-da beýleki çäreleriň ulanylmagynyň praktikasyny öwrenmek, şol sanda beýleki ýurtlaryň kanunçylygynda we hukugynda, olaryň aýratynlyklaryny ýüze çykarmaga mümkinçilik berýär. Işde gözleg, seljeriş, ulgamlaşdyrmak we öwrenilýän temalar boýunça deňeşdirmeli hukuksyýasatgynyň ýaly barlag usullary ulanyldy. Nazaryýet we amaly ähmiýet döwrebaplyk we haryt nyşanlaryna hukuklary goramak pudagynda döreýän gatnaşyklary kadalaşdyrmagyň kämilleşdirilmeginiň zerurlygy baradaky netijeler bilen kesgittenilýär. Işiň netijesi Hytaýda haryt nyşanlaryna hukuklary we giň tanalyp bilmegi gazanan bellige alynmadyk belgileri goramaga gönükdirilen hukuk çäreleriniň täsirliliginiň netijelerine gelindi. Meňzeş kategoriýaly işler boýunça kabul edilýän kazyýet kararlarynyň dürlüligi, umumy tanalýan belgileri ulanmagyň ýeterlik kanuny kadalaşdyrylmagynyň ýoklugy, haryt nyşanlarynyň hukuk eýeleri bilen ýüze çykýan bähbitleriň gapma-garşylygy käbir hukuk kesgitsizlige alyp barýar. Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanuny bellige alynmadyk, umumy tanalýan belgä bozulan hukugy kazyýet goragyny bermägiň mümkinçiligini göz önünde tutýar. Kazyýet gözegçiliginiň girizilmegi döwlet ulgamy bilen jemgyýetçiligiň arasynda özara baglanyşygy üpjün etmäge mümkinçilik berýär. Haryt nyşanlaryny ulanmaga gözegçilik amaly borçlaryň ynsapsyz ýerine ýetirilmegini höweslendirýär we üpjün edýär. Kazyýet gözegçiligi hukuk kesgitsizligini ýok etmäge kömek edýär. Şol bir wagtda haryt nyşanyň we umumy tanalýan belginiň düşüňjelerini, goramak usullaryny ara çekmek zerurlygy hem ýüze çykýar, sebäbi häzire çenli hukuklary goramagyň teoriýasynyň we praktikasynyň jedelleşýän meseleleri bar.

Açar sözler: giň tanalyp bilmegi gazanan belgiler, haryt nyşanlary, umumy tanalýan haryt nyşanlary, ynsapsyz bäsdeşlik, tapawutlandyryjy ukyp.

Çeşmek görkezmek üçin: Kostenko O. S. Hytaýda giň tanalyp bilmegi gazanan haryt nyşanlaryny we bellige alynmadyk belgileri goramagyň käbir meseleleri // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 120–126.

Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

Olga S. Kostenko,

Federal Institute of Industrial Property

kostalya@yandex.ru

Abstract: China's legislation is being improved to meet modern needs of society in protection of intellectual property. The theory of Chinese law considers not only the protection of trademarks, but also the protection of those designations that have become widely known as a result of their use. At the same time, the competition of such designations with trademarks can lead to an imbalance in the protection of rights. The relevance and novelty are due to the fact that studying the practice of applying certain measures in the field of human rights protection, including in legislation and the law of other countries, will reveal their features. The work used such research methods as search, analysis, systematization, and comparative jurisprudence on the topic under study. The theoretical and practical significance is determined by the relevance and conclusions about the need to improve the regulation of relations in the field of trademark rights protection. The work resulted in conclusions about the effectiveness of legal measures aimed at protecting trademark rights and unregistered designations that have become widely known in China. The variety of court decisions made in similar categories of cases, insufficient legal regulation of the use of well-known designations, and conflicts of interest with trademark holders lead to some legal uncertainty. China's Trademark Law provides for the possibility of providing judicial protection for a violated right to an unregistered, well-known designation. The introduction of judicial supervision makes it possible to ensure the relationship between the state system and society. The trademark control procedure encourages and ensures the faithful fulfillment of obligations. Judicial control helps to eliminate legal uncertainty. At the same time, there is a need to distinguish between the concepts, methods of trademark protection and the designation that has become well-known, since there are still controversial issues of theory and practice of rights protection.

Keywords: well-known designations, trademarks, well-known trademarks, unfair competition, distinguishing ability.

For citation: Kostenko O. S. Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 120–126 (In Russ.).

Bazar ykdysadyýetiniň ösmegi bilen haryt nyşanlarynyň gymmatynam artýar, olar guramalaryň bäsdeşlik artykmaçlygyny ýokarlandyrmak strategiýasynyň bölegi bolýar. Şuňa baglylykda haryt nyşanyna hukuk goramagyň meselesi hem döwrebaý bolýar.

Hytaý Halk Respublikasynyň hukuk teoriýasynda haryt nyşanyna hukuk barada adaty raýat hukugynyň döp-dessury we häzirkizaman intellektual eýeçilik teoriýasynyň arasynda pikirler aýrylýar. Bu haryt nyşanlaryna hukuklary goramakda çylşyrymlylyklary ýüze çykmagyna alyp barýar, mysal üçin haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk belgileriň ýeterlik goragynyn ýoklugy ýaly.

Haryt nyşanlaryna hukuklary goramagyň dürli usullary, haryt nyşanlary hakyndaky kanunçylykda we ynsapsyz bäsdeşlige garşy göreş kanunçylygynda hukuk bozulmalary baradaky kazyýet kararlarynyň standartlary bar. Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanuny¹ haryt nyşanlaryna hukuklaryň bozulmagynda gorag ulgamy baradaky degişli düzgünleri öz içine alýar, ýöne goramagyň çylşyrymlylyk meseleler kazyýet praktikasynda ýüze çykdy.

Hususanda, Hytaýda haryt nyşanlaryna hukuklaryň bozulmagynda gorag kazyýet praktikasy dürli kazyýet kararlarynyň bolmagy, meňzeş işler boýunça dürli düzgünleriň ulanylmagy we haryt nyşanlaryna hukuklary goramakda hukuk binýadynyň ýetmezçiligi bilen häsiýetlendirilýär². Birmeňzeş kazyýet praktikasyny emele getirmek maksatlary üçin hukuklary goramak ulgamyny kämilleşdirmägiň zerurlygy bar.

Bazar ykdysadyýetiniň ösmegi bilen haryt nyşanlarynyň gymmatynam artýar, olar guramalaryň bäsdeşlik artykmaçlygyny ýokarlandyrmak strategiýasynyň bölegi bolýar. Şuňa baglylykda haryt nyşanyna hukuk goramagyň meselesi hem döwrebaý bolýar.

Gymmatly kategoriýa hökmünde hukuklary goramagyň esasy maksady adalatly bäsdeşligi üpjün etmek, taraplaryň bähbitleriniň deňagramlygyny saklamak, şol sanda jemgyýetçilik bähbitlerini hem. Erkin we adalatly bäsdeşlik şertlerinde haryt nyşanlaryna hukuklary goramak ulgamy hukuk eýesiniň beýleki adamlaryň hukuklaryny çäklendirmek maksady bilen öz haryt nyşanyny ulanmagyny önüni almak üçin hem zerur.

Şol bir wagtda ynsapsyz bäsdeşlige garşy göreş kanunçylygy haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk belgileri goramagy doly derejede üpjün etmeýär.

Haryt nyşanlary we haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk belgiler baradaky hukuklary goramak çemeleşmelerini takyklaşdyrmak üçin HHR-nyň Ýokary halk kazyýeti aýratyn nama – «Hytaý Halk Respublikasynyň «Ynsapsyz bäsdeşlige garşy göreş hakyndaky» Kanuny³ ulanmagyň käbir meseleleri boýunça düşündirişler» tassyklady. Bu namada şeýle belgileriň

¹ Trademark Law of the People's Republic of China, WIPO Lex // Bütindünýä intellektual eýeçilik guraması (BIEG): saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/19559> (ýüztutma senesi: 15.04.2025).

² Zhao, Y. (2021). Research on the Protection System of Trademark Infringement [Doctoral dissertation]; Wang, Q. (2021). Intellectual Property Law Course (7th ed.). Beijing: Renmin University Press. Xiangtan University. DOI: 10.27426/d.cnki.gxtd.2021.000021.

³ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Anti-Unfair Competition Law of the People's Republic of China (Interpretation No. 9 of 2022), WIPO Lex // Bütindünýä intellektual eýeçilik guraması (BIEG): saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22203> (ýüztutma senesi: 15.04.2025).

Hukuk teoriýasynda haryt nyşanlary hökmünde entek bellige alynmadyk belgileri goramagyň zerurlygya barada düşünişik tapawutlary bar.

hem belli derejede tanalyp bilmek ukybyna eýe bolandygy we şahsyýetlendiriş, şahsyýetini kesgitlemegiň wezipesini ýerine ýetirýändigini baradaky düzgünler şöhlelendirilýär.

Şol bir wagtda Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunynda haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk, umumy tanalýan belgileri baradaky düzgünler berkidilýär. Hukuk teoriýasynda haryt nyşanlary hökmünde entek bellige alynmadyk belgileri goramagyň zerurlygya barada düşünişik tapawutlary bar. Haryt nyşany özüde diňe harytlary, hyzmatlaryň öndürijisini, hyzmat edýän adamyň şahsyýetlendiriş, şahsyýetini kesgitlemegiň wezipesini däl, eýsem olaryň işewürlük abraýyny hem şöhlendirýär [1]. Şol bir wagtda işewürlük abraýyny goramagyň pudagyň giňelmegi haryt nyşanlaryna hukuklary goramagyň häsiýetini üýtgedýär [2]. Hytaýda köp awtorlar şeýle belgiler hukuklary goramagyň haryt nyşanlaryna hukuklary goramak bilen deň bolmalydygyny aýdýan nukdaýnazara ynanýarlar. Bu şeýle bolsa-da, olar harytlary, hyzmatlary şahsyýetlendirmegiň, şahsyýetini kesgitlemegiň esasy wezipesini ýerine ýetirýärler. Şeýlelik bilen, olaryň arasyndaky tapawutlary kesgitlemek meselesi ýüze çykýar.

Kazyýetler hem belli derejede tanalyp bilme derejesine eýe belgileriň eýýäm bellige alnan haryt nyşanlary bilen deň derejede goragda bolmalydygyny kesgitleýärler, sebäbi esasy wezipesini – öndürijileriň we hyzmat edýän adamlaryň harytlaryny we hyzmatlaryny şahsyýetlendirmegi, kesgitlemek – olar ýerine ýetirýärler. Bu ýagdaýda awtorlar şeýle belgiler üçin haryt nyşanlary bilen birmeňzeş obýektleri şahsyýetlendirmek maksady bilen «sowda logotipi» düşüňjesini ulanmagy teklipe edýärler [3].

Şol bir wagtda şeýle belgileriň eýýäm bellige alnan haryt nyşanlary bilen bäsdeşligi baradaky mesele ýüze çykýar, olara hukuklary goramagyň meňzeş usullaryny ulanmagyň mümkin dälligi sebäpli. Bu bulaşyklyga sebäp bolup, eýýäm bellige alnan belgiler bilen hukuklary goramakda deňagramsyzlyga alyp baryp biler, sebäbi haryt nyşanlaryna aýratyn hukuk diňe bellige almak arkaly ýüze çykýar. Şeýlelik bilen, awtorlar pikiri boýunça, hytaý kanunçylygynda Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanuny we Ynsapsyz bäsdeşlige garşy göreş hakyndaky milli kanunda görkezilen gorag çäreleriň arasynda deňagramsyzlyk synlanýar⁴.

Haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk, ýöne eýýäm ýeterlik derejede tapawutlandyryjy ukyba eýe belgileriň tanalyp bilme derejesini kesgitlemekde önümiň, hyzmagyň

we adynyň arasyndaky baglanyşygynyň önümiň hakyky görnüşinden, wezipelerinden näçe uzakda bolsa, şonça berk bolandygyny göz önünde tutmak zerur. Professor Wan Tsan şeýle belginiň ähmiýetini kesgitlemek üçin «jemgyýetçiligiň degişli habardallygy» düşüňjesini teklipe etdi [4]. Şeýlelik bilen, harytlaryň, hyzmatlaryň görnüşini belginiň özi bilen bilelikde üýtgedýär. Netijede «toslama haryt nyşany» diýlip atlandyrylýan tapawutlar täsiri hasabyna has köp üns we has ýokary derejede tanalyp bilme gazanýar (Ýokary halk kazyýetiniň haryt nyşanlaryna rugsat bermek we hukuklary tassyklamak baradaky administratiw işleri seredmegiň käbir meseleleri boýunça düzgünnamasynyň 7-nji maddasy)⁵.

Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunynda «tapawutlandyryjy ukybynyň gazanylmagy», «umumy tanalýan haryt nyşanyň goragynyň» ýaly düşüňjeler haryt nyşany we tanalýan, ýöne bellige alynmadyk belgini ara çekmek maksatlary üçin agzalýar. Şol bir wagtda bu kanun bellige alynmadyk belgileri goramak baradaky göni düzgünleri öz içine almaýar [5]. Şeýle belgileri goramagyň täsirsizligi seredilýän kanunyň 11-nji maddasynda tapawutlandyryjy ukyby gazanan haryt nyşanlaryny göz önünde tutjak degişli düzgünleriň ýoklugy bilen baglanyşykly.

«Tapawutlandyryjy ukyp» düşüňjesi Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 11-nji maddasynyň 2-nji bendinde «gazanylan tapawutlandyryjy ukyp», şol kanunyň 9-njy maddasynda «öz-özünden tapawutlandyryjy ukyp» hökmünde şöhlelendirilýär. Teoriýanyň nukdaýnazaryndan bu tapawutlandyryjy ukyp görnüşleri şol bir manyda eýe. Belgi ýa-da başyndan tapawutlandyryjy ukyba eýe, ýa-da ony gazanýar [6]. Aslynda Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 11-nji maddasynda görkezilen, umumy tanalýan belgilere degişli düşüňje göni haryt nyşanyň wezipesini bilen baglanyşykly: belgini tapawutlandyryjy ukyby gazananda, ol sarp ediljeler haryt (hyzmatlary) kesgitlemäge, ony ulanmak arkaly şahsyýetlendirmäge mümkinçilik bermäge ukyply bolýar, başyndan tapawutlandyryjy ukyba eýe belgileriň eýe bolmadyk zatlary⁶. Bu düzgün ýurduň tutuş çäginde tanalmagy göz önünde tutýar, Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 9-njy maddasynda göz önünde tutulan düzgün bolsa tapawutlandyryjy ukyby diňe belli çäklerde kesgitleýär.

HHR-nyň Ýokary kazyýeti haryt nyşanyna hukuky goramagyň intensiwliginiň onuň ähmiýetine, meşhurlyga, tanalyp bilmegine laýyklykda uýgunlaşdyrylmalydygyny görkezýär⁷. Şeýlelik bilen, bellige alynmadyk belginiň umumy tanalmagyň meselesini

⁴ Law of the People's Republic of China Against Unfair Competition (as revised at the 30th Meeting of the Standing Committee of the 12th National People's Congress on November 4, 2017), WIPO Lex // Bütindünyä intellektual eýeçilik guraması (BIEG): saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/18705> (ýüztutma senesi: 20.04.2025).

⁵ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Laws in the Trial of Civil Disputes Regarding Well-known Trademarks, Hytaý, WIPO Lex // Bütindünyä intellektual eýeçilik guraması (BIEG): saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/6468> (ýüztutma senesi: 20.04.2025).

⁶ 全国人大常委会法制工作委员会. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:30. Bütinhytaý halk wekilleriniň mejlisiniň hemişelik komitetiniň kanunçylyk işleri komissyasy (2013), Pekin: Hukuk neşirjaty, S. 30.

⁷ 参见最高人民法院 (2016) 最高法民再 216 号民事判决书. Hangzhou Aopu Kitchen and Bathroom Technology Co., Ltd. garşy Zhejiang Modern New Energy Co., Ltd., Zhejiang Lingpu Electric Co., Ltd. we Yang Yan. URL: <https://www.iphouse.cn/cases/detail/d7qnz8dkx90eyl0175n6p1452wvo3mrg.html> (ýüztutma senesi: 15.04.2025).

seredemde bazaryň potensial gatnaşyjylarynyň gurşawyny we ýaýramagyň geografıyasyny hem kesgitlemek zerur.

Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunynda söwda belgileri baradaky düzgün göz önünde tutulmadyk. Şuňa baglylykda käbir alymlar haryt nyşanlaryny bellige almak ulgamynyň maksadynyň haryt nyşanyna hukugyň obýektini, mazmunyny we çäklerini kesgitlemek we belgilemek bilen işewürlük abraýynyň özi ýaly gapma-garşylygynyň meselesini çözmek bolandygyny düşündirýärler. Belginiň belli çäklerde tanalmagyň talaplaryny kesgitlemek gapma-garşy netijelere alyp baryp biler [7].

Hukugyň obýekti barada aýdylanda, wagtyň geçmegi bilen belli üýtgeşmeler bolandandygyny bellemeli. Öň haryt nyşanyna hukugyň obýekti hökmünde haryt nyşany hökmünde bellige alnan belgi düşündirilýän bolsa, häzir hukugyň obýekti hökmünde şeýle belginiň göterýän işewürlük abraýy çykyş edýär [8]. Bu üýtgeşiklik haryt nyşanlary hökmünde entek bellige alynmadyk belgileri goramagy üpjün etmek üçin zerurdy, munuň özüme haryt nyşanynyň düşünjesini giňeltse-de [9].

HHR-nyň Ýokary kazyýeti haryt nyşanyna hukugy goramagyň intensiwliginiň onuň ähmiýetine, meşhurlyga, tanalyp bilmegine laýyklykda uýgunlaşdyrylmalydygyny görkezýär.

2023-nji ýylda neşir edilen «Hytaý Halk Respublikasynyň 'Haryt nyşanlary hakyndaky' kanunyna⁸ üýtgetmeler» taslamasynyň 18-nji maddasynda umumy tanalýan haryt nyşanlaryny goramak maksatlary üçin bellige alynmadyk belgileri ulanmagyň gadaganlygy baradaky düzgün goşuldy. Pariž konwensiýasynyň 6bis (1) maddasynyň düzgüniniň⁹ yerine Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanuny başga gorag usulyny girizýär: degişli derejede tanalyp bilme derejesine eýe belgi nusgаланmaga, öýkümäge sezewar bolanda, kazyýet Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 13-nji maddasyna laýyklykda bellige alynmadyk umumy tanalýan belgiň hukuklarynyň bozulmagyndan gorag berip biler. Şeýle düşündiriş bellige alynmadyk umumy tanalýan haryt nyşanlarynyň kazyýet goragynda ýolbaşçylyk ýörelgesi hökmünde seleredilýär we hytaýly awtorlar tarapyndan goldanýar [10].

Giň tanalyp bilmegi gazanan bellige alynmadyk belgileri goramak düzgünlerini amala aşyrmak maksatlary üçin Ýokary kazyýetiň 2020-nji ýylyň umumy tanalýan haryt nyşanlarynyň kazyýet düşündirişiniň 9-njy maddasynyň 1, 2-nji bentleri

⁸ HHR-iň «Haryt nyşanlary barada» kanuny üýtgetmek taslamasy: IE ulanmak we goramagy gowulandyrmak // PRC.today: saýt. URL: <https://prc.today/proekt-popravok-k-zakonu-knr-o-tovarnyh-znakah-uluchshenie-ispolzovaniya-i-zashhity-is/> (ýüztutma senesi: 15.04.2025).

⁹ Senagat eýeçiligini goramak baradaky konwensiýa (Parižde 20.03.1883 baglaşylan) (02.10.1979 redaksiýasy) // SPG «KonsultantPlyus»: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (ýüztutma senesi: 15.04.2025).

Degişli derejede tanalyp bilme derejesine eýe belgi nusgаланmaga, öýkümäge sezewar bolanda, kazyýet Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 13-nji maddasyna laýyklykda bellige alynmadyk umumy tanalýan belgiň hukuklarynyň bozulmagyndan gorag berip biler.

bellige alnan belgiler üçin hem, bellige alynmadyklar üçin hem garyşdyrmakdan we peselmekden «gytaklaýyn gorag» göz önünde tutýar. Umumy tanalýan belgileriň iki kategoriýasyny tapawutlandyrmagyň ýeke-täk esasy Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 13-nji maddasynyň düzgünleridir¹⁰. Şol bir wagtda ynsapsyz bäsdeşlik sebäpli ýetirilen zyýan şeýle belgileriň bellige alynmagyna baglylykda tapawutly bolmaz, sebäbi olary goramagyň ýörelgesiniň özi umumy tanalmaga esaslanýar [11].

Ynsapsyz bäsdeşlik hakyndaky kanunyň 6-njy maddasynyň kadalary bikanun harytlar bilen göreşmäge, başganyň abraýyny zyýanly ulanmaga, ýalan mahabata, işewürlük abraýyna zyýan ýetirmäge we ş.m. garşy göreşe gönükdirilýär. Şeýlelik bilen bu kadalary goramak çäreleri baradaky Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň düzgünlerini doldurmak üçin niýetlenýär.

Şeýlelik bilen, Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 13-nji maddasynyň düzgünleri bäsdeşlik artykmaçlyklaryny goramak maksatlary üçin umumy tanalýan belgileriň iki kategoriýasynyň arasyndaky tapawutlary kesgitleýär.

Belgi haryt nyşany hökmünde bellige almak arkaly we umumy tanalmagy gazanmak arkaly tapawutlandyryjy ukybyň gazanylmagyň iki usulynyň bölünip aýrylmagy bellige alnan haryt nyşanlary barada ynsapsyz bäsdeşlik, haryt nyşanlaryň ýygnaşly meselesi bilen baglanyşykly birnäçe soraga sebäp boldy.

Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyň 32-nji maddasy haryt nyşanyny bellige almaga haýyşnama bermägiň beýleki adamlaryň bar bolan ileri tutgyllyk hukuklaryna zyýan ýetirmeli däl we beýleki adamlar tarapyndan ulanylan we belli bir laýyk gelmedik täsir eden haryt nyşanlaryň bellige alynmagyna alyp barmaly däl diýýär. Şol bir wagtda bu düzgün hukuklary goramagyň usullaryny görkezmek bilen goldanmaýar.

Haryt nyşanlaryny ulanmazlygy hukuk eýeleriniň negatiw özüni alyp barsy hökmünde häsiýetlendirip bolýar. Şeýlelik bilen «ýygnaş» täsiri ýüze çykyar, bu täze belgileri bellige almagyň päsgel berýär. Hytaý hieroglifleriniň öz içine alýan belgiler, adatça, haryt nyşanlarynyň tapawutlandyryjy ukybuna talaplara laýyklykda seýrek simwollaryň öz içine almaýar. Şuňa

¹⁰ 郎胜. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:95-96. [Lan Şen, (2013), Hytaý Halk Respublikasynyň «Haryt nyşanlary barada» kanunyň düşündirişi, Pekin: Hukuk neşirýaty, S. 95-96.]

Haryt nyşanlaryny ulanmazlygy hukuk eýeleriniň negatiw özüni alyp barşy hökmünde häsiýetlendirip bolýar. Şeýlelik bilen «ýygnam» täsiri ýüze çykýar, bu täze belgileri bellige almagyn päsgel berýär.

göra haryt nyşanlary üçin çesme hieroglifleriň toparlarynyň ulanylyşy bilen birneme çäklendirilen. Bellige alnan belgileri ulanmazlygyň obýektiv sebäplerinden başga-da, haryt nyşanlaryň diňe bäsdeşligi çäklendirmek maksady bilen bellige alynýan ýagdaýlary hem ýüze çykarylady, bu hem bazar gatnaşyklaryna we öndürijilere zyýan ýetirýär.

Haryt nyşanlary pudagyndaky ynsapsyz bäsdeşlik öz şahsy bähbitlerini güdip, ykdysady işjeňlikde işewürlük etikasyny bozýan, beýleki adamlaryň kanuny hukuklaryny we bähbitlerini boşaýan we jemgyýetçilik tertibini, bazar subýektleriniň işjeňligini bozýan taraplaryň özüni alyp barşyna degişlidir.

Öndürijiler diňe ön tanalýan belgileri karz almagy däl, adatça bu tutuş dünýäde tanalýan brendler, eýsem olary öwürmäge belli usullaryny hem ulanýarlar. Mysal üçin, transliterasiýa sözüň fonetiki esasyny saklamak bilen bir diliň belgilerini beýleki diliň belgileri bilen bermeği göz önünde tutýar. Bu usuly kompaniýalaryň özi hem hytaý sarp edijisiniň kabul etmegini ýeňilleşdirmek üçin ulanýarlar, mysal üçin Gucci – 古姿 [Gǔzī], Olympus – 奧林巴斯 [Àolínbāsī], Siemens 西门子 [Xīménzǐ].

Öwürmegiň başga usuly kalkirmek bolup durýar – brendiň adynda belli manysy, markany şahsýetlendirýän simwolika goýlanda. Şeýlelik bilen, Apple kompaniýasy öz belgisini 苹果 [Píngguǒ], hökmünde bellige aldy, bu şol bir manyda eýe, ýöne başga ses berýär.

Iň çylşyrymly, ýöne dogry ýerine ýetirilende iň täsirli terjime usuly uýgunlaşdyrmadyr. Bu usul bir wagtda adyň fonetiki aýdylyşyny saklamaga we sarp edijä onuň manysyny ýetirmäge mümkinçilik berýär. Häzirki wagtda bu daşary ýurt kompaniýalarynyň arasynda ýaýran usul bolup, sesiň belli meňzeşligini saklamak bilen sarp edijä manysy we öýümiň degişli assosiasiýalaryny ýetirmegi göz önünde tutýar. Şeýlelik bilen, BMW «Bawariýa motor zawotlaryndan» «Gymmat ata» öwrüldi – 宝马 [Bǎomǎ].

Bu ýagdaýda daşary ýurt haryt nyşanyny gaýtadan işlemegiň meselesi jedelli. Şeýle belgi sarp edijileri ýalňyşlyga salp bilermi? Şol bir wagtda ynsapsyzlyk ýörelgesiniň berjaý edilmeginde munyň gytaklaýyn hukuk bozulma bolup-bolmajakdygyny kesgitlemek kyn [12].

Teoriýada goralmaýan elementlerden durýan we gowşak tapawutlandyryjy ukyba eýe haryt nyşanlarynyň meselesi hem seredilýär. Şeýle belgilere mysal üçin düşündirişli elementleri, geografiki görkezijileri, harytlaryň gelip çykyş ýerleriniň adlaryny öz içine alýan belgiler degişlidir. Hytaýda hukuk goragynyň proporsionalygy ýörelgesine laýyklykda şeýle belgileriň umumy hukuk goragyny çäklendirmek meselesi seredilýär.

Belgileriň tapawutlandyryjy ukybynyn azalmagy bilen proporsiýa taýdan hukuklary goramagyň mukdary azalýar, munuň özi geljekde hukuk eýesiniň öz belgilerindäki goralmaýan elementleri geljekki hukuk eýeleri tarapyndan ulanmagyna päsgel berip bilmezligi üçin. Tapawutlandyryjy ukyby kesgitlemek meselelerinde belginiň tanalmagyň, ony ulanmagyň ynsapsyzlygyň (ýa-da zyýanlylygyň) hem uly ähmiýeti bar [13].

Hytaýda kazyýet gözegçiliginiň girizilmegi hukuklary üpjün etmegiň, administratiw häkimiyetiň gözegçiligini kesgitlemegiň, dolandyryş ulgamyny döwrebaplaşdyrmagyň zerurlygynyň mejbur netijesi boldy. Kazyýet gözegçilik ulgamy obýektivlik alamatyna esaslanmaly, ulgamlaryň gurnalmary, döwlet ulgamy bilen jemgyýetçiligiň, şeýle hem halkara jemgyýetçiliginiň dünýä tertibiniň arasyndaky özara baglanyşygy üpjün etmeli. Şeýlelik bilen, şekilde görkezilen goramagyň birnäçe görnüşi bölünip aýrylýar.

Kazyýet gözegçiliginiň ulanylyşynyň esasy pudagy ilkiň bilen haryt nyşanlary kanunçylygynda hukuk kesgitsizligini ýok etmek bilen baglanyşykly administratiw meselelerdir. Bu pudakdaky kazyýet synlary haryt nyşanlaryna hukuklaryň ýüze çykmagy we berjaý edilmegi, haryt nyşanlaryny bellige almak ulgamy boýunça kazyýet gözegçiliginiň binýadyny emele getirmege we amalyň ösmegine ep-esli täsir edýär.

Şeýlelik bilen, haryt nyşanlaryny ulanmaga gözegçilik amaly hukuk eýeleri tarapyndan haryt nyşanlaryny bellige almak re giminde tutmaly we olaryň zyzgiderli ynsapsyz ulanmagyny höweslendirmeli, bu pudakda borçlaryň ynsapsyz ýerine ýetirilmegi maksady bilen bellige alnan, ýöne ulanylmaýan haryt nyşanlaryny ýüze çykarmaly.

Jemläp aýtsak, Hytaý ykdysady işjeňlik üçin amatly gurşaw döredip, bikanun harytlar we piratçylyk bilen göreşýär. Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyna üýtgetmeler haryt nyşanlary hökmünde bellige alynýan belgilere degişli hukuklary goramaga gönükdirilen hukuk çäreleriniň täsirliçligini ýokarlandyrdy. Şol bir wagtda haryt nyşany hökmünde bellige alynmadyk, umumy tanalýan belgileriň hukuk ýagdaýy baradaky mesele jedelli bolup galýar.

Taraplaryň bähbitleriniň we jemgyýetçilik bähbitleriniň deňagramlygyny saklamak maksatlary üçin diňe «haryt nyşany» we «umumy tanalýan belgi» düşünjelerini ara çekmek däl, eýsem bu belgileri goramagyň usullaryny hem ara çekmek zerur. Olar meňzeş wezipeleri ýerine ýetirýändikleri üçin düşünjeleriň garyşdyrylmagy bolup geçýär, bu bozulan hukuklary kesgitlemegi kynlaşdyrýar we eýýäm bellige alnan belgiler bilen hukuklary goramakda deňagramсызlyga alyp barýar.

Bellige alynmadyk, ýöne umumy tanalýan belgileri goramagyň täsirsiiziigi ilkiň bilen Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunynyň 11-nji maddasynda degişli düzgünleriň ýoklugy bilen baglanyşykly. Düşünjeleriň gatnaşygy awtorlar tarapyndan goramagyň usullarynyň nukdaýnazaryndan seredilýär, bu düşünjeleriň garyşdyrylmagy mümkinçiligi barada jedellere sebäp bolýar we birmeňzeş kategoriýaly işler baradaky kazyýet praktikasynyň birmeňzeş dälligi bilen tassyklanýar. Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanuny şeýle belgiň hukuklarynyň bozulmagy ýagdaýynda umumy tanalýan belgileri goramagyň kazyýet usulyny girizýär. Bu düzgün

Surat.

Emläk (maddy däl) hukuklaryň goragy. Awtor tarapyndan düzülen

Drawing.

Protection of property (immaterial) rights. Compiled by the author

bellige alynmadyk umumy tanalýan haryt nyşanlaryň kazyýet goragynda ýolbaşçylyk ýörelgesi hökmünde seleredilýär we hytaýly awtorlar tarapyndan goldanýar.

Şol bir wagtda ynsapsyz bäsdeşlik kanununyň kadalary goramak çäreleri baradaky Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunynyň düzgünlerini doldurjak bolsa-da, ynsapsyz bäsdeşlik, ýygnam, haryt nyşanlaryny gaýtadan işlemek, gowşak tapawutlandyryjy ukyba eýe belgileri goramak baradaky meseleler çözmeyär.

Haryt nyşanlary hökmünde bellige alynmadyk, umumy tanalýan belgileri goramak düzgünlerine üýtgetmeleri Hytaýyň haryt nyşanlary hakyndaky kanunyna we Ynsapsyz bäsdeşlige garşy göreş hakyndaky milli kanuna girizmek ilkiň bilen kazyýet praktikasynyň kesgitliligini döretmäge mümkinçilik berer. HHR-nyň milli kanunçylygy ösenişde bolup, haryt nyşanlary we giň tanalyp bilmeği gazanan belgiler ýaly şahsyýetlendiriş serişdelerine degişli hukuklaryň laýyk goragyny üpjün etmegiň zerurlygy döwletiň innowasiýalary girizmek we geljekki ykdysady ösüş üçin şertleri döredýär.

Edebiýat sanawy

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), "The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return", Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), "On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation", Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), "On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks", Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p. 119.

6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), "On the System for Obtaining Trademark Rights", Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), "The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks", Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), "Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System", Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), "Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law", Intellectual Property, no 5, p. 11; Feng Xiaoqing (2012), "Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation", Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), "Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective", Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), "Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers", Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), "Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement", Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Awtor hakynda maglumat

Olga Sergeýewna Kostenko, «Senegat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň intellektual eýeçilik boýunça döwlet bilermeni (Moskwa, Berežkowskaja köç., 30, korpus 1), «Rossiýa döwlet intellektual eýeçilik akademiýasy» FGBOU «WO RGAIS» hukuk fakultetiniň 2-nji ýayl aspiranty (Moskwa, mikluho-Maklaý köç., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN-kod: 3537–6585; kostalya@yandex.ru

References

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), "The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return", Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), "On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation", Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), "On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks", Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p.119.
6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), "On the System for Obtaining Trademark Rights", Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), "The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks", Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), "Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System", Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), "Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law", Intellectual Property, no 5, p.11; Feng Xiaoqing (2012), "Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation", Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), "Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective", Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), "Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers", Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), "Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement", Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Information about the author

Olga S. Kostenko, State expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), 2nd year postgraduate student at the Faculty of Law, Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN-code: 3537-6585; kostalya@yandex.ru

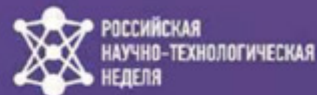
Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi 28.04.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 29.05.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 30.06.2025

TEHNOPROM

27-30 AWGUST

Nowosibirsk ş.

XII Tehnologiki ösüşin
Halkara forumy

TEHNOPROM-2025

Ylym, işgärler, senagat: tehnologiki liderligiň
açar düzüjileri

«Nowosibirsk
Eksposentr» HST

0+

FORUMTEHNOPROM.RF

Ylmy makala

Original article

УДК 347.77

EDN <https://elibrary.ru/xzdyet>

Hytaý Halk Respublikasynyň patent kanunçylygyny göz önünde tutup, ýewraziýa patent kanunçylygyny kämilleşdirmek

Aureliya Wiktorowna Çeban*, **Ýelena Borisowna Gawrilowa[✉]***, **Anastasiya Aleksandrowna Lomakina****

* Ýewraziýa patent guramasy

** Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]EGavrilova@eapo.org

Mazmun: makala Hytaý Halk Respublikasynyň patent kanunçylygyny we hukuk ulanmak tejribesiniň patent ulgamyny we Ýewraziýa patent edarasynyň öwrenmek we deňeşdirmeli seljeriş netijelerine bagyşlanýar. Bu seljeriş ýewraziýa patent ulgamyny kämilleşdirmek üçin döwrebapdyr. Barlagnyň maksady ýewraziýa patent kanunçylygynyň kadalarynyň kämilleşdirilmegi boýunça teklipler işläp taýýarlamak. Makalanyň täzeligi we amaly gymmaty Hytaý Halk Respublikasynda we Ýewraziýa patent edarasynda oýlap tapyşlary patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtleriniň deňeşdirmeli seljeriş geçirilmeginde we oýlap tapyşlaryň, şol sanda saýlama oýlap tapyşlaryň patentleşdirme ukybyny bahalandyrmak boýunça kadalaşdyryjy binýadyň we amaly çemeleşmeleriň köp umumylygyna eýe bolandygy baradaky alnan netijelerde ýatyr. Makalanyň amaly gymmaty Ýewraziýa patent guramasynyň kadalaşdyryjy hukuk binýadyna goşmak üçin täze düzgünleri işläp taýýarlamak boýunça tekliplerde ýatyr. Iň gyzkly kadalary we metodologiki çemeleşmeleri bu makalada seredelim diýip teklip edýäris.

Açar sözler: HHR-nyň Patent kanuny, ÝEPE-niň patent kanunçylygy, täzelik ýeňilligi, oýlap tapyşyň patentleşdirme ukyby, saýlama oýlap tapyş.

Çeşme görkezmek üçin: Çeban A. W., Gawrilowa Ý. B., Lomakina A. A. Hytaý Halk Respublikasynyň patent kanunçylygyny göz önünde tutup, ýewraziýa patent kanunçylygyny kämilleşdirmek // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 128–137.

Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

Aurelia V. Ceban*, **Elena B. Gavrilova[✉]***, **Anastasiia A. Lomakina****

* Eurasian Patent Organization

**Federal Institute of Industrial Property

[✉]EGavrilova@eapo.org

Abstract: the article is devoted to the results of the study and comparative analysis of patent legislation and practice of the patent system of the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office. This analysis is relevant for the improvement of the Eurasian patent system. The purpose of the study is to develop proposals aimed to improving the Eurasian patent legislation. The novelty and practical value of the article lies in the comparative analysis of the legal and practical aspects of patenting inventions in the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office, and in conclusions that the regulatory framework and practical approaches in assessing the patentability of inventions, including selective ones, have much in

common. Also, the practical value of the article lies in the proposals for the development of new legal dispositions for their inclusion in the regulatory framework of the Eurasian patent organization. In this article we propose to consider the most interesting norms and methodological approaches in assessing the patentability of inventions.

Keywords: Patent Law of the PRC, patent legislation of the EAPO, patentability of invention, selective inventions.

For citation: Ceban A. V., Gavrilova E. B., Lomakina A. A. Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 128–137 (In Russ.).

Giriş

Hytaý Halk Respublikasy (HHR) diňe dünýäniň öndebaryjy ykdysadlarynyň biri däl, eýsem öz ýurdunda intellektual eýeçiligi goramakda we innowasiýalary höweslendirmekde möhüm wezipe oýnaýan ösen patent ulgamyna eýe.

HHR-nyň patent kanunçylygyny we hukuk ulanmak tejribesiniň patent ulgamyny öwrenmek Ýewraziýa patent edarasy (ÝEPE) tarapyndan «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» (SEFI) DÖMU bilen bilelikde geçirilen barlagyň maksady boldy.

HHR-de we Ýewraziýa patent guramasy (ÝEPG) oýlap tapyşlary patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtleriniň deňeşdirmeli seljeriş netijeleri biziň kadalaşdyryjy binýadymyzyň we oýlap tapyşlaryň patentleşdirme ukybyny bahalandyrmak boýunça amaly çemeleşmelerimiziň ep-esli meňzeşdigini görkezdi. Şol bir wagtda ÝEPE-de patentleşdirme amalyňy kämilleşdirmek üçin mümkin ulanmak maksatlarynda biziň tarapymyzdan seljerilýän birnäçe tapawutlar bar.

Iň gyzykly kadalary we metodologiki çemeleşmeleri bu makalada seredelim diýip tekliň edýäris.

Edebiýat syny

Soňky ýyllarda HHR alymlaryň ünsi jemleýän obýekt boldy. Bu onuň ykdysadynyň çalt ösüşi bilen hem, ylmylaryň we tehnologiýalaryň öňegidişlik ösüşi bilen hem baglanyşykly. Ösüşde şeýle böküş intellektual eýeçilik ulgamynda, hususanda patent ulgamynda kämilleşdirmeler bolmazdan mümkin bolmazdy. Görkezilen jähtler toplumlaýyn hem, aýry-äýri hem köp neşirlerde seredilýär. Şeýlelik bilen, ylm we tehnikadaky ösüşi şertlendiren HHR patent ulgamynyň ösüş taryhyna Çi Çžuň [1], Ý. D. Kuznetsow [2], D. Borzenko we S. Poltarak [3], A. I. Salitskiý we E. A. Salitska [4], N. W. Anisimtsow [5] makalalar bagyşlandy. Hytaýda ýaşyl tehnologiýalary patentleşdirmek we bu pudakda oýlap tapyşçylyk G. A. Negulyaewyň [6] ylmy gyzyklanmalar toparynyň düzümindäki tema. Ykdysady ösüş meseleleri A. N. Spartagyň [7], şeýle hem E. P. Çentsowa we M. S. Çentsownyň [8] neşirlerinde ýagtylandyrylýar. BÖG-niň agza döwletleriniň, hususanda HHR-nyň söwda hukugy barada öz monografiýasynda T. K. Gulýaewa [9] pikir ýöredýär. A. A. Demidçik Hytaý, Hindistan we Belarusyň tehnologiýa garaşsyzlyga ýetmek tejribesini deňeşdirýär [10], A. W. Pokrowska bolsa aç-açan dälligi standartyna degişli hytaý we amerikan hukugynyň deňeşdirmeli seljeriş berýär [11].

Şol bir wagtda ÝEPG çäginde intellektual eýeçiligi goramak ulgamynam kämilleşdirmeler geçiryär: Ýewraziýa patent konwensiýasynyň (ÝEPK) gatnaşyjy ýurtlary Ýewraziýa sebitinde intellektual eýeçilik obýektlerini goramagyň

Ýewraziýa patent guramasy (ÝEPG) çäginde intellektual eýeçiligi goramak ulgamynam kämilleşdirmeler geçiryär: Ýewraziýa patent konwensiýasynyň (ÝEPK) gatnaşyjy ýurtlary Ýewraziýa sebitinde intellektual eýeçilik obýektlerini goramagyň sazlaşdyrylmagyna we milli edaralaryň arasyndaky özara täsiriň gowulandyrylmagyna ymtylýarlar.

sazlaşdyrylmagyna we milli edaralaryň arasyndaky özara täsiriň gowulandyrylmagyna ymtylýarlar. Görkezilen tendensiýalar ýerli awtorlaryň hem, ÝEPK agza ýurtlarynyň awtorlarynyň neşirlerinde şöhlelendirilýär. Bu ýurtlaryň patent edaralarynyň intellektual eýeçilik pudagynda öndebaryjy ýurtlaryň (ABŞ, Ýaponiýa, Hytaý, Koreýa Respublikasy), şeýle hem Ýewropa patent edarasy bilen hyzmatdaşlygynyň jähtleri ÝEPE we SEFI işgärler tarapyndan taýýarlanan monografiýada jikme-jik häsiýetlendirilýär [12]. A. Zaýats intellektual eýeçilik pudagyndaky özara täsiriň dürli görnüşlerini we olaryň Ýewraziýa sebitiniň döwletleriniň integrasiýa derejesine täsirini seredýär, şeýle hem Ýewraziýa ykdysady bileleşigi (ÝYB) we ÝEPG çäginde intellektual eýeçilik pudagynda döredilen hukuk mehanizmleriniň seljeriş geçiryär we görkezilen sebitiň döwletleriniň hyzmatdaşlygynyň perspektiwasy barada pikir ýöredýär [13]. Ýewraziýa giňişliginde intellektual eýeçiligiň ösüş strategiýalaryny A. O. Arakelowa deňeşdirýär [14]. ÝYB we Hytaý ýurtlarynyň söwda-ykdysady hyzmatdaşlygynyň hukuk jähtlerini S. W. Komendantow seredýär [15], Belarusda parallel import meseleleri M. N. Şimkowich we K. D. Bazaýa tarapyndan ýagtylandyrylýar [16]. Bu barlag O. W. Maýdannik, M. A. Gaponenko, M. O. Daşkowanyň [17] makalasy iň ýakyn, ýöne onda daşary ýurt ýurtlarynda oýlap tapyşlary goramagyň seljeriş aýry-äýriýkde geçirilýär, ýöne halkara guramalaryň çäginde däl.

Çeşmeleriň köplüğine garamazdan, Hytaýda we ÝEPG-de intellektual eýeçiligi we hususanda oýlap tapyşlary goramak temasyna bolan gyzyklanmanyň şaýatlyk edýän, soňky bäş ýylda ylmy edebiýat gözlegini geçirende HHR we ÝEPG patent kanunçylygynyň deňeşdirmeli seljeriş öz içine alýan neşirler ýüze çykarylmany. Bu makalanyň maksady bu boşlugy doldurmak.

Patent goragyndan çykarylmalaryň sanawy we haýyşnama bermek amaly

Ilki bilen biz HHR Patent kanunynyň¹ 5-nji maddasynda we HHR Patent ekspertizasyny geçirmek boýunça gollanmasyň (mundan beýläk – HHR Ekspertiza gollanmasy)² 2-nji bölümüniň 1-nji babynda beýan edilen oýlap tapyş hökmünde patent goragyndan çykarylmalaryň sanawyna üns berdik.

Çykarylmalaryň ýewraziýa patent kanunçylygyny kämilleşdirmek üçin iň ulanylyp bilinýän jemgyýetçilik etikasyna garşy obýektleriň sanawyny jikme-jiklendirmäge degişli, mysal üçin şeýleler:

- adamyň germinatiw liniýasynyň genetiki şahsyýetini üýtgetmek usullary;
- adamyň klonlanmagy ýa-da adamyň klonlanmak usullary;
- senagat ýa-da söwda maksatlary üçin adam embrionlaryny ulanmak;
- adamyň ýa-da haýwanlaryň lukmançylyk bejergilişi üçin möhüm peýdasyz haýwanlara görnülük çekdirip bilýän haýwanlaryň genetiki şahsyýetini üýtgetmek usullary we ş.m.

Şeýle goşundylar Russiýa Federasiýasynyň patent kanunçylygynda bölükleýin öz içine alynýar we şeýle hem Ýewraziýa patent konwensiýasyna Patent görkezmesiniň³ (mundan beýläk – ÝEPK-a Görkezme) 3 (4) düzgünine bioreproduktiv materiala degişli oýlap tapyşlary patent goragyndan çykarmak bölümünde goşulyp bilner, olaryň söwda ulanylyşy jemgyýetçilik etikasyna we ahlaklylyk garşy gelýär.

Ýewraziýa patent kanunçylygyny kämilleşdirmek üçin zykylyk şeýle tapawutlar aýrylan haýyşnamany bermägeiň resmi ekspertiza tapgyrynda barlamagyň aýratynlyklary bilen baglanyşykly.

Aýrylan haýyşnamalary bermek amaly we olara talaplar umumy görnüşde HHR-de we ÝEPE-de meňzeş. Haýyşnamany aýyrmak haýyşnamaçynyň başlangyçy boýunça hem, oýlap tapyşyň birliginiň talaplaryny bozmak barada edaranyň habarnama netijesinde hem mümkin. Aýrylan haýyşnama kanunçylyk tarapyndan kesgitlenen şertleriň ýerine ýetirilmeginde başlangyç haýyşnamanyň bermek senesine we degişli ileri tutgyllyk senesine eýe (HHR Patent kanuny ulanmak düzgünleriniň 43-nji maddasy (mundan beýläk – HHR düzgünleri)⁴ we ÝEPK-a Görkezmäniň 49 (6) we 42 (5) düzgünleri).

Ýöne biziň kanunçylyklarymyzyň arasynda aýrylan haýyşnamany bermek möhletlerinde tapawutlar bar.

HHR-de aýrylan haýyşnama berlip bilner:

Aýrylan haýyşnamalary bermek amaly we olara talaplar umumy görnüşde HHR-de we ÝEPE-de meňzeş. Haýyşnamany aýyrmak haýyşnamaçynyň başlangyçy boýunça hem, oýlap tapyşyň birliginiň talaplaryny bozmak barada edaranyň habarnama netijesinde hem mümkin.

- haýyşnama boýunça patent bermek barada patent edarasynyň habarnama almak gününden iki aý geçmezden gowrak;
- ret kararynyň ýagdaýynda – gaýtadan seredilmek barada haýyşnama (ýagny garşylyk) berlip-berilmezden garamazdan ret kararynyň alynmagy gününden üç aý dowamynda;
- patenti ýatyrmagyň administratiw amalynyň çäginde – gaýtadan seredilmek barada kararyň (ýagny üçünji adamlaryň garşylyklary boýunça kararyň) alynmagy gününden üç aý dowamynda.

ÝEPE-de patent berlendäki aýrylan haýyşnamany bermek möhleti patent bermek barada maglumatlaryň neşir edilmek senesine çenli uzaldylýar; patent bermekden ýüz öwürme kararbna garşy garşylygy seredmek çäginde – garşylyk boýunça iň soňky kararyň kabul edilmek senesine çenli; şol bir wagtda patenti administratiw ýatýrmak amaly boýunça aýrylan haýyşnamany bermek möhleti garşylyk netijeleri boýunça kararyň çykarylýş senesi bilen çäklendirilýär.

Aýrylan haýyşnamalary bermek möhletleriniň haýyşnamanyň berilmek senesine ony bermek materiallarynda açylan oýlap tapyşlara degişli haýyşnamaçynyň hukuklaryny amala aşyrmakda möhüm faktor bolandygyny göz önünde tutup, biziň pikirimizçe, haýyşnamaçy üçin iň amatly şertleri döretmek bu meselä çemeleşmekde maksat bilen çemeleşme bolup durýar. ÝEPE-de ýewraziýa patenti bermäge garşy garşylyklary seredmegiň administratiw amaly çäginde aýrylan haýyşnamalary bermek möhletlerini üýtgetmek mümkinçiligini işläp taýýarlamak maksat bilen görülýär.

Haýyşnamaçy üçin gaty möhüm oýlap tapyşyň ylmy neşirde ýa-da konferensiýada ýa-da halkara sergide irki açylmagy ýagdaýynda oňa berilýän ýeňillik – täzelik ýeňilligi diýlip atlandyrylýan, köp ýurtlarda, şol sanda ÝEPE-de hem ol diňe täzeligi bahalandyrmakda däl, eýsem oýlap tapyş derejesini bahalandyrmakda hem ulanylýar. Mesele şeýle, haýyşnamaçynyň has irki maglumatlarynyň çeşmeleri tehnikaçynyň derejesine goşulmaýar we onuň oýlap tapyşynyň patentleşdirmeye ukubyňy bahalandyrmakda möhüm bolmaýar.

HHR Patent kanunynyň 22-nji maddasynyň 5-nji abzasyna laýyklykda, tehnikaçynyň derejesi diýip haýyşnamany bermek senesine çenli ýurt içinde we daşarynda halka belli bolanlaryň hemmesi düşündirilýär. Tehnikaçynyň derejesine haýyşnamanyň bermek senesine çenli ileri tutgyllyk eýe bolan we haýyşnamanyň ileri tutgyllyk senesine çenli ýerli we daşary ýurt neşirlerinde

¹ HHR-iň 12.03.1984 Patent kanuny (2020-nji ýylyň 17-nji oktyabryndan üýtgetmeler bilen) // CNIPA: resmi saýt. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2022/8/25/art_3039_1.html (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

² HHR-iň 21.12.2023 redaksiýasyndaky seljermek geçirmek gollanmasy (Patent Examination Guidelines 2023, CNIPA Office Order No.78) // BIEG: resmi saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22371> (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

³ Ýewraziýa patent konwensiýasyna patent görkezmesi // ÝAPB: resmi saýt. URL: <https://www.eapo.org/wp-content/uploads/2023/12/instr202312-p2.pdf> (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

⁴ HHR-iň Patent kanunyny ulanmak düzgünleri 11.12.2023 (20.01.2024 güýje girdi) // BIEG: resmi saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/309815> (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

neşir edilen, ýurt içinde we daşarynda aç-açan ulanylan ýa-da başga görnüşde halka belli bolan çözümler hem goşulýar. Tehnikanyň derejesine haýyşnamanyň bermek senesinden soň neşir edilen haýyşnamalar we patentler hem goşulýar.

ÝEPK-a Görkezmäniň 3 (1) düzgüni we ÝEPE oýlap tapyş ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýyşnamalary düzme bermek we seredmek düzgünleriniň (mundan beýläk – ÝEPE Düzgünleri)⁵ 5.6 we 5.7 bölümlerine laýyklykda, ozalky tehnikanyň derejesi ýazuw ýa-da dilden görnüşde, ulanmak arkaly ýa-da başga görnüşde dünýäde umumy elýeterli bolan islendik açylmagy hem öz içine alýar. Tehnikanyň derejesine has irki bermek/ileri tutgylyk senesine eýe bolan, haýyşnamanyň bermek senesinden soň neşir edilen ýewraziýa haýyşnamalary we patentler hem goşulýar.

Iki ýurisdiksiýada hem haýyşnamanyň bermek/ileri tutgylyk senesinden ozal alty aý dowamynda belli ýagdaýlarda oýlap tapyşyň açylmagynyň mümkinçiligi⁶ göz önünde tutulan we bu oýlap tapyşyň patentleşdirme ukybyna zyýan ýetirmeyän ýeňillik döwri göz önünde tutulýar. HHR-de we ÝEPE-de ýeňillik döwrüniň möhleti birmeňzeş, ýöne ÝEPE-de bu kadar ÝEPK-a Görkezmäniň 3 (2) düzgüninde gaty umumy sözler bilen formulirlenen bolsa, HHR Patent kanunynyň 24-nji maddasynda täzeligi pozmaýan ýagdaýlaryň tükeniksiz sanawy görkezilen, ýagny:

- 1) oýlap tapyş gyssagly ýagdaý ýüze çykmagynda jemgyýetçilik bähbitlerinde ilkinji gezek açyldy;
- 2) oýlap tapyş Hytaý hökümeti tarapyndan hemaýatkärlik edilýän ýa-da ykrar edilýän halkara sergide görkezildi;
- 3) oýlap tapyş ylmy konferensiýanyň ýa-da tehniki konferensiýanyň materiallarynda ilkinji gezek neşir edildi;
- 4) oýlap tapyş haýyşnamaçynyň razylygy bolmazdan açyldy.

Ýokarda beýan edilen 2-4-nji bentler boýunça ýagdaýlar ÝEPE-de hem göz önünde tutulýar: sergide aç-açan görkeziş boýunça alty aýlyk döwür Görkezmäniň 6 (5) düzgüninde göz önünde tutulýar, 3-nji we 4-nji bentler boýunça bolsa Görkezmäniň 3 (2) düzgüniniň formulirlenişi bilen gurşalýar.

HHR-nyň (1) ýagdaýyna gelende, şeýle düzgün bolmagy milli derejede esasly, ýöne jemgyýetçilik bähbitleri we gyssagly ýagdaýlar meseleleriniň milli kanunçylyklarda dürli kadalaşdyrylyşy sebäpli düzüminde birnäçe döwlet girýän gurama üçin ulanylmaýar.

HHR-de täzelik ýeňilligi ulanylan ýagdaýlaryň tükeniksiz sanawyndan anyk görnüşde täzelik ýeňilliginiň patent resminamalaryna ulanylmaýandygy gelip çykyar. ÝEPE-niň kadalary şol bir görnüşde ulanylýar, ýöne onuň gaty umumylaşdyrylan formulirlenişi bu ýeňillik döwründe neşir edilen patent resminamalary babatynda täzelik ýeňilliginiň ulanylyandygy babatynda iki manyly düşündiriş mümkinçiligini berýär.

⁵ Oýlap tapyşlara ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýyşnamalary düzme bermek we seljermek düzgünleri // ÝAPO: resmi saýt. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-evrazijskih-zayavok-v-evrazijskom-patentnom-vedomstve-2014/> (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

⁶ Suşkova O. W. Farmasewtika işlerinde intellektual hukuklary goramak: okuw gollanmasy. M.: Prospekt, 2017. 112 s. ISBN 978-5-392-21582-9.

Haýyşnamaçy üçin gaty möhüm oýlap tapyşyň ylmy neşirde ýa-da konferensiýada ýa-da halkara sergide irki açylmagy ýagdaýynda oňa berilýän ýeňillik – täzelik ýeňilligi diýlip atlandyrylýan, köp ýurtlarda, şol sanda ÝEPE-de hem ol diňe täzeligi bahalandyrmakda däl, eýsem oýlap tapyş derejesini bahalandyrmakda hem ulanylýar.

Bu ýagdaýlar sebäpli täzelik ýeňilligi ulanylan ýagdaýlary has takyk kadalaşdyrmak üçin HHR-nyň käbir düzgünlerini ulanyp, ÝEPK-a Görkezmäniň 3 (2) düzgünini takyklaşdyrmagyň zerurlygy görülyär.

Täzelik bahalandyrmagyň ýörelgeleri

Täzelik bahalandyrmagyň ýörelgeleri HHR Ekspertiza gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 3-nji babynda jikme-jik, anyk mysallar bilen görkezilýär.

ÝEPE-de täzelik bahalandyrmagyň metodologiýasy ÝEPE Düzgünleriniň 5.7-nji bölümünde we 2024-nji ýylyň 11-nji noýabryndan oýlap tapyş ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýyşnamalary ekspertiza etmek boýunça gollanmasyň (mundan beýläk – ÝEPE Ekspertiza gollanmasy)⁷ 9-nji bölümünde beýan edilýär.

HHR-de we ÝEPE-de täzelik bahalandyrmagyň ýörelgelerini deňeşdirmek iki ýurisdiksiýada hem täzelik bahalandyrmak boýunça birmeňzeş çemeleşmeleriň ulanylyandygyny görkezýär.

Hususanda:

- oýlap tapyşyň ähli alamatlary bahalandyrylýar;
- täzelik aýry-áýry açylmalara görä deňeşdirilýär, olaryň utgaşmasyna däl;
- “hususy – umumy» açylmalary bahalandyrmagyň ýörelgesi birmeňzeş, tehnikanyň derejesinde umumy uruý düşünje bilen açylma haýyşnama edilen hususy ýagdaýyň täzeligine zyýan ýetirmeyär we tersine, belli hususy ýagdaý umumy açylmanyň täzeligine zyýan ýetirýär;
- gymmatlyklaryň aralyklary bilen häsiýetlendirilýän oýlap tapyşlaryň täzeligini bahalandyrmagyň ýörelgesi birmeňzeş, giň aralygyň belliliginde has dar aralyk ýa-da nokatly gymmatyň täzeligi ykrar edilýär;
- häsiýetnamalar, parametrler, ulanylmagy, öndüriş usuly, ulanylmagy, taýýarlamak usuly we ş.m. bilen häsiýetlendirilýän önümiň täzeligini bahalandyrmagyň ýörelgesi birmeňzeş (ÝEPE Ekspertiza gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 3-nji babynyň 3.2.5-nji bendi).

⁷ Oýlap tapyşlara ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýyşnamalary seljermek gollanmasy 2024-nji ýylyň 11-nji noýabryndan // ÝAPO: resmi saýt. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize-zayavok-navydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/> (ýüztutma senesi: 25.04.2025).

HHR-de we ÝEPE-de tazelik bahalandyrmagyň ýörelgelerini deňeşdirmek iki ýurisdiksiýada hem tazelik bahalandyrmak boýunça birmeňzeş çemeleşmeleriň ulanylyandygyny görkezýär.

Ýeke-täk ýüze çykan tapawut – tazelik bahalandyrmakda ulanylýan adaty serişdeleriň göni çalyşmagyň (mysal üçin nurbat-nurt) ýörelgesi, bu ÝEPE-de ekwiwalent serişdelere degişli we oýlap tapyş derejesini bahalandyrmagyň çäginde seredilýär.

Anyk gymmat ýa-da gymmatlyklaryň aralyklary bilen häsiýetlendirilýän oýlap tapyşlaryň tazeligini bahalandyrmagyň meselesini öwrenmek iň möhüm bolup görünýär (HHR Ekspertiza gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 3-nji babynyň 3-nji bendi).

Haýyşnama edilýän oýlap tapyşda üýtgedilen san gymmatlary ýa-da san aralyklary bilen çäklendirilen tehniki alamatlar bar bolsa, mysal üçin ölçegi, temperatura, basyş, kompozisiýadaky komponentleriň mukdary, galan tehniki häsiýetnamalar belli tehniki çözügi bilen birmeňzeş bolsa, tazelik bahalandyrmasy aşadaky düzgünlere esaslanýar:

1. Belli çözügi açylan san gymmaty ýa-da san aralygy haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň san aralygyna girýän bolsa, bu haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň täze dälidigi aňladýar.
2. Belli çözügi açylan san aralygy bölekleyin üst-üste düşýän ýa-da haýyşnama edilýän çözügiň san aralygynyň umumy çäk gymmatyna eýe bolsa, bu haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň täze dälidigi aňladýar.
3. Belli iki äpet çekli nokatlary aralygyň içindäki nokatly san gymmatlaryny tazeligine zyýan ýetirmeýär.
4. Tehniki häsiýetnamalaryň san gymmaty ýa-da san aralygy belli san aralygyna girmeýän we belli san aralygy bilen aýry-aýry umumy nokatlara eýe bolmadyk bolsa, belli resminama haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň tazeligine zyýan ýetirmeýär.

Bu kategoriýa oýlap tapyşlaryň tazeligini bahalandyrmakdaky çemeleşmeler ÝEPE-de ulanylýanlar bilen doly gabat gelýär. Şol bir wagtda HHR Ekspertiza gollanmasynda ýokarda görkezilen çemeleşmeleri ulanmagyň mysallary jikme-jik beýan edilýär, olar ÝEPE Düzgünlerine we Ekspertiza gollanmasyna hem goşulyp bilner.

Oýlap tapyş derejesini bahalandyrmagyň ýörelgeleri

HHR-de we ÝEPE-de oýlap tapyş derejesiniň kesgitlemesi tapawutlanýar.

ÝEPE-de gysga kesgitleme bar, oýlap tapyş hünärmen üçin öňki tehniki derejesinden aç-açan gelip çykmaýan bolsa oýlap tapyş derejesi bar (ÝEPK-a Görkezmäniň 3 (1) düzgüni).

HHR-de oýlap tapyş derejesi oýlap tapyşyň möhüm tapawutlandyryjy alamatlara eýe bolandygyny we bar bolan

tehniki derejesi bilen deňeşdirilende ep-esli ösüşi üpjün edýändigini aňladýar.

HHR Ekspertiza gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 4-nji babında oýlap tapyş derejesiniň häsiýetnamalary barada düşündirişler berilýär.

Möhüm tapawutlandyryjy alamatlar

Oýlap tapyş möhüm tapawutlandyryjy alamatlara eýe bolsa, bu oýlap tapyşyň bar bolan tehniki derejesi bilen deňeşdirilende tehnika pudagynda hünärmen üçin aç-açan dälidigi aňladýar. Oýlap tapyş tehniki pudagynda hünärmen tarapyndan diňe bar bolan tehniki derejesi esasynda logiki seljeriş, pikir etmek ýa-da eksperimentler arkaly alnyp bilinjek bolsa, oýlap tapyş aç-açan we möhüm tapawutlandyryjy alamatlara eýe däl.

Ep-esli ösüş

«Oýlap tapyş ep-esli ösüşe eýe» sözi bar bolan tehnologiýa bilen deňeşdirilende oýlap tapyşyň peýdaly tehniki netijeleri üpjün edýändigini aňladýar. Mysal üçin, oýlap tapyş tehniki derejesinde tanalyan tehnologiýalarda bar bolan kemçilikleri ýok edýär ýa-da belli anyk tehniki meseleniň täze kontseptual tehniki çözügünü ýa-da tehnologiýa ösüşi belli täze uguryny aňladýar.

Oýlap tapyş derejesini bahalandyrmakda toplumlaýyn oýlap tapyş gönükdirilen mesele, meselä çözülyän serişdeler, olaryň bu tehnika pudagynda ýa-da haýyşnama edilýän maksatlarda ulanylmagyň belliligi we maksadyň durmuşa geçirilmeginde gazanylýan tehniki netije göz önünde tutulýar.

HHR-de oýlap tapyş derejesini bahalandyrmagyň iki kategoriýa bölünişi bar bolsa-da, ÝEPE-de bu iki kategoriýa olaryň bölünişi bolmazdan göz önünde tutulýar. Biziň pikirimizçe, şeýle çemeleşme oýlap tapyş derejesini bahalandyrmagy çylşyrymlaşdyrýar, oňa täze artykmaçlyklary goşmaýar.

Şol bir wagtda HHR-de möhüm tapawutlandyryjy alamatlaryň nähili bahalandyrylýandygyny seredmek ýeterlik gyzykly.

Oýlap tapyşyň möhüm tapawutlandyryjy alamatlara eýe bolup-bolmajakdygyny kesgitlemek haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň ozalky tehniki derejesi bilen deňeşdirilende bu tehnika pudagynda hünärmenler üçin aç-açan bolup-bolmajakdygyny kesgitlemegi aňladýar:

- 1) iň ýakyn belli tehniki çözügi kesgitlemek;
- 2) oýlap tapyşyň tapawutlandyryjy alamatlaryny kesgitlemek;
- 3) haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň bu tehnika pudagynda hünärmen üçin aç-açan bolup-bolmajakdygyny kesgitlemek.

Ep-esli ösüşi bahalandyrmak

Oýlap tapyş aşadaky ýagdaýlarda peýdaly tehniki netije we ep-esli ösüş berýär hasaplanýar:

- 1) oýlap tapyş bar bolan tehnologiýadan has gowy tehniki netije berýär, mysal üçin hilini gowulandyrmak, öndüriligi artdyrmak, energiýa tygşytlamak, daşky gurşawy hapalanmagyň önüni almak we ş.m.;
- 2) oýlap tapyş näbelli tehniki aýratnylyklara eýe tehniki çözügi aňladýar, ýöne şol bir wagtda tehniki derejesinden belli tehniki netijäni üpjün edýär;

- 3) oýlap tapys belli täze tehnologiýanyň ösüşini aňladýar;
- 4) oýlap tapys käbir jähtlerde otrisatel täsire eýe bolsa-da, beýleki jähtlerde aç-açan oňyn tehniki netije gazanmagy üpjün edýär.

Görşümüz ýaly, HHR-de we ÝEPE-de oýlap tapys derejesini bahalandyrmagyň metodologiýasy (algoritmi) meňzeş we iň ýakyn analoga görä tapawutlandyryjy alamatlary ýüze çykarmaga we gazanylýan tehniki netije olaryň täsiriniň aç-açanlygyny kesgitlemäge gönükdirilen.

HHR Ekspertiza gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 4-nji babynda oýlap tapys derejesiniň talaplaryna laýyk gelmeýän oýlap tapyslaryň dürli görnüşleri sanawlanýar, ýöne ÝEPE Düzgünleriniň 5.8-nji bendinde we ÝEPE Ekspertiza gollanmasynyň 10-njy bölümünde görkezilen sanaw bilen doly laýyk gelýär (belli bölek bilen çalyşmakdan, bölegi çykarmakdan, serişdeleriň belli häsiýetlerini ulanmakdan we ş.m. ybaratdaky oýlap tapyslar).

Iki ýurisdiksiyada hem oýlap tapys derejesiniň bardygyny görkezýän şol bir goşmaça gytaklaýyn ölçegler ulanylýar (uzak wagtlaý bar bolan zerurlygyny kanagatlandyrmak; çözülyän meseleniň çylşyrymylygi; tehniki ösüşe möhüm gowulandyrmalar girizmek; hünärmenleriň ynamsyzlygyny we şübhäni ýeňmek we ş.m.).

Garaşlymadyk oýlap tapyslaryň oýlap tapys derejesini bahalandyrmak

Şol bapda gollanmada garaşlymadyk oýlap tapyslaryň oýlap tapys derejesini bahalandyrmagyň ölçegleri beýan edilýär – «maksatly görnüşde dar tehniki çözüldiň saýlanmagy degişli oýlap tapyslar. Aýratyn oýlap tapysyň oýlap tapys derejesini bahalandyrmakda göz önünde tutulmaly esasy faktor saýlama netijesinde ýüze çykýan garaşlymadyk tehniki netijelerdir».

Aç-açan, garaşlymadyk oýlap tapyslar diýlip atlandyrylýanlar ÝEPE-de saýlama oýlap tapyslaryň analoglary we olaryň oýlap tapys derejesini bahalandyrmagyň ölçegleri ÝEPE-de ulanylýanlar bilen laýyk gelýär.

Garaşlymadyk oýlap tapyslaryň (saýlama oýlap tapyslaryň) oýlap tapys derejesini bahalandyrmak:

1. Oýlap tapys diňe belli tehniki çözümlerden saýlama bolup, bu saýlanan çözümler garaşlymadyk tehniki netijeleri üpjün etmeýän bolsa, oýlap tapys oýlap tapys derejesine eýe däl.
2. Oýlap tapys mümkin we çäklendirilen aralygyň çäginde anyk ölçegleri, temperatura aralygyny ýa-da beýleki parametrleri saýlamagy göz önünde tutýan we bu saýlama bu tehnika pudagynda hünärmenler tarapyndan adaty serişdeler bilen gazanylýp bilinýän we garaşlymadyk tehniki netijelere alyp barmaýan bolsa, oýlap tapys oýlap tapys derejesine eýe däl.
3. Oýlap tapys tehnikanyň derejesinden göni gelip çykýan saýlama bolsa, oýlap tapys hem oýlap tapys derejesine eýe däl.
4. Oýlap tapys aslynda belli tehniki çözümlerden saýlama bolup, saýlama garaşlymadyk tehniki netijeleri gazanmagy üpjün edýän bolsa, oýlap tapys oýlap tapys derejesiniň şertine laýyk gelýär.

Aç-açan, garaşlymadyk oýlap tapyslar diýlip atlandyrylýanlar ÝEPE-de saýlama oýlap tapyslaryň analoglary we olaryň oýlap tapys derejesini bahalandyrmagyň ölçegleri ÝEPE-de ulanylýanlar bilen laýyk gelýär.

Bu kategoriýa oýlap tapyslaryň oýlap tapys derejesini bahalandyrmakdaky çemeleşmeler ÝEPE-de ulanylýanlar bilen laýyk gelýär.

Senagat ulanylyşy bahalandyrmagyň ýörelgeleri

HHR Patent kanunynyň 22-nji maddasyna laýyklykda, amaly ulanylmak oýlap tapysyň täsirli netijeler bilen öndürilip ýa-da ulanylyp bilinýändigini aňladýar⁸.

HHR gollanmasynyň 2-nji bölüminiň 5-nji babynda amaly ulanylmagyň oýlap tapysyň senagatda öndürilip we ulanylyp bilinýändigini aňladýandygy, şol bir wagtda patent hukuklary berilmeli oýlap tapysyň belli tehniki meseleleri çözmeli bolmalydygy düşündirilýär.

Çemeleşmeleriň mahýetýň boýunça amaly ulanylmagyň şerti ÝEPE-de we ýurisdiksiýalaryň köpüsünde ulanylýan «senagat ulanylmak» düşünjesine deň. Mundan beýläk «senagat ulanylmak» düşünjesi ulanyljakdyr.

Senagat ulanylmak barlagy

HHR-de, ÝEPE-de ýaly, senagat ulanylmak bermek senesinde görkezilen beýanda (çyzgylary goşmak bilen) we oýlap tapys formulasynda açylan umumy tehniki mazmunyň esasynda bahalandyrylýar, ýagny diňe oýlap tapys formulasynyň mazmuny bilen çäklendirilmeýär⁹.

Senagat ulanylmagyna laýyk gelýän tehniki çözümler tebigatyň kanunlaryny bozmamalydyr we gaýtalanyp bilinmeli. Senagat ulanylmagyň ýoklugy, adaty, tehniki çözüldiň özüne mahsus kemçilikler sebäpli ýüze çykýar we beýandaky açylmagyň derejesi bilen hiç hili baglanyşykly däl¹⁰.

Oýlap tapys aşakdaky ýagdaýlarda senagat ulanylmagyň patentleşdirme ukybynyň şertine laýyk gelmeýär:

1. Oýlap tapys gaýtalanyp bilinmeýär.
2. Tebigatyň kanunlarynyň bozulmagy.
3. Önümler üýtgeşik tebigat şertlerini ulanmak bilen döredilýär.
4. Oýlap tapys adam ýa-da haýwanlaryň organizminiň fiziologiki parametrlerini aşa şertlerde ölçemek usullaryna esaslanýar.
5. Oňyn täsir (tehniki netije) ýok.

⁸ HHR-de oýlap tapyslary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtlerini öwrenmek: YBI baradaky hasabat (jemleýji) / Ýewraziýa patent edarasy (YAPE), Senagat eýeçiliginiň federal instituty (SEFI); YBI-nyň ylmy ýolbaşçysy A. L. Żurawlew, 2025. 353 s.

⁹ HHR-de oýlap tapyslary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtlerini öwrenmek: YBI baradaky hasabat (jemleýji)

¹⁰ Şol ýerde.

Ýokarda görkezilenlenden aç-açan görünýär welin HHR-de hem, ÝEPE-de hem senagat ulanylmagyna esasy talaplar haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň gaýtalanyp bilinmegi we haýyşnama edilýän tehniki netijäni almagyň mümkinçiligi we oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mümkinçiligi üçin tebigatyň kanunlaryna gapma-garşylyk gelmeýändigini bolup durýar.

Ýokarda görkezilenlenden aç-açan görünýär welin HHR-de hem, ÝEPE-de hem senagat ulanylmagyna esasy talaplar haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň gaýtalanyp bilinmegi we haýyşnama edilýän tehniki netijäni almagyň mümkinçiligi we oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mümkinçiligi üçin tebigatyň kanunlaryna gapma-garşylyk gelmeýändigini bolup durýar¹¹.

Şeýle hem senagat ulanylmagyň diňe oýlap tapyş formulasyna görä däl-de, haýyşnamanyň ähli materiallaryndaky oýlap tapyşyň açylmagyna görä bahalandyrylýandygyna anyk görkezme bar. HHR-de ÝEPE kanunçylygynyň bar bolan oýlap tapyşyň maksadynyň görkezilmegine berk baglanyşyk ýok. Senagat ulanylmagyň şerti has giňeldijiler manyda hünärmeniň haýyşnama edilýän oýlap tapyşy birmeňzeş tehniki netije almak bilen birnäçe gezek gaýtalap bilmek mümkinçiligi baradaky pikirine esaslanyp bahalandyrylýar we ýurisdiksiýalaryň köpüsünde ulanylýan çemeleşmeler bilen laýyk gelýär.

HHR amalyňyň tapawudy gaýtadan seredmek boýunça edaranyň kararynyň kazyýet tertibinde şikayat edilmek mümkinçiliginde ýatyr, ÝEPE-de bolsa ÝEPE prezidentiniň adyna berlen şikayat netijeleri boýunça karar iň soňky bolup, indiki şikayat edilmäge degişli däl.

Gaýtadan ekspertiza (patent bermekden ýüz öwürme karary garşy garşylyklary seredmek)

HHR Patent kanunynyň 41-nji maddasyna laýyklykda, haýyşnamaçy patent bermekden ýüz öwürme kararynyň çykarylmagy bilen ylalaşyk etmägek ýagdaýynda onuň alynmagy gününden üç aý dowamynda degişli gaýtadan ekspertiza puly töläp, Döwlet Geňeşindäki Patent dolandyryş bölümüne ýüzlenip, gaýtadan ekspertiza amalyňy başlap biler.

Gaýtadan ekspertiza geçirmek üçin edaranyň Administratiw bölümi tarapyndan kollegiýa bellenilýär. Gaýtadan ekspertiza geçirilenden soň patent bermek barada karar kabul edilip ýa-da ýüz öwürmegiň başlangyç kararynyň tassyklanmagy mümkin.

Haýyşnamaçy gaýtadan ekspertizanyň netijesi bilen kanagatlanmadyk ýagdaýynda habarnama alynmagy senesinden üç aý dowamynda kazyýete ýüzlenip biler.

HHR-de gaýtadan ekspertizanyň amaly we möhletleri ÝEPE-de Görkezmäniň 48-nji düzgüni we ýewraziýa patenti bermekden ýüz öwürme kararlary boýunça garşylyklary seredmek tertibine laýyklykda patent bermekden ýüz öwürme kararynyň garşy garşylyk bermek we seredmek amalyňyň laýyk gelýär.

HHR amalyňyň tapawudy gaýtadan seredmek boýunça edaranyň kararynyň kazyýet tertibinde şikayat edilmek mümkinçiliginde ýatyr, ÝEPE-de bolsa ÝEPE prezidentiniň adyna berlen şikayat netijeleri boýunça karar iň soňky bolup, indiki şikayat edilmäge degişli däl.

Ýewraziýa jedel çözmek ulgamyny kämilleşdirmek boýunça tekliplä hökmünde patent jedelleri çözmek we ÝEPE kararlary şikayat etmek üçin bitewi ýewraziýa kazyýet ýurisdiksiýasyny döretmek boýunça ÝEPK döwletleriniň patent edaralary bilen işi dowam etdirmek zerur.

Netije

Şeýlelik bilen, makalada Hytaý Halk Respublikasynda we Ýewraziýa patent edarasyna oýlap tapyşlary patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtleriniň deňeşdirmeli seljeriş geçirildi. Ýewraziýa patent kanunçylygynyň kadalarynyň kämilleşdirilmegi bilen baglanyşykly tekliplär beýan edildi. Saýlama oýlap tapyşlary bahalandyrmakda bitewi çemeleşmeler baradaky netijeler çykarldy, şeýle hem Ýewraziýa patent konwensiyasyna Patent görkezmä we oýlap tapyş ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýyşnamalary düzmek bermek we seredmek düzgünlerine goşmak üçin täze kadalary işläp taýýarlamak boýunça teklipläri beýan edildi. Mysal üçin, ýewraziýa patent kanunçylygynyň oýlap tapyş hökmünde patent goragyndan çykarylmağa degişli jemgyýetçilik etikasyna garşy gelýän obýektleriň sanawyny takyklaşdyrmak ýa-da oýlap tapyşyň täzeligini bahalandyrmakda oýlap tapajyňa oýlap tapyşy açmagyň ýeňillik döwrüni berýän ýagdaýlaryň sanawyny kesgitlemek, şeýle hem oýlap tapyş derejesini we senagat ulanylmagyny bahalandyrmak çemeleşmeleri ýaly.

Edebiýat sanawy

1. Ци Чжун. Развитие механизма интеллектуальной собственности в Китае и России: сходство и различия / Ци Чжун // Статистика и экономика. – 2013. – № 4. – С. 119–123.
2. Кузнецов, Ю. Д. Интеллектуальная собственность в научной сфере / Ю. Д. Кузнецов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 3. – С. 55–57.
3. Борзенко, Д. Особенности современной патентной системы в КНР: этапы и факторы формирования,

¹¹ Şol ýerde.

- специфика институционализации, стратегические подходы к развитию / Д. Борзенко, С. Полторак // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2024. – № 6 (109). – С. 37–45.
4. Салицкий, А. И. Китай на пути к мировому технологическому лидерству / А. И. Салицкий, Е. А. Салицкая // Вестник Российской академии наук. – 2022. – Т. 92, № 5. – С. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
 5. Анисимцев, Н. В. История и современность становления авторского права и интеллектуальной собственности в КНР / Н. В. Анисимцев // Исторические события в жизни Китая и современность / Российская академия наук; Федеральное автономное государственное учреждение науки «Институт Китая и современной Азии». Выпуск VII. – Москва: Институт Китая и современной Азии Российской академии наук, 2022. – С. 167–187. – DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025.
 6. Негуляев, Г. А. О практике стимулирования изобретательства в области зеленых технологий / Г. А. Негуляев // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 3. – С. 108–127.
 7. Спартак, А. Н. Экономический потенциал и планы развития Китая в контексте российско-китайского сотрудничества / А. Н. Спартак // Российский внешнеэкономический вестник. – 2024. – № 7. – С. 7–25. – DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
 8. Ченцова, Е. П. Особенности инновационного развития страны: опыт Китая / Е. П. Ченцова, М. С. Ченцов // Вопросы инновационной экономики. – 2023. – Т. 13, № 4. – С. 1835–1854. – DOI 10.18334/vines.13.4.120104.
 9. Гуляева, Т. К. Соотношение «права ВТО» и национального права государств-членов / Т. К. Гуляева. – Второе издание, стереотипное. – Москва: Юридический дом «Юстицинформ», 2024. – 228 с. – ISBN 978-5-7205-2010-6.
 10. Демидчик, А. А. Интеллектуальные ресурсы как фактор обеспечения технологического суверенитета / А. А. Демидчик // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2024. – № 3 (164). – С. 35–44.
 11. Покровская, А. В. Сравнительный анализ стандарта неочевидности в китайском и американском патентном праве / А. В. Покровская // Актуальные проблемы права интеллектуальной собственности: Сборник докладов межвузовской научно-практической конференции студентов и молодых ученых, Санкт-Петербург, 26 апреля 2021 года. – Санкт-Петербург: ООО «Скифия-принт», 2023. – С. 76–80.
 12. Основы формирования современного общего информационно-экспертного пространства в сфере промышленной собственности в Евразийском регионе / Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2024. – 344 с. – ISBN 978-5-907602-20-5.
 13. Заяц, А. Интеллектуальная собственность – ключевой аспект экономической интеграции Евразийского региона / А. Заяц // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2023. – № 2 (99). – С. 29–33.
 14. Аракелова, А. О. Стратегия развития интеллектуальной собственности на евразийском пространстве / А. О. Аракелова // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 4. – С. 5–56.
 15. Комендантов, С. В. Об основных положениях Соглашения о торгово-экономическом сотрудничестве между ЕАЭС и Китаем / С. В. Комендантов // Электронное сетевое издание «Международный правовой курьер». – 2023. – № 7. – С. 49–53.
 16. Шимкович, М. Н. Правовые аспекты государственного регулирования параллельного импорта в Республике Беларусь / М. Н. Шимкович, К. Д. Базаля // Проблемы гражданского права и процесса: Сборник научных статей. – Гродно: Гродненский государственный университет имени Янки Купалы, 2023. – С. 219–229.
 17. Майданник, О. В. Правовые аспекты предоставления охраны изобретениям, полезным моделям и промышленным образцам в России и зарубежных странах / О. В. Майданник, М. А. Гапоненко, М. О. Дашкова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 12. – С. 32–46.
- Awtorlar hakynda maglumat:**
Aureliya Wiktorowna Ceban, ekspertiza müdürliginiň başlygynyň orunbasary, Ýewraziýa patent edarasynyň himiýa we lukmançylyk bölüminiň başlygy; ACeban@EAPO.ORG
Yelena Borisowna Gawrilowa, Ýewraziýa patent edarasynyň Hil gözegçilik merkeziniň başlygy; EGavrilova@eapo.org
Anastasiya Aleksandrowna Lomakina, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Ylmy işleri guramak merkeziniň kiçi ylmy işgäri (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-kod: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru
- Awtordaşlaryň beýan edilen goşantlary**
A. W. Ceban – HHR-iň patent kanunçylygyny (HHR-iň Patent kanuny, HHR-iň Patent kanunyny ulanmak düzgünleri we HHR-iň patent seljermegi ýolbaşçylygy) we ÝAPO-nyň patent kanunçylygyny (Ýewraziýa patent konwensiýasyna patent görkezmesi, Oýlap tapyşlara ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýuşnamalary düzmek, bermek we seljermek düzgünleri we Oýlap tapyşlara ýewraziýa patentlerini bermek üçin haýuşnamalary seljermek ýolbaşçylygy) deňeşdirip seljermek; HHR-iň tejribesini göz önünde tutup ýewraziýa patent ulgamyny kämilleşdirmek boýunça teklipleri işläp çykmak.
Y. B. Gawrilowa – HHR-iň Patent kanuny we Ýewraziýa patent konwensiýasyna patent görkezmesini deňeşdirip seljermek; HHR-iň tejribesini göz önünde tutup ýewraziýa patent ulgamyny kämilleşdirmek boýunça teklipleri işläp çykmak.

A. A. Lomakina – barlaýyň döwrebaplygyny we üýtgeşikligini esaslandyrmak, ylmy çeşmeler bilen işlemek, edebiyat sanawyny taýýarlamak.

References

6. Qing Zhong (2013), Development of intellectual property mechanism in China and Russia: similarities and differences, *Statistics and Economics*, no 4, pp. 119–123.
7. Kuznetsov, Y. D. (2024), "Intellectual property in the scientific field", *Intellectual Property. Industrial Property*, no 3, pp. 55–57.
8. Borzenko, D. and Poltorak, S. (2024), "Features of the modern patent system in China: stages and factors of formation, specifics of institutionalization, strategic approaches to development", *Intellectual property in Belarus*, no 6 (109), pp. 37–45.
9. Salitsky, A. I. and Salitskaya, E. A. (2022), "China on the way to global technological leadership", *Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, Vol.92, no. 5, pp. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
10. Anisimtsev, N. V. (2022), History and modernity of the formation of copyright and intellectual property in China, Historical events in the life of China and modernity, Russian Academy of Sciences; Federal Autonomous State Institution of Science Institute of China and Modern Asia, Institute of China and Modern Asia of the Russian Academy of Sciences, Vol. VII, pp. 167–187. DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025
11. Negulyaev, G. A. (2023), "On the practice of stimulating invention in the field of green technologies", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 3, pp. 108–127.
12. Spartak, A. N. (2024), "China's economic potential and development plans in the context of Russian-Chinese cooperation", *Russian Foreign Economic Journal*, no. 7, pp. 7–25. DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
13. Chentsova, E. P. and Chentsov M. S. (2023), "Features of the country's innovative development: China's experience", *Russian journal of innovation economics*, Vol. 13, no. 4, pp. 1835–1854. DOI 10.18334/vinec.13.4.120104.
14. Gulyaeva, T. K. (2024), The relationship of "WTO law" and the national law of the member states, 2nd ed stereotypical, Law House "Justicinform", Moscow, Russia, pp. 228. ISBN 978-5-7205-2010-6.
15. Demidchik, A. A. (2024), "Intellectual resources as a factor of ensuring technological sovereignty", *Belarusian State Economic University Bulletin*, no. 3 (164), pp. 35–44.
16. Pokrovskaya, A.V. (2023), Comparative analysis of the standard of non-obviousness in Chinese and American patent law, Actual problems of intellectual property law: Collection of reports of the interuniversity scientific and practical conference of students and young scientists, April 26 In 2021. Saint Petersburg: Scythia-Print LLC, St. Petersburg, pp. 76–80.
17. Ivliev, G. et al (2024), Fundamentals of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region, Federal State Budgetary Institution "Federal Institute of Industrial Property", Moscow, Russia, pp. 344. ISBN 978-5-907602-20-5.
18. Zayats, A. (2023), "Intellectual property is a key aspect of the economic integration of the Eurasian region", *Intellectual property in Belarus*, no.2 (99), pp. 29–33.
19. Arakelova, A. O. (2023), "Strategy of intellectual property development in the Eurasian space", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 5–56.
20. Komendantov, S. V. (2023), "On the main provisions of the Agreement on Trade and Economic cooperation between the EAEU and China", *International legal courier*, no. 7, pp. 49–53.
21. Shimkovich, M. N. and Bazaya, K. D. (2023), Legal aspects of state regulation of parallel imports in the Republic of Belarus, Problems of civil law and process: Collection of scientific articles, Yanka Kupala Grodno State University, Grodno, pp. 219–229.
22. Maidannik, O. V., Gaponenko, M. A. and Dashkova, M. O., (2022), "Legal aspects of granting protection to inventions, utility models and industrial designs in Russia and abroad", *Intellectual property. Industrial property*, no. 12, pp. 32–46.

Information about the authors

Aurelia V. Ceban, Deputy Director Examination Department – Director Chemistry and Medicine division of Eurasian patent organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); aceban@eapo.org

Elena B. Gavrilova, Head of the Quality Monitoring Center of Eurasian Patent Organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); EGavrilova@eapo.org

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, building 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Contribution of the authors

A. V. Ceban – comparative analysis of the People's Republic of China legal framework concerning patents (PRC Patent Law, Implementing Regulations of the PRC Patent law and Guidelines for patent examination) and the EAPO's legal framework (Patent Regulations under the Eurasian patent Convention, Rules for filing and examining of Eurasian patent applications and Guidelines for examination of Eurasian patent applications); drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

E. B. Gavrilova – comparative analysis of the Patent Law of the People's Republic of China and the Patent Regulations under the Eurasian patent Convention; drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

A. A. Lomakina – substantiation of the relevance and uniqueness of the research, work with scientific sources, preparation of a list of references.

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi 28.04.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 03.06.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 06.06.2025

Syn makala

Review

УДК: 338.24: 504.05: 347.77
EDN <https://elibrary.ru/zcffzx>

HHR-nyň patent ulgamy: onuň ösüşi we oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri patentleşdirmegiň aýratynlyklary

Gennadiý Anatolyewiç Negulýayew, Olga Nikolaýewna Darina[✉]

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]otd3226@rupto.ru

Mazmun: häzirki wagtda Rossiýa bilen HHR-nyň arasyndaky iň täze tehnologiýalar alyş-çalşyna aýratyn üns berilýän döwürde özara oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň meseleleri aýratyn döwrebaplyk gazanýar. Tejribe özara patentleşdirmegiň derejesi entek iki ýurduň arasyndaky ykdysady we tehniki hyzmatdaşlygyň ösüş tizligine doly laýyk gelmeýändigini görkezýär. Munuň sebäpleriniň biri HHR-nyň patent ulgamynyň aýratynlyklary babatynda HHR tejribesiniň ýeterlik derejede öwrenilmedigi, şeýle hem Rossiýaly haýyşnamaçylaryň bu ýurtda görkezilen obýektleri patentleşdirmegiň aýratynlyklary we talaplary barada ýeterlik maglumat eýe däldigi bolup durýar. Bu HHR Patent kanunynyň esasy düzgünlerini we kadalarynyň we ony ulanmak tejribesini has çuňňur öwrenmegiň aýratyn döwrebaplygy we zerurlygy şertlendirýär. Geçirilen barlagyň maksady HHR patent ulgamynyň emele gelmeginiň esasy tapgyrlary we faktorlaryny seredmek, onuň ösüşi boýunça döwlet goldawynyň çärelerini, şeýle hem patent haýyşnamalaryny bermegi höweslendirmek we oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri ornaşdyrmaga we ulanmaga gönükdirilen goşmaça hukuk mehanizmlerini döretmek boldy. Işde resmi-logiki, deňeşdirmeli we ulgamlayyn seljeriş umumy ylmy usullary ulanyldy. Awtorlaryň işiniň netijesi patent haýyşnamalaryny bermek we seredmek amallaryna we talaplaryna, şeýle hem bellige alyndandan soňky amallary ýerine ýetirmäge degişli maglumat materialynyň uly mukdarynyň ulgamlayyn we deňeşdirmeli beýany boldy. Rossiýa kadalary bilen deňeşdirilende hytaý kanunçylygynyň spesifiki aýratynlyklary aýratyn seredildi. Patentleşdirmegiň iň optimal çemeleşmelerini we wariantlaryny saýlamak boýunça käbir esasy teklip berilýär. Işniň netijeleri kadalaşdyryjy resminalary işläp taýýarlaýjylar üçin hem, daşary ýurt patentleşdirmegiň anyk meseleleri bilen meşgullanýanlar üçin hem gyzykly bolup biler.

Açar sözler: HHR-nyň Patent kanuny, döwlet goldawy, oýlap tapyşlar, peýdaly modeller, patent bermek üçin haýyşnamany ekspertiza etmek, patentleşdirmе ukybynyň ölçegleri, Hytaýda patentleşdirmegiň aýratynlyklary.

Minnetdarlyklar: bu makala Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň (SEFI) we Ýewraziýa patent edarasynyň (ÝEPE) işgärleri bolan awtorlar topary tarapyndan geçirilýän «HHR-de oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtlerini barlamak» ylmy-barlag işiniň netijelerini şöhlendirýär¹.

Çeşme görkezmek üçin: Negulýayew G. A., Darina O. N. HHR-nyň patent ulgamy: onuň ösüşi we oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri patentleşdirmegiň aýratynlyklary // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 138–149.

¹ HHR-de oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň hukuk we amaly jähtlerini barlamak: YBI hasabaty (jemläp) / Ýewraziýa patent edarasy; ýolb. A. L. Žurawlew, M., 2025. 353 s.

Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

Gennady A. Negulyaev, Olga N. Darina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]otd3226@rupto.ru

Abstract: At present, when special attention was paid to the exchange of the latest technologies between Russia and China, the problems of mutual patenting of inventions and utility models are becoming especially urgent. Practice shows that the level of mutual patenting does not yet fully correspond to the pace of development of economic and technical cooperation between the two countries. One of the reasons for this is the insufficient study of the PRC experience in relation to the specifics of the PRC patent system, as well as the insufficient awareness of Russian applicants about the features and requirements for patenting these objects in this country. This determines the particular relevance and necessity of a more in-depth study of the main provisions and norms of the Patent Law of the PRC and the practice of its application. The purpose of the study was to consider the main stages and factors of the formation of the patent system of the PRC, including measures of state support for its development, as well as stimulation of filing patent applications and the creation of additional legal mechanisms aimed at the implementation and use of inventions and utility models. The work was carried out by using general scientific methods of formal-logical, comparative and systemic analysis. The result of the authors' work was a systematic and comparative presentation of a large volume of information material concerning the procedures and requirements for filing and examination of patent applications, as well as performing post-registration procedures. Specific features of Chinese legislation are considered in particular in comparison with Russian norms. Some basic recommendations for choosing the most optimal approaches and options for patenting are given. The results of the work may be of interest both to developers of regulatory documents and to persons involved in specific issues of foreign patenting.

Keywords: Patent Law of the People's Republic of China, state support, inventions, utility models, examination of a patent application, patentability criteria, features of patenting in China.

For citation: Negulyaev G. A., Darina O. N. Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models // Bulletin of Federal Institute of Industrial property. 2025.Vol. 4, No 2 (12): 138–149 (In Russ.).

Acknowledgements: this article reflects the results of the research work "Study of the legal and practical aspects of patenting inventions and utility models in the PRC", conducted by a team of authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) and the Eurasian Patent Organization (EAPO).

Giriş

Häzirki ykdysady özara täsir şertlerinde HHR iň täze tehnologiýalar alyş-çalşy boýunça Rossiýanyň öňdebaryjy hyzmatdaşlarynyň biri bolup durýar. Özara oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri patentleşdirmegiň meselelerini seredmek telekeçiler üçin biziň ýurtlarymyzyň çäklerinde öz biznes bähbitleriniň ýokary derejeli goragy we goranmagyny üpjün etmek babatynda döwrebap mesele bolup durýar.

HHR-nyň Patent edarasyna (China National Intellectual Property Administration – CNIPA) oýlap tapyş we peýdaly model patentini almak üçin haýyşnamalaryň berilmeginiň ýyl-ýyldan adaty däl ýokary ösüşi Russiýa Federasiýasynda iň gowy usullary ulanmak üçin HHR-nyň kadalaşdyryjy resminamalaryny we Hytaýda patentleşdiriş hōweslendirmek tejribesini seljermek zerurlygy şertlendirýär.

Barlag materiallary we usullary

Rossiýada oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri goramak babatynda hukuk gatnaşyklaryny ösdürmek we kadalaşdyrmagyň Russiýa kadalary bilen deňeşdirilende hytaý kanunçylygynyň spesifiki aýratynlyklaryny kesgitlemek

maksadyna ýetmek üçin barlag usullary hökmünde resmi-logiki, deňeşdirmeli we ulgamlayn seljeriş umumy ylmy usullaryny, şeýle hem kadalaşdyryjy we beýleki namalaryň we maglumat çeşmeleriniň mazmun-seljeriş usulyny ulanmak saýlandy.

Patent ulgamynyň umumy häsiýetnamasy

Soňky 20 ýylyň dowamynda Hytaý Halk Respublikasy (HHR) intellektual eýeçilik (IE) pudagynda haýran galdyryjy netijelere ýetdi. 2015-nji ýyldan başlap HHR oýlap tapyşlary bellige almak we peýdaly modeller üçin berlen haýyşnamalaryň mukdary boýunça dünýäde birinji orny eýeleýär. BIEG-niň statistiki maglumatlaryna görä, HHR 2023-nji ýylda berlen oýlap tapyşlary bellige almak haýyşnamalaryny mukdary boýunça (1 677 701 haýyşnama) we peýdaly modeller boýunça (3 061 373 haýyşnama) ABŞ (OT üçin 602 498 haýyşnama), Ýaponiýa (300 133 haýyşnama) we Koreýa Respublikasy (OT üçin 243 310 haýyşnama) ýaly ýurtlary ep-esli öňe geçdi².

² Intellectual property statistical country profile 2025. China // WIPO: saýt. URL: <https://www.wipo.int/edocs/statistics-country-profile/en/cn.pdf> (ýüztutma senesi: 21.04.2025).

Bellemeli, ösenişyän ýurt hökmünde HHR GDP-a 100 milliard dollara her milli haýyşnamaçylardan gelyän haýyşnamalaryň mukdarynyň gatnaşygy boýunça dünýäde 2-nji orny eýeleýär, diňe Koreýa Respublikasyna ýeňilýär.

RF bu görkeziji boýunça degişli 11-nji orny eýeleýär (26 692 haýyşnama)³.

HHR 2024-nji ýylda berlen halkara PCT haýyşnamalarynyň mukdary boýunça hem öňde durýar – 70 160 PCT haýyşnamasy (2023-nji ýyl – 69 512). HHR bilen deňeşdirilende bu görkeziji boýunça öň birinji orny eýeleýän ABŞ haýyşnamaçylary tarapyndan berlen halkara haýyşnamalaryň mukdary 2024-nji ýylda 55 618 (2023-nji ýylda – 54 087 PCT haýyşnamasy) düzdi⁴.

Bellemeli, ösenişyän ýurt hökmünde HHR GDP-a 100 milliard dollara her milli haýyşnamaçylardan gelyän haýyşnamalaryň mukdarynyň gatnaşygy boýunça dünýäde 2-nji orny eýeleýär, diňe Koreýa Respublikasyna ýeňilýär (RF 19-njy orny eýeleýär).

Hakykatdanam, hytaý haýyşnamaçylarynyň daşary ýurt patentleşdirmegiň işjeňligi beýleki senagat ösen yurtlaryň haýyşnamaçylary bilen deňeşdirilende häzirçe deňeşdirmeli pes (130 145 haýyşnama), şol bir wagtda ABŞ-da ol 242 936 haýyşnamany, Ýaponiýada bolsa 188 773 haýyşnamany düzýär. 2024-nji ýylda hytaý haýyşnamaçylaryndan iň köp haýyşnama Hindistana (4015), Awstraliýa (2452) we ÝB yurtlaryna (20 782) berildi. 2024-nji ýylda hytaý haýyşnamaçylary tarapyndan RF-a berlen haýyşnamalaryň mukdary 1242 (olardan 119-sy milli amal, 1123-si PCT amaly boýunça) düzdi. Rossýaly haýyşnamaçylar tarapyndan HHR-a berlen haýyşnamalaryň mukdary takmynan 200 düzdi. Bu görkezijileriň HHR bilen RF-nyň arasyndaky ylmy-tehniki hyzmatdaşlygyň derejesine, esasanam soňky ýyllarda onuň çaltlaşýan ösüşini göz önünde tutup, doly laýyk gelmeýändigini aç-açan.

Ýokarda getirilen görkezijiler bilen baglylykda HHR patent ulgamynyň şeýle çalt ösüşine kömek eden faktorlary seljermek aýratyn gyzyklylygy döredýär.

Ilkibaşda bellemeli, HHR başyndan IE-niň halkara ulgamyna girmek üçin işjeň tagallalar etdi. Bu maksat bilen HHR 1984-nji ýylda Patent kanuny kabul edilenden soň öz kanunçylygyny halkara kadalar bilen sazlaşdyrmak maksatlary üçin möhüm halkara şertnamalaryň köpüsine goşuldy, mysal üçin Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensýasyna (1985-nji ýyl), haýyşnamalary bermek we ekspertiza geçirmegiň bitewi amallaryny kesgitlemäge gönükdirilen Patent hyzmatdaşlygy şertnamasyna (PCT) (1994-nji ýyl). 2001-nji ýyldan Hytaý Bütindünýä söwda guramasy girdi we degişli intellektual

eýeçilik hukuklarynyň söwda jähtleri boýunça ylalaşygynyň (TRIPS) agza döwleti boldy, bu Hytaýyň çäginde görkezilen guramanyň hukuk namalarynyň, şol sanda intellektual hukuklary goramak pudagynda hem hereket etmegini üpjün etdi [1].

Görkezilen halkara şertnamalara gatnaşmak Patent kanuna degişli üýtgetmeleri we düzedişleri birnäçe gezek girizmegi talap etdi (1992, 2000 we 2009-njy ýyllarda). 2021-nji ýylyň 1-nji iýunyndan dördünji düzediş⁵ güýje girdi, ol patent eýeleriniň kanuny hukuklaryny we bähbitlerini has ygtybarly goramagy we oýlap tapyş işjeňligini ýokarlandyrmagy üpjün etmek üçin niýetlenipdi.

Ikinji tarapdan, IE pudagynda ýokarda agzalan netijelere ýetmäge oýlap tapyşçylygy höweslendirmek pudagynda paýhasly we oýlanşykly döwlet syýasaty kömek etdi, ýagny:

- 1) günbatar kapitalla görä öz senagatyny we kärhanalary goramak boýunça proteksionizm çäreleriniň ykdysady höwesli we saýlama ulanylmagy;
- 2) ýurda daşary ýurt bilimlerini we tehnologiýalaryny giň çekmek;
- 3) öňdebaryjy günbatar tehnologiýa firmalar we uniwersitetler bilen baglanyşyklary we hyzmatdaşlygy artdyrmak;
- 4) ýurtda hytaý içerki bazaryna mahsus spesifiki bäsdeşligiň bolmagy [2].

Şeýlelik bilen, hytaý kompaniýalaryny daşary ýurt bäsdeşliginden goramaly proteksionizm çäreleri (birinji faktor) esasan ýahy döredilen firmalar we startaplar babatynda ulanyldy. Fundamental we amaly barlaglar bilen meşgullanýan guramalara, şeýle hem döwlet maliýeleşdirilýän kärhanalara proteksionizm saýlama usulda ulanyldy. Ikinji faktoryň (ýurda daşary ýurt bilimlerini we tehnologiýalaryny çekmek) hereket etmegi öň daşary ýurtlara göçen görnükli hytaý alymlaryny ýurda gaýtarmagy höweslendirmek, hytaý hünärmenleri üçin daşary ýurtda okuw geçirmek, şeýle hem şuna meňzeş zehiniň daşary ýurda syzmagyny önüni almak çärelere gönükdirildi. Mundan başga-da, bu faktor günbatar tehnologiýasyny hytaý hyzmatdaşlaryna «mejbur» geçirmegiň çäreleriniň ulanylmagynda ýüze çykýar, günbatar firmalary önümçiligiň ýeňillik şertlerinden peýdalanmak isleýänleri hyzmatdaşlyk şertnamalary gol çekende degişli tehnologiýalary geçirmäge razy bolmaga mejbur bolýarlar. Üçünjü faktoryň (öňdebaryjy günbatar tehnologiýa firmalar we uniwersitetler bilen baglanyşyklary we hyzmatdaşlyk) hereket etmegi hytaý firmalarynyň günbatar hyzmatdaşlarynyň barlag işlerinde işjeň gatnaşmagynda ýüze çykýar. Şol bir wagtda şeýle hyzmatdaşlygyň çäginde günbatar hyzmatdaşlarynyň ösen tehnologiýalaryny satyn almak barada ylalaşyk gaty köp gazanylýar. Şeýle çemeleşme öz wagtynda elektron senagat pudagyndaky Oppo, Vivo we Xiaomi ýaly firmalar üçin aýratyn häsiýetli [3].

Ahyrynda, soňky faktor (spesifiki içerki bäsdeşlik) ýörite ähmiýete eýe, sebäbi HHR-de (döwlet we hususy) garyşyk eýeçiliginiň şertlerinde hususy firmalar döwlet eýeçiligindäki kärhanalary bilen birmeňzeş ştatly bilen däl-de deň şertlerde bäsdeşlemäge mejbur, olar doly döwlet maliýeleşdirmesi

³ WIPO IP Statistics Data Center, maý 2025 ý. // WIPO: saýt. URL: <https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/search-result?type=KEY&key=221> (ýüztutma senesi: 28.04.2025).

⁴ IP FACTS AND FIGURES, maý 2025 ý. // WIPO: saýt. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents> (ýüztutma senesi: 28.04.2025).

⁵ Patent Law of the People's Republic of China, Updated: Oct 13, 2022 // CNIPA: saýt. URL: <https://english.cnipa.gov.cn/col/col3068/index.html> (ýüztutma senesi: 28.04.2025).

bilen işleýärler, olara tehniki enjamlaşdyrmany we enjamlar ýeňillik bilen bermegi goşmak bilen. Şeýle höweslendiriji bäsdeşligiň mysaly hökmünde programma üpjün edişi pudagyndaky kompaniýalary getirip bolar: bu pudakdaky baş iň uly kompaniýanyň dördüsi – Huawei, JD.com, Alibaba we Tencent – hususydyr we diňe biri-biri bilen däl, eýsem China Mobile döwlet kompaniýasy bilen hem bäsdeşlemäge mejburdyrlar.

Bu faktorlar bilen bir hatarda HHR hökümeti tarapyndan ilatyň oýlap tapyş işjeňligini ýokarlandyrmak boýunça amaly çäreler hem kabul edildi.

Bu babatda dürli çemeleşmeleriň ulanylmagyny bellemeli. Şeýlelik bilen, başynda uzak wagtlaý (2000-nji ýyldan 2020-nji ýyla çenli) IE pudagynda döwlet syýasatynyň merkezinde innowasiýalary bahalandyrmagyň esasy görkezijisi hökmünde berilýän patentleriň mukdarynyň ösüşi seredildi. Bu çemeleşmäniň çäginde milli haýyşnamaçylary, esasanam ylmy-barlag kompaniýalaryny we institutlaryny höweslendirmek üçin dürli höweslendiriji çäreler ulanyldy, olaryň maksady has köp mukdarda patent döretmek we ulanmakdy. Şol bir wagtda döwlet goldawynyň esasy we iň ýönekeý çäresi patent haýyşnamalaryny bermek, olary resminamalaşdyrmak we alnan patent hukuklaryny güýçde saklamak çykdajylaryny öwezini dolmaga niýetlenen göni subsidiýalary bermek bolupdy [4]. Şeýle çemeleşme oňyn netijeler bilen bir hatarda kärhanalary «öýkünme innowasiýalaryny»⁶ döretmäge, fundamental barlaglar we çuň YBiGi-ler geçirmegiň ýerine ähmiýetsiz tehniki kämilleşdirmelere haýyşnamalar bermäge höweslendirdi [5].

Döreyän ýagdaýy düzetmek üçin 2021-nji ýylda IE pudagynda «patent haýyşnamalarynyň mukdaryndan berilýän patentleriň hiline» geçişi we berlen patent haýyşnamalarynyň mukdaryny höweslendirmegiň ýerine IBI-niň ornaşdyrylmagyny höweslendirmegi göz önünde tutýan täze strategiýa kabul edildi [6].

Täze syýasaty durmuşa geçirmek üçin subsidiýa bermek tertibini üýtgedildi, subsidiýalaryň täze görnüşleri girizildi we subsidiýa alyjylarynyň ünslendirmegi ýokarlandyryldy.

Döwlet tarapyndan subsidiýa berilýän innowasiýalary öňe sürmek üçin kärhanalaryň innowasiýalaryny meýilleşdirmek we geçirmekde döwlet gatnaşmagyny azaltmak ýa-da hatda bes etmek bilen bir wagtda subsidiýadan soňky we baha berişden soňky programmalar mehanizmini ornaşdyrmak teklip edildi. 2025-nji ýyldan başlap HHR-de «bellige alynandan soňky subsidiýa» (post-grant subsidy) görnüşinde patentleşdirmek goldawynyň täze görnüşü ahyrky getirildi, ony haýyşnamaçy diňe oňa patent berlenenden soň alyp biler, şol bir wagtda subsidiýanyň mukdary patentleşdirmä amalynda tölenen resmi ýygymlaryň jeminiň 50 %-den köp bolmaly däl we araçy hyzmatlary tölemek üçin ulanylmaly däl. Bölünip berilýän subsidiýalaryň ünslendirmegini ýokarlandyrmak üçin subsidiýalary ilkiň bilen Hytaýyň ýokary tehnologiýa

2021-nji ýylda IE pudagynda «patent haýyşnamalarynyň mukdaryndan berilýän patentleriň hiline» geçişi we berlen patent haýyşnamalarynyň mukdaryny höweslendirmegiň ýerine IBI-niň ornaşdyrylmagyny höweslendirmegi göz önünde tutýan täze strategiýa kabul edildi.

senagat pudaklaryna ýa-da strategiki ähmiýete eýe täze pudaklara degişli oýlap tapyşlara ýaýratmak maslahat berildi, mysal üçin energiýa tygşytlamak we daşky gurşawy goramak, täze materiallar, farmasewtika we lukmançylyk enjamlary, awiasiya we aerokosmos senagaty, maglumat tehnologiýalary, telekommunikasiýa ýa-da ösen enjamlary öndürmek we ş. m.

Ilkiň bilen döwlet maliýe goldawyny bermek maslahat berilýän oýlap tapyşlary ýüze çykarmak üçin CNIPA «aýratyn gymmatly oýlap tapyşlar» (high-value inventions) düşünjesini girirdi. Şeýle oýlap tapyşlar aşakdaky ölçeglerden birine laýyk gelmeli:

- 1) strategiki möhüm pudaklara degişli ýa-da şol pudaklarda patentleşdirilen;
- 2) öz patent maşgalasynyň düzüminde daşary ýurt patentlerine eýe;
- 3) 10 ýyldan köp ulanylýan;
- 4) patent eýeleriniň girew maliýeleşdirmesiniň jemini baha boýunça geçýän;
- 5) awtorlarynyň ylym we tehnika pudagynda döwlet baýraklaryny ýa-da döwlet patent baýraklaryny alan işlemlere degişli.

Hytaýda innowasiýalary höweslendirmäge gönükdirilen maliýe goldawynyň başga bir täsirli görnüşü salgyt ýeňilliklerini bermegi göz önünde tutýar [7]. Iň häsiýetli mysal ýokary we täze tehnologiýalar kärhanalary (High and New Technology Enterprise, HNTE) statusyna ýeten kompaniýalar babatynda amala aşyrylýan ýeňillik salgyt syýasaty bolup durýar. HNTE hökmünde kwalifikasiýa alan kompaniýa 15 % mukdarynda (adaty 25 % bahasy bilen deňeşdirilende) korporatiw girdeji salgydyna (corporate income tax-CIT) peseldilen baha bilen peýdalanylýan biler we zyýanlary öwezini dolmagy 10 ýyla çenli geçirip biler, şeýle hem YBiGi geçirmek ýa-da maýa goýumlary üçin subsidiýalar, söwda banklarynyň bäsdeşlik karzlary we beýleki ýygymlardan goşmaça goldaw we çykmalary alyp biler.

Kärhananyň HNTE hökmünde kwalifikasiýasy Ylym we tehnologiýalar ministrligi ýa-da onuň sebit bölümi tarapyndan amala aşyrylýar. HNTE kwalifikasiýasynyň esasy talaplaryndan aşakdakylary getirip bolar: kärhananyň ýokary we täze tehnologiýalar pudaklary hökmünde kesgitlenen sektorlarda işlemeli, işgärleriň düzümi ýokary okuw jaýlarynyň we kollejeriň gutarnýanlarynyň 30 %-den az bolmaly däl, olardan 10 %-i YBiGi-de meşgullanmaly, umumy girdejiniň 3–6 %-i YBiGi-ä maýa goýulmalydyr, YBiGi-ä çykdajylaryň 60 %-i Hytaýyň içinde

⁶ Winger of Schwegman, Lundberg A. and Woessner, P.A. (2022), «The 2022 Annual Report of the China National Intellectual Property Administration China IP Law», available at: <https://natlawreview.com/article/2022-annual-report-china-national-intellectual-property-administration-955000-patent/> (Accessed 29 April 2025).

ulanylmaly, girdejileriň 60 %-i ýokary tehnologikly önümleri we hyzmatlary satmaktan gelmeli.

Daşary ýurt patentleşdirmegini höweslendirmek konsepmisesini durmuşa geçirmek üçin Merkezi gaznanyň hytaý guramalary tarapyndan daşary ýurda berlen patentlere maksatly subsidiýa bermek üçin aýratyn gazna döretdi. Bu gaznanyň subsidiýalaryny almaga kiçi we orta kärhanalaryň, döwlet edaralarynyň we ylmy-barlag institutlarynyň hukugy bar. Kiçi we orta kärhanalaryň (MSP) hili boýunça kärhanalaryň hünär derejele baradaky düzgünler degişli milli klassifikasiýa kadalarynda kesgitlenilýär.

Subsidiýa iki tapgyrda berilýär: degişli daşary ýurt patent haýyşnamalarynyň neşir edileninden soň, haýyşnamanyň täzeliği, oýlap tapyş derejesi we senagat ulanylmaga eýe bolmagy şertinde, we daşary ýurt patentiniň berilmeginden soň, patentiň durnukly hukuk ýagdaýyna eýe bolmagy şertinde.

Hytaýyň täzelenen patent syýasaty welaýatlar we merkezi häkimiyete tabyn şäherleriň derejesinde ýokary hilli patentleriň döredijilerine tölenýän maliýe höweslendirmesiniň dürli görnüşlerini göz önünde tutýar. Bu maksatlar üçin CNIPA HHR-nyň Maliýe ministrliginiň bilen bilelikde 2022–2024-nji ýyllarda sebitleriň innowasiýa işjeňligini we İBI-nyň täjirleşdirilmegini höweslendirmek boýunça «Başlangyç maliýe goldawy» programmasyny geçirdi. 2022-nji ýylda maliýeleşdirmegiň mukdary 50 million ýuaň (545 million rubl) düzdi, 2023-nji ýylda ol iň möhüm netijelere eýe subýektler babatynda iki esse artdyryldy (100 million ýuaň ýa-da 1,1 milliard rubl).

Oýlap tapyjylary maliýe höweslendirmegiň täze mehanizmi aksler, aksiýalara opsiýalar we diwidendler ýaly oýlap tapyjylaryň girdejilerde gatnaşmagynyň dürli kanunçylyk tarapyndan berkidilen görnüşlerini ulanmagy göz önünde tutýar [8]. Bu düzgün şeýle hem iş berýijilere oýlap tapyjylary baýrak bermek üçin innowasiýalardan peýdany has çeyre we paýhasly paýlaşmaga mümkinçilik berýär, bu öz gezeginde innowasiýalary höweslendirýär we patentleri täjirleşdirmäge, ornaşdyrmaga we ulanmaga kömek edýär.

Iş beriji intellektual eýeçilik obýektine hukugyň güýjede bolmagynyň döwründe oýlap tapyşy ulansa, oýlap tapyjynyň oýlap tapyş ýa-da peýdaly model patentini ulanmagyň netijesinde iş berýjisiniň alan girdejisiniň 2,0 %-den az bolmadyk mukdaryny almaga hukugy bar.

Daşary ýurt patentleşdirmegini höweslendirmek konsepmisesini durmuşa geçirmek üçin Merkezi gaznanyň hytaý guramalary tarapyndan daşary ýurda berlen patentlere maksatly subsidiýa bermek üçin aýratyn gazna döretdi. Bu gaznanyň subsidiýalaryny almaga kiçi we orta kärhanalaryň, döwlet edaralarynyň we ylmy-barlag institutlarynyň hukugy bar.

Patent bozulmalary üçin gözegçiligi güýçlendirmek üçin Patent kanuna soňky düzedişleriň çäginde patent hukuklarynyň bozulmagy üçin ýetirilen zyýanlar üçin jerimäni göz önünde tutýan aýratyn bap girizildi.

Höweslendirmeginiň täze syýasatyna geçmek üçin 2021-nji ýylda patent haýyşnamalarynyň pes hiliniň, önümçilikde patentleri ulanmagyň gowşak tejribesiniň, şeýle hem intellektual hukuklara eýermegiň we goramagyň kanagatlanarly däl ýagdaýynyň hytaý ulgamynyň meselelerini çözmäge gönükdirilen HHR patent kanunçylygyna degişli düzedişler we üýtgetmeler kabul edildi [9].

Oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri täjirleşdirmäge kömek etmek maksatlary üçin Kanuna täze düzedişler patent awtorynyň tölegleriň möçberini özbaşdak kesgitläp, ony ulanmak hukuklaryny çäklendirilmedik adamlar topary berip bilýän açyk ygtyýarnama mehanizmini girizmegi göz önünde tutýar. Açyk ygtyýarnama mehanizmi merkezleşdirilmedik dolandyryş ýörelgesi bilen tapawutlanýar. Ygtyýarnama hukuklaryny HHR Döwlet Geňeşiniň administratiw bölümi (öň bolşy ýaly) däl, eýsem welaýatlaryň we merkezi häkimiyete tabyn şäherleriň patent edaralarynyň hünär bölümleri bellige alýar. Bu bölümler şeýle hem patent eýeleri tarapyndan başlanan açyk ygtyýarnamalary hyzmat internet-platfomalarynyň kömegi bilen bazarda çalt öňe sürmegi üpjün edýärler.

Patent bozulmalary üçin gözegçiligi güýçlendirmek üçin Patent kanuna soňky düzedişleriň çäginde patent hukuklarynyň bozulmagy üçin ýetirilen zyýanlar üçin jerimäni göz önünde tutýan aýratyn bap girizildi. Hukuk eýesine ýetirilen hakyky zyýanyň öwezini dolmagyň aşakdaky görnüşleri göz önünde tutulýar: bozujynyň kanunsyz girdejisine (baýlamagyna) öwezini dolmak, ygtyýarnama ygymynyň oýlanşykly köpeldilmegi mukdarynda öwezini dolmak we patent hukuklaryň bozulmagynda hakyky öwezini dolmagy kesgitläp bolmadyk ýagdaýynda kanun tarapyndan kesgitlenen öwezini dolmak (kanunçylyk öwezini dolmagy) höküm edilýär.

2024-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap Patent kanuna wezepe oýlap tapyşlarynyň döredilmegi we ulanylmagy bilen baglanyşykly aýratyn oýlap tapyjylary maddy höweslendirmek mümkinçiliklerini giňeldýän goşmaça düzedişler girizildi. Girizen düzedişlere laýyklykda, wezepe oýlap tapyşyna eýeçilik hukugy häzir düzgün boýunça işgär öz hukuklaryny geçirmegi anyk göz önünde tutýan şertnama baglaşýança kanuny şahsa degişli däl⁷. Mundan başga-da, oýlap tapyş oýlap tapyjynyň ýa-da awtoryň wezepe meselelerini ýerine

⁷ China's National Intellectual Property Administration Releases Amended Patent Examination Guidelines – Introduces Inventiveness Examination of Utility Models // China IP law: saýt. URL: <https://www.chinaiplawupdate.com/2023/12/chinas-national-intellectual-property-administration-releases-amended-patent-examination-guidelines-introduces-inventiveness-examination-of-utility-models> (ýüz tutma senesi: 05.05.2025).

ýetirmegiň netijesinde döredilmese, ýagny onuň döredilmegi kärhana işgäriniň adaty gündelik borçnamalaryna girmese, IE obýektlerini döretmekde kärhana materiallary we tehniki serişdeleri ulanylsa-da, oýlap tapyşa eýeçilik hukugy indi mejbur tertipde kanuny şahsa degişli bolmajakdyr.

Işgärleri höweslendirmek we sylagamak baradaky beýleki düzgünleri göz önünde tutýan şertnama ýoklugy ýagdaýynda iş beriji her işgär-oýlap tapyja oýlap tapyş patenti ýagdaýynda degişli wezipäni eýeleýän işgärleriň ortaça aýlyk aýlyk hakyndan az bolmadyk iki möçberinde we intellektual eýeçilik obýektlerine beýleki hukuklar ýagdaýynda bir ortaça aýlyk aýlyk hak möçberinde höweslendirme tölemäge mejbur edilip bilner [10].

HHR-de oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri patent goragynyň spesifiki aýratynlyklary barada

HHR-nyň çäginde halkara patent hukugy tarapyndan göz önünde tutulan intellektual eýeçiligiň ähli esasy obýektleri, ýagny oýlap tapyşlar, peýdaly modeller we senagat nusgalary hukuk goragyna degişli. Ýöne HHR Patent kanunynda bu obýektleriň kesgitlemesi umumy görnüşde halkara tejribede kabul edilen düşünişe gabat gelse-de, beýleki ýurtlaryň kanunçylyklarynda, şol sanda Rossiýa kanunçylygynda ulanylýan kesgitlemelerden birneme tapawutlanýar. Şeýlelik bilen, HHR Patent kanunyň 2-nji maddasyna laýyklykda oýlap tapyş diýip «önüme, usuly ýa-da önümiň ýa-da usul kämilleşdirilmegine degişli täze tehniki çözgüt» düşündirilýär, ýagny bu düşüňjesiniň kesgitlemegine «önümiň ýa-da usul kämilleşdirilmegi» goşmaça alamaty goşulýar. Mundan başga-da, awtorlyk hukuklaryny durmuşa geçirmek üçin göz önünde tutulan düzgünler boýunça adaty goşmaça bellige alman gorag alýan programma üpjün edişi HHR-de enjam bölegi ýa-da onda durmuşa geçirilýän käbir enjam bilen bilelikde haýyşnama edilse oýlap tapyş hökmünde patentleşdirilip biler.

HHR Patent kanuny «formasy, gurluşy ýa-da bu iki elementiň utgaşmagy, ýa-da amaly ulanmaga amatly önüme degişli täze tehniki çözgüt» hökmünde kesgitleýän peýdaly modeliň giňeldilen düşüňjesini hem öz içine alýar. Bu kesgitleme boýunça Hytaýda RF kanunçylygynyň talaplaryndan tapawutlylykda peýdaly model hökmünde önümiň formasyna ýa-da gurluşyna ýa-da bu häsiýetleriň kombinasiýasyna degişli islendik täze tehniki çözgüdiň goragynyň mümkinçiligi bar, ol senagat ulanylmaga amatly bolmagy şertinde.

«Senagat nusgasy» düşüňjesinden tapawutlylykda peýdaly modeliň kesgitlemesinde «formanyň we «gurluşyň» alamatlarynyň bolmagy olaryň käbir amaly maksatlary boýunça ulanylmagynyň talaplaryny göz önünde tutýar, «senagat nusgasy» düşüňjesinde bolsa olaryň beýleki elementler, mysal üçin reňk bilen utgaşmalary önümde täze estetiki täsir döretmeli.

Mundan başga-da, Rossiýa kanunçylygy bilen deňeşdirilende patent haýyşnamalaryny bermek mümkin bolmadyk patentleşdirilmeyän obýektleri kesgitlemekde möhüm tapawutlar bar. Patentleşdirilmeyän obýektleriň sanyna HHR Patent kanuny Rossiýa kanunçylygy tarapyndan patentlemäge

rugsat berilýän obýektleri hem goşýar, ýagny: keselleri anyklamak we bejermegiň usullary, şeýle hem ýadro öwürülişikleri arkaly alnan maddalar.

Bellemeli, keselleri anyklamak we bejermegiň usullary HHR-de ähli tapgyrlarda kompýuter usuly bilen ýerine ýetirilýän maglumat gaýtadan işlemegiň degişli amallar hökmünde patent haýyşnamalarynda görkezilende gytaklaýyn gorag alyp bilerler. Bu çemeleşmäni durmuşa geçirmek üçin HHR Patent edarasy elektron enjamlar tarapyndan ýerine ýetirilýän anyklaýyş maglumatlaryny tapgyrlyýyn gaýtadan işlemegiň usullarynyň giňeldilen sanawyny öz içine alýan aýratyn gollanma taýýarlady. Edaranyň pikiri boýunça şeýle çemeleşme akylly lukmançylyk pudagynda innowasiýalary we patent goragyny öňe sürmäge kömek etmeli⁸.

Goragdan çykarylýan başga obýekt – «haýwan tohumlary we ösümlik sortlary» – babatynda goragyň üpjün edilmegi şol obýektlere degişli önümleri öndürmegiň usullaryna berilip biler.

HHR Patent kanunynda (5-nji madda) döwletiň kanunlaryna garşy gelyän, jemgyýetçilik ahlaklygyna ýa-da jemgyýetçilik bähbitlerine zyýan berýän tehniki çözgütleri patentlemegiň gadaganlygyny umumy bellidir kadalary bilen bir hatarda ýaňy-ýakynda beýleki ýurtlaryň kanunlarynyň köpüsünde yok täze talap goşuldy, bu talap «oýlap tapyş işlenip taýýarlarda esas tutulýan genetiki çeşmeleriň satyn alynmagy ýa-da ulanylmagy HHR kanunçylygynyň kanun ýa-da administratiw düzgünleriniň düzgünlerini bozýan» oýlap tapyşlaryň gadaganlygyny göz önünde tutýar.

Oýlap tapyş we peýdaly modeliň patentleşdirme ukybynyň ölçegleri

Oýlap tapyşlaryň we peýdaly modelleriň patentleşdirme ukybynyň ölçegleri babatynda Patent kanunyň 22-nji maddasynda olaryň terminologiki tapawutlardan başga Rossiýa kanunçylygynda kabul edilen düşünişe amala laýyk gelyändigini belläp bolar. Oýlap tapyş tazelikge, oýlap tapyş derejesine (HHR terminologiýasy boýunça «oýlap tapyşlyk») we senagat ulanylmagyna (HHR terminologiýasy boýunça «amaly ulanmak») eýe bolsa hukuk goragyny alýar. Tazelik talaby 2000-nji ýyldan has gowşak oňusitel tazelik ölçeginiň ýerine ulanylýan absolyut dünýä tazeligi ölçeginiň kanagatlandyrylmagyny göz önünde tutýar.

Peýdaly model praktiki taýdan oýlap tapyş bilen birmeňzeş patentleşdirme ukybynyň ölçeglerini kanagatlandyrmaly. Ýöne oýlap tapyş derejesiniň talaby az berk: peýdaly modeliň diňe belli ösüşi häsiýetlendirýän käbir möhüm alamatlara eýe bolmagy ýeterlik, oýlap tapyş ýagdaýynda bolsa oýlap tapyş derejesi (oýlap tapyşlyk) diýip belli tehnikanyň derejesi bilen deňeşdirilende oýlap tapyşyň görnükli möhüm alamatlara eýe bolandygy we aç-açan ösüşi aňladýandygy düşündirilýär.

Patent haýyşnamalaryny bermek talaplary

Hytaýda oýlap tapyş patentini bermek haýyşnamasy diňe bir oýlap tapyşa berilip biler. Iki oýlap tapyşa bir haýyşnama

⁸ Patent Guidelines for Examination – changes for AI, big data and software, 18th January 2024 // Spruson and Ferguson: saýt. URL: <https://www.spruson.com/patents/china-patent-guidelines-for-examination-changes-for-ai-big-data-and-software> (ýüztutma senesi: 05.05.2025).

iki oýlap tapyş hem bir umumy oýlap tapyş konsepmisesine degişli ýagdaýynda berilip biler (HHR Patent kanunynyň 3-nji maddasy). Patent kanuny ulanmak düzgünleriniň⁹ 20-nji maddasynda formulada diňe iki bölekden: preambula we häsiýetlendiriji bölümden durýan bir garaşsyz bent bolmalydygyny takyklaşdyrylýar. Garaşly bentleriň sany çäklendirilmeyär.

HHR-a oýlap tapyş haýyşnamasyny berende Rossiýaly haýyşnamaçylar bu ýurduň kanunçylygynyň üýtgeşik aýratynlygyndan peýdalanyp bilerler, oňa laýyklykda oýlap tapyş we peýdaly modeli bellige almak üçin parallel haýyşnamalary bir wagtda bermegiň mümkinçiligi bar, bu adaty ýurtlaryň köpüsiniň patent kanuny tarapyndan rugsat berilmeyär. Oýlap tapyş patenti berlenende peýdaly model patenti ýatyrylmaga degişli. Ýöne oýlap tapyş patenti we peýdaly model patenti kömegi bilen şol bir çözüdiň bir wagtda goragy rugsat berilmeyändigini göz önünde tutup, oýlap tapyş patenti berlenende peýdaly model patenti Patent kanunynyň 9-njy maddasyna laýyklykda ýatyrylmaga degişli.

HHR-de haýyşnamany Patent dolandyryşynyň territorial bölümleriniň ulgamy arkaly hem bellige alyp bolar, ýöne soňraky ekspertiza we bellige almak bilen Edaranyň esasy gurluşy meşgullanar.

HHR patenti bermek haýyşnamalar adaty görnüşde hem berilip biler. Elektron görnüşdäki haýyşnamalar adaty diňe Pekindäki merkezi ofisinde kabul edilýär (<https://cponline.cnipa.gov.cn/>). Ýaňy-ýakynda gaýtadan gözden geçirilen Patent kanuny ulanmak düzgünlerinde elektron görnüşdäki resminalaryň ýazuw bilen birmeňzeş hukuk güýjüne eýe hasaplanmalydygyny tassyklandy, bu haýyşnamaçylara patent haýyşnamasyny bermegi ýeňilleşdirmek üçin.

HHR raýatlary bolmadyk daşary ýurt haýyşnamaçylaryna we kompaniýalaryna talaplar hytaý haýyşnamaçylaryna iberilýän talaplardan ep-esli tapawutlanýar.

Patent kanunynyň 19-njy maddasyna laýyklykda, Hytaýda adaty ýaşayan ýeri ýa-da biznes alyp barýan ofisi bolmadyk daşary ýurt haýyşnamaçylary HHR-de patent haýyşnamasyny berende ýa-da soňky patent resminamalaryny alyp baranda Patent edarasy tarapyndan tassyklan kanuny akkreditasiýa alnan patent agentlikleriniň hataryndan patent wekili bellemeli¹⁰.

Kesgitli ýaşayan ýeri ýa-da biznes alyp barýan ýeri bar daşary ýurt haýyşnamaçylary ýa-da Hytaýda ýerleşýän beýleki daşary ýurt kärhanalary ýa-da daşary ýurt guramalary patent hukuk goragy babatynda hytaý raýatlary bilen birmeňzeş artykmaçlyklardan peýdalanýarlar.

HHR Patent kanunynyň ýaňy kabul edilen täze kadalara laýyklykda, ileri tutgyllyk soralynda haýyşnamaçy başlangyç tapgyrda oýlap tapyş beýanynyň ýa-da formulanyň ýetmeýän bölekleri bilen haýyşnama bermäge we soňra iki aý dowamynda

HHR-a oýlap tapyş haýyşnamasyny berende Rossiýaly haýyşnamaçylar bu ýurduň kanunçylygynyň üýtgeşik aýratynlygyndan peýdalanyp bilerler, oňa laýyklykda oýlap tapyş we peýdaly modeli bellige almak üçin parallel haýyşnamalary bir wagtda bermegiň mümkinçiligi bar, bu adaty ýurtlaryň köpüsiniň patent kanuny tarapyndan rugsat berilmeyär. Oýlap tapyş patenti berlenende peýdaly model patenti ýatyrylmaga degişli.

öňki haýyşnama üçin edilen salgylanma boýunça bu bölekleri goşmak hakda haýyş etmäge hukuky bar.

Şol bir wagtda Rossiýaly haýyşnamaçylar hytaý kanununda beýleki ýurtlaryň kanunçylyklarynda ýok goşmaça talapyň bardygyny göz önünde tutmaly, ýagny: birinji haýyşnamanyň berilme senesinden 16 aý dowamynda haýyşnamaçy beýleki edarada ilki gezek berlen meňzeş patent haýyşnamasy boýunça ähli resminalaryň nusgalaryny bermeli. Ýazmaça haýyşnamany bermezlik ýa-da resminalaryň nusgalaryny bermekde gijä galmak ileri tutgyllyk kesgitlemek talapyndan ýüz öwürmek hökmünde seredilýär (30-njy madda).

Oýlap tapyş haýyşnamasyny bermezden ozal haýyşnamaçynyň Edaralyk bilen hat alyş-berişiniň wagtyny çykarmaly ýa-da ep-esli azaltmaly iki taýýarlyk çäresini ýerine ýetirmegi maslahat berilýär:

- deslapky jikme-jik patent gözleg geçirmek;
- haýyşnama goşulýan resminalaryň bukjasyny taýýarlamak.

Deslapky gözlegiň dolulygyny üpjün etmek üçin neşir edilen hem, neşir edilmedik patent haýyşnamalaryny, şeýle hem HHR Edarasynyň berlen patentleriniň maglumat bazasyny (HHR Edarasynyň sahypasyna serediň: <https://pss-system.cponline.cnipa.gov.cn/>) goşmak bilen CNIPA patent maglumat bazalaryny ulanmak maslahat berilýär. Hytaý dilinde tapylan resminalary öwrenmek üçin aşakdaky salgylanma arkaly enjam terjimesi ulgamyndan (hytaý dilinden iňlis diline) peýdalanyp bolar: PSS – Retrieving a machine translation (English interface).

Daşary ýurt ýurtlarynda berlen degişli patentleri we patent haýyşnamalaryny ýüze çykarmak üçin beýleki ýurtlar boýunça gözleg geçirmek üçin aşakdaky umumy belli maglumat bazalary ulanylýar: BIEG-niň Patentscope maglumat bazasy (<https://www.wipo.int/patentscope/en/>), ÝPE-niň Espacenet maglumat bazasy (<https://www.epo.org/en/searching-for-patents/technical/espacenet>), ABŞ-nyň Patent Public Search tool maglumat bazasy (<https://www.uspto.gov/patents/search>), ÝEPE-niň maglumat bazasy: EAPATIS (eapat@eapo.org).

Haýyşnama goşulýan resminalaryň bukjasyny haýyşnamaçyny tassyklaýan resminamany (guramanyň şahadatnamasy

⁹ Rules for the Implementation of the Patent Law of the People's Republic of China, // CNIPA: saýt. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2014/3/31/art_1349_81671.html (ýüzütma senesi: 05.05.2025).

¹⁰ Brief Introduction of Filing Procedures for Hong Kong, Macau and Taiwan Patent Applications // AFD China, ARTICLES & CASES: saýt. URL: https://www.afdip.com/insights/Articles/IP_KNOWLEDGE/2024/1128/1780.html (ýüzütma senesi: 05.05.2025).

(sertifikaty) ýa-da pasportyň nusgasy) bermegiň zerurlygyndan başga Rossiýa kanunçylygynyň talaplaryndan tapawutlanmaýar. 2024-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap haýyşnamada atlandyrylan oýlap tapyjylaryň düzümine üýtgetmeleri girizmek (çykarmak ýa-da goşmak ýoly bilen) mümkinçiligi peýda boldy. Munuň üçin haýyşnamanyň kabul edilmegi barada tassyklamany alandan soň bir aý dowamynda haýyşnama bermek zerur.

HHR Patent kanunyna ýaňy-ýakynda goşulan başga goşmaça talap genetiki çeşmelere esaslanan oýlap tapyşlara degişli, olarda haýyşnamaçy öz haýyşnamasynda bu genetiki çeşmeleriň çeşmesini görkezmeli we iberilen resminamalarda bu çeşmeleriň göni birinji çeşmesini ýazga almaly. Başlangyç çeşmä salgylanmagy sitirlemäge mümkin bolmadyk ýagdaýynda haýyşnamaçy munuň sebäplerini görkezmeli (26-njy madda).

Ýokarda getirilen mejburi haýyşnama resminamalar bukjasy bilen bir hatarda haýyşnamaçy Edaralyka birnäçe beýleki goşmaça resminalary hem hödürläp biler, esasan haýyşnamaçy tarapyndan ýüze çykyan zerurlyga görä başlangyç boýunça berilýän haýyşlary. Olara degişli:

- mazmuny boýunça ekspertiza geçirmek hakda haýyş (haýyşnama berilende ýa-da soňra berilýär, ýöne iň irki ileri tutgyllyk senesinden üç ýyldan gijä berilmez);
- yza süýşürilen ekspertiza hakda haýyş (mazmuny boýunça ekspertiza geçirmek hakda haýyş bilen bir wagtda berilmeli. Yza süýşürilen ekspertiza hakda haýyşyň güýje girme senesinden bir, iki ýa-da üç ýyl yza süýşürme döwri rugsat berilýär);
- irki neşir hakda haýyş (diňe oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalar), patent çalt almaga päsgel berýän kanuny tarapyndan göz önünde tutulan 18 aýlyk möhletli gysgaltmak üçin resmi ekspertizanyň tamamlanmasyndan soň berilýär;
- haýyşnamaçy adyndan çykyş etmäge hukugy bar adamlar üçin wekillik;
- ileri tutgyllyk resminamasynyň tassyklanandan nusgasy ýa-da DAS kody (ileri tutgyllyk resminamasynyň elektron nusgasy üçin);
- başga haýyşnamaçynyň adyna hukuklary geçirmek barada haýyşnama (iň irki ileri tutgyllyk senesinden 16 aý dowamynda Edaralyga berilýär).

Resmi ekspertiza geçirmegiň amaly praktiki taýdan Rossiýa amalyndan tapawutlanmaýar. Ýöne onuň tamamlanmasyndan we neşir edilmeginden soň oýlap tapyş patentini bermek üçin haýyşnamaçy görkezilen oýlap tapyşy ulanyan kanuny ýa-da fiziki şahsdan degişli roýalti möçberini tölemek talap etmäge hukuk alýar (Patent kanunynyň 13-nji maddasy).

Peýdaly modeller üçin ekspertiza amaly üç tapgyrdan ybarat: haýyşnamany almak we bellige almak, resmi ekspertiza geçirmek we patent bermek. Peýdaly model patent hukugy býulletende resmi habarnamanyň neşir edilme senesinden güýje girýär.

Ýöne bu obýektiň goragyny almagyň ýönekeýligi we ýeňilligi, şeýle hem ony patentlemegiň dürli maddy we ahlak höweslendirmeleriniň bolmagy peýdaly modellere berilýän patentleriň sanyny dramatiki ösüşe alyp bardy (2023-nji ýylda 3 milliondan köp), olaryň arasynda öýkümne we

2024-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap haýyşnamada atlandyrylan oýlap tapyjylaryň düzümine üýtgetmeleri girizmek (çykarmak ýa-da goşmak ýoly bilen) mümkinçiligi peýda boldy. Munuň üçin haýyşnamanyň kabul edilmegi barada tassyklamany alandan soň bir aý dowamynda haýyşnama bermek zerur.

«ynsapsyz» (abnormal), ýagny patent hukugynyň kadalary kanagatlandyрмаýan köp sanly patentler ýüze çykdy. Edaranyň deslapky bahasy boýunça şeýle ynapsyz patentleriň sany 1 milliondan köp düzdi [10]. Şonuň üçin 2024-nji ýylyň 20-nji ýanwaryndan başlap peýdaly modeller babatynda deslapky ekspertiza amaly Patent kanunynyň 22-nji maddasynda kesgitlenilişi ýaly peýdaly modeliň oýlap tapyş derejesini goşmaça barlamak düzgüni bilen doldurdyld, hususanda: «oýlap tapyş derejesi belli ösüşü häsiýetlendirýän möhüm alamatlar bilen aňladylmaly». Bu düzgün Ekspertiza gollanmasyna goşuldy¹¹. Köp ýagdaýda görkezilen barlama ekspert tarapyndan tazeligi ýa-da oýlap tapyş derejesiniň aç-açan ýokdugyny bahalandyrmaga getirilýär.

Patent oýlap tapyş haýyşnamalaryny mazmuny boýunça ekspertiza yza süýşürilen bolansoň, haýyşnamaçy aşakdaky wariantlaryň birini saýlamaly:

- haýyşnama berilende derrew mazmuny boýunça ekspertiza geçirmek hakda haýyş etmek;
- islenýän möhletli görkezip, yza süýşürme hakda haýyşnama bermek;
- patent bellige almak haýyşnamasyny berenden soň üç ýyl dowamynda patent ekspertizasy geçirmek hakda haýyşnama bermek (Patent kanunynyň 35-nji maddasy). Haýyşnamaçynyň mazmuny boýunça ekspertiza geçirmek hakda haýyşyny bermekde gijä galmagy hormatly sebäpler bolmadyk ýagdaýynda bu haýyşnama gaýtarylan hasaplanýar.

Rossiýaly haýyşnamaçylar HHR Edarasyna haýyşnama bermezden ozalky döwürä degişli oýlap tapyş baradaky ähli maglumat materiallary bermek zerurlygy bilen baglanyşykly hytaý mazmuny boýunça ekspertiza amalyňyň aýratyn talapyny hem göz önünde tutmaly (Patent kanunynyň 36-njy maddasy). Bu materiallaryň düzüminde daşary ýurt ýurtlarynda haýyşnamany seredmek maksady bilen geçirilen islendik gözleg ýa-da islendik ekspertizanyň netijeleri baradaky maglumatlar goşulmaly.

Umumy görnüşde HHR Edarasyna geçirilýän mazmuny boýunça ekspertiza Rossiýa amalyndan tapawutlanmaýar:

¹¹ Guidelines for examination Ordinance of State Intellectual Property Office, No 38 // WIPO Lex: saýt. URL: <https://wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (ýüzütme senesi: 06.05.2025).

Rossíýaly haýyşnamaçylar HHR Edarasyna haýyşnama bermezden ozalky döwürä degişli oýlap tapyş baradaky ähli maglumat materiallary bermek zerurlygy bilen baglanyşkly hytaý mazmuny boýunça ekspertiza amalyňyň aýratyn talabyny hem göz önünde tutmaly (Patent kanunyň 36-njy maddasy).

haýyşnama edilýän çözgüdiň patent hukuklarynyň obýekti bolup-bolmajakdygy, haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň tehniki çözgütlere degişli bolup-bolmajakdygy we haýyşnama edilýän oýlap tapyşyň oýlap tapyş bolmadyk ýa-da oýlap tapyş hökmünde hukuk goragynyň berilmeyän çözgütlere degişli bolup-bolmajakdygy barlanýar. Kesgitlenen ölçegler boýunça (absolýut dünýä täzeligi, oýlap tapyş derejesi we amaly (senagat) ulanylmak) oýlap tapyşyň patentleşdirmesi ukybyny tassyklamak üçin Edaralyk berlen patentler we bellige alnan haýyşnamalar boýunça dünýä patent gaznasy maglumat gözleg geçirýär. Oýlap tapyşyň birligi talabynyň we ýeterlilik talabynyň ýerine ýetirilmegi hem barlanýar.

Ýöne göz önünde tutmaly, bellige almak resminamalarynyň çäginde Edaralyk ekspertiza üçin zerur goşmaça resminamalar we düşündirişler hem talap edip biler. Şonuň üçin haýyşnamaçy haýyşnamanyň serediliş gidişini yzarlamaýy we kesgitlenen möhletlerde Edaralygyň habarnamalaryny we talaplaryny öz içine alýan hatlara jogap bermeli. Bolmasa haýyşnama gaýtarylan hasaplanyp biler. Edaralygyň jogap talap edýän adaty talaplarynyň arasynda aşakdakylary atlandyrmaly:

- mazmuny boýunça ekspertiza soramak üçin soňky möhlet, şeýle hem patent haýyşnamasyna zerur düzedişleri bermek mümkinçiligi barada ýadatma (haýyşnama bermek möhletiniň gutarmagyndan 3 aý ön iberilýär);
- adaty täzeligi ýoklugy, oýlap tapyş derejesi, birligiň bozulmagy we ş. m. degişli Edaralygyň birinji hereketiniň (kararyň) netijeleri, haýyşnamaçynyň pikirine taýýarlamak ýa-da düzedişleri girizmek goşmak bilen haýyşnamaçynyň jogap taýýarlamagyň zerurlygy görkezilýär (jogap bermek möhleti: 4 aý 15 gün dowamynda);
- beýanyň ýeterlilik ýa-da dolulygy, daşary ýurt edarasyna gözleg netijeleriniň ýoklugy we ş. m. degişli zerur materiallary bermek hakda talap (jogap bermek möhleti: 2 aý 15 gün dowamynda);
- patent hukuklaryny bermek we patent hukugy üçin pul tölemek zerurlygy barada habar (jogap bermek möhleti: 2 aý 15 gün dowamynda).

Degişli administratiw edaralar we ministrlkler tarapyndan ýokary ähmiýete eýe patentler hökmünde bahalandyrylan oýlap tapyş patentleri üçin (high-value patent – ýokary hilli patent) seretmegiň döwri adaty 2–3 ýylyň ýerine ileri tutgylykly

(çaltlaşdyrylan) patent ekspertizasy amalyňyň ulanylyşy bilen 1 ýyl 4 aý çenli gysgaldylyp bilner¹².

Ekspertizanyň otrisatel kararynyň çykarylmagynda haýyşnamaçy habarnama almagy gününden üç aý dowamynda Patent edarasynyň çäginde hereket edýän Gaýtadan seredmek komissiyasyna gaýtadan ekspertiza geçirmek hakda haýyş bilen ýüzlenip biler (Patent kanunyň 41-nji maddasy, Patent kanuny ulanmak düzgünleriniň 65-nji düzgüni). Gaýtadan seredmek hakda haýyşnama ýeterlik argumentasiýany öz içine almaly we ony tassyklaýan resminalary goşundy hökmünde eýe bolmaly. Haýyşnamaçy bu tapgyrda haýyşnama üýtgetmeleri hem girişip biler, ýöne diňe Edaralyk ret edilmeginiň sebäbi bolan bölegine (Patent kanuny ulanmak düzgünleriniň 66-njy düzgüni).

Bu gaýtadan seretmegiň netijesinde karar üýtgemeyän bolsa, haýyşnamaçy Edaralygyň kararynyň ýatyrylmagyny we patent berilmegini talap edip kazyýet işini başlap biler (Patent kanunyň 41-nji maddasy). Patent kanuny tarapyndan oýlap tapyşa berilýän patent hukuklaryna garşy üçünji adamlar tarapyndan garşylyk bermek hem göz önünde tutulýar. Garşylyk hem Gaýtadan seredmek komissiyasyna we otrisatel karar ýagdaýynda halk kazyýetine berilýär. Güýçsüz diýlip yglan edilen islendik patent hukugy başyndan ýok hasaplanýar. Ýöne patent eýesi tarapyndan beýleki adamlara ynsapsyz ýetirilen zyýan öwezini dolmaga degişli (Patent kanunyň 47-nji maddasy).

HHR-de oýlap tapyş patentiniň güýjude bolmagynyň möhleti haýyşnama bermek senesinden 20 ýyl we peýdaly model patentini üçin 10 ýyl (Patent kanunyň 42-nji maddasy) düzýär. Oýlap tapyş patentiniň güýjude bolmagynyň möhleti oýlap tapyş patentini bermek amalynda esassyz gijikdirme üçin öwezini dolmak hökmünde patent eýesiniň haýyşy boýunça uzaldylyp hem bilner. Peýdaly model patent hukugy resmi ekspertiza geçirilen soň peýdaly modeliniň sanawda bellige alynmagy barada yglan edilmek senesinden güýje girýär (Patent kanunyň 40-njy maddasy). Patentiniň güýjude bolmagynyň möhleti Patent edarasyna haýyşnama bermek pursatyndan hasaplanýar.

HHR Patent kanuny patentini uzartmagyň mümkinçiligini göz önünde tutmaýar. Ýöne patent eýesiniň haýyşy boýunça derman serişdesine, pestisida ýa-da agrohimiçara degişli we olary ulanmak üçin rugsat almak talap edilýän oýlap tapyşlar üçin oýlap tapyş patentiniň güýjude bolmagy uzaldylyp bilner, ýöne 5 ýyldan köp däl (Patent kanunyň 42-nji maddasy).

Mundan başga-da, oýlap tapyş patentiniň güýjude bolmagynyň möhleti haýyşnamaçynyň sebäbi bilen ýüze çykan gijikdirmeden başga oýlap tapyş patentini bermek amalynda esassyz gijikdirme üçin öwezini dolmak hökmünde patent eýesiniň haýyşy boýunça uzaldylyp hem bilner (Patent kanunyň 42-nji maddasy), iki ýagdaýda: oýlap tapyşa patent hukugy haýyşnama bermek senesinden dört ýyl geçenden ýa-da haýyşnamany mazmuny boýunça ekspertiza geçirmek hakyndaky haýyşdan soň üç ýyl geçenden soň berilse.

¹² Administrative Measures for Prioritized Patent Examination (2017), SIPO Directive No. 76 // Lindapatent: saýt. URL: http://www.lindapatent.com/en/law_patent/674.html (ýüztutma senesi: 06.05.2025).

Makalawyň netijede patent eýesi üçin birnäçe amaly maslahat bermeli.

Patenti güýjede saklamak. HHR-de patent alynan soň patent pullaryny wagtynda tölemäge gözegçilik etmek zerur. Ýyllyk pul patent hukugy berlen ýyldan başlap tölenýär (Patent kanunynyň 43-nji maddasy). Oýlap tapyşlar babatynda şeýle borçnama patentiň güýjede bolmagynyň üçünji ýylyndan ýüze çykýar, bu düzgüniň bozulmagy hukuk goragynyn togtadylmagyna alyp barýar. Peýdaly modeller babatynda görkezilen pullary patentiň güýjede bolmagynyň birinji ýylyndan tölemek gerek. Pul tölemek düzgünlerine laýyklykda patent eýesi indiki ýyl üçin ýyllyk puly öňki ýylyň güýjede bolmagynyň möhleti gutarmanka töleýär.

Gözegçilik. HHR-de bazar ýagdaýyna yzygiderli gözegçilik etmek zerur, siziň patent hukuklaryňyzyň bozulmagyny önüni almak üçin. Bu HHR-nyň patent maglumat bazalarynda yzygiderli gözleg geçirmegi we mümkin bäsdeşleriň işjeňligini yzarlama göz önünde tutýar.

HHR Gümrük hyzmatynda patenti bellige almak. Belli harytlaryň HHR serhedinden import ýa-da eksport edilmeginiň öz patent hukuklaryny bozýandygyna ynanmaga esasy bar patent eýesiniň haýyşy boýunça HHR Patent hyzmaty şeýle harytlary tutup almany üpjün edýär we mundan beýläki derňewi geçirmek üçin zerur çäreleri alýar [11].

Hukuklary goramak. Patent hukuklarynyň bozulmagy faktlary ýüze çykarylarda patent eýesine derrew degişli çäreleri almak maslahat berilýär, olar bozujynyň kanunsyz hereketleri bes etmegi barada talap bilen hat ibermegi (cease-and-desist letter), kazyýet yzarlanyşyna ýol bermek üçin ygtyýarnama ylalaşygy baglaşmak hakda tekliplik ýa-da kazyýet işini başlatmak goşup biler [10].

Ygtyýarnama bermek. Patentlenen oýlap tapyşy amaly ornaşdyrmagyň mümkinçiligi ýoklugy ýagdaýynda şeýle patent üçin degişli töleg mukdarynda ygtyýarnama bermägiň maksat bilen görülmegini seredmeli. Ygtyýarnama bermägiň özüne çekiji görnüşleriniň biri açyk ygtyýarnama (50-nji madda). Açyk ygtyýarnama berilmegi ýagdaýynda patent eýesi meýletin görnüşde HHR Patent edarasyna öz patentini ulanmak üçin islendik kanuny ýa-da fiziki şahsa ygtyýarnama bermäge taýýar bolandygy barada ýazmaça haýyş edýär we töleg usulyny we roýalti standardyny görkezýär (51-nji madda). Peýdaly model babatynda açyk ygtyýarnama berilmegi ýagdaýynda patent eýesi haýyşnamasyna onuň haýyşy boýunça Edaralyk taýýarlanan patent bahalandyrmasy hasabatyny hem goşmaly. Açyk ygtyýarnamanyň güýjede bolmagynyň döwründe patent eýesi tarapyndan tölenýän ýyllyk pul degişli azaldylmaly ýa-da salgyt tölemekden boşadylmaly.

Netije

Makalada HHR patent ulgamynyň aýratynlyklary babatynda hukuk kadalarynyň seljerişi geçirildi. Esasy üns Rossiyaly haýyşnamaçylary habar bermek, şeýle hem patent haýyşnamalaryny bermegi höweslendirmek we Rossiyada we HHR-de oýlap tapyşlary we peýdaly modelleri ornaşdyrmaga we ulanmaga gönükdirilen goşmaça hukuk mehanizmlerini döretmek maksady bilen Hytaý Halk Respublikasynda oýlap

HHR-de oýlap tapyş patentiniň güýjede bolmagynyň möhleti haýyşnama bermek senesinden 20 ýyl we peýdaly model patenti üçin 10 ýyl (Patent kanunynyň 42-nji maddasy) düzýär. Oýlap tapyş patentiniň güýjede bolmagynyň möhleti oýlap tapyş patentini bermek amalynda esassyz gijikdirme üçin öwezini dolmak hökmünde patent eýesiniň haýyşy boýunça uzaldylyp hem bilner.

tapyşlary we peýdaly modelleri patentlemägiň aýratynlyklary we talaplaryny seljermäge berildi.

Amaly maslahatlar patent eýelerine doly mukdarda hilli hukuk goldawyny almagy üçin belli ädimleriň yzygiderlilikinden ybarat. Işini netijeleri kadalaşdyryjy resminalary işläp taýýarlaýjylar üçin hem, telekeçiler we daşary ýurt patentleşdirmegiň anyk meseleleri bilen meşgullanýan adamlar üçin hem gyzlykly bolup biler.

Häzirki wagtda HHR-de oýlap tapyşlary patentlemek boýunça Rossiyaly haýyşnamaçylar üçin gollanmasy, patentlemägiň maglumat goldawyny bölümini goşmak bilen öz içine alýan gyzlykly adamlar topary üçin kitap-monografiýanyň işlenip taýýarlanmagy alnyp barylýar.

Edebiýat sanawy

1. Еременко, В. И. Совершенствование патентного законодательства Китайской Народной Республики / В. И. Еременко // Изобретательство. – 2011. – Т. 11, № 3. – С. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), "How China became a leader in intellectual property", Raconteur, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), "China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?", China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith/> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong, Fan Hanbing, Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do "Innovation Subsidies Make Chinese Firms More Innovative? Evidence from the China Employer Employee Survey" (January 2019), NBER Working Paper No. w25432, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3315236> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), "Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies", Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.

6. Клыпин, А. Мировой лидер патентования КНР поднимает планку качества / А. Клыпин, И. Иванова, М. Гершман // Институт статистических исследований и экономики знаний Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики» (hse.ru), опубликовано 2 марта 2023 года – URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (дата обращения: 24.04.2025).
7. Qian Zho (2023) "What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?", China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/> (Accessed 24 Apr 2025).
8. Дьяченко, О. Г. Меры поддержки патентной активности: зарубежный опыт / О. Г. Дьяченко, С. Ю. Тузова, А. А. Ищенко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 5. – С. 3–20.
9. Xia J. Du S. and Li I. (2024), "Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024", Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
10. Rühlig T. (2023), "The Sources of China's Innovativeness: Why China's "Unstoppable" Innovation Powerhouse Might Falter", DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
11. Liang Xinzhu (2024), "The customs protection system and intellectual property rights practice in China", CCPIT Patent & Trademark Law Office, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), "China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?", China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong and Fan Hanbing and Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do "Innovation Subsidies Make Chinese Firms More Innovative? Evidence from the China Employer Employee Survey" (January 2019), NBER Working Paper No. w25432, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3315236> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), "Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies", Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.
6. Klypin, A., Ivanova I. and Gershman, M. (2023), World Patent Leader China Raises the Bar for Quality, Institute for Statistical Studies and Economics of Knowledge, National Research University Higher School of Economics (hse.ru), URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (Accessed 24 Apr 2025).
7. Qian Zho (2023) "What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?", China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/> (Accessed 24 Apr 2025).
8. Dyachenko, O. G., Tuzova, S. Yu. and Ishchenko, A. A. (2022), Measures to support patent activity: foreign experience, Intellectual Property. Industrial Property, no. 5, pp. 3–20.
9. Xia J., Du S. and Li I. (2024), "Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024", Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
10. Rühlig, T. (2023), "The Sources of China's Innovativeness: Why China's "Unstoppable" Innovation Powerhouse Might Falter", DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
11. Liang Xinzhu, (2024) "The customs protection system and intellectual property rights practice in China", CCPIT Patent & Trademark Law Office, available at URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).

Awtorlar hakynda maglumat

Gennadiy Anatolyevich Negulyayev, filologiki ylmlarynyň kandidaty, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Halkara klassifikasiýalary we patent hukugynyň obýektleri pudagynda maglumat goldawy bölüminiň esasy ylmy işgäri (Moskwa, Berežkovskaya köç., 30, korpus 1); GNegouliaev@rupto.ru.

Olga Nikolaýewna Darina, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Halkara klassifikasiýalary we patent hukugynyň obýektleri pudagynda maglumat goldawy bölüminiň uly ylmy işgäri (Moskwa, Berežkovskaya köç., 30, korpus 1); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN-kod: 3989-7120; otd3226@rupto.ru.

References

1. Eremenko, V. I. (2011), "Improvement of patent legislation in the People's Republic of China", *Izobretatelstvo*, vol, XI, no. 3, pp. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), "How China became a leader in intellectual property", *Raconteur*, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).

Information about the authors

Gennady A. Negulyaev, Cand. Sci (Philology), Leading Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru

Olga N. Darina, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN-code: 3989-7120; otd3226@rupto.ru

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi 28.04.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 02.06.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 06.06.2025

3 INTELLEKTUAL EÝEÇILIGIŇ YKDYSADYÝETI

Ylmy makala

Original article

УДК: 347.77:001.895

EDN <https://elibrary.ru/rlpzex>

Belarus Respublikasynda «Beýik daş» senagat parkynyň hytaýly dahyllylarynyň işleri: patent işjeňliginiň elementleri

Natalya Adelyewna Maaluf

Intellectual eýeçiligiň milli merkezi

✉n.maaluf@ncip.by

Mazmun: şu makala Belarus Respublikasynda «Beýik daş» senagat parkynyň hytaýly dahyllylarynyň işjeňliginiň seljeriş etmegine bagyşlanýar. Makalanyň awtory hytaýly kompaniýalaryň işjeňligini Belarus Respublikasynda iň islenýän tehnologiýalaryň geçirilmeginiň mümkinçilikleri nukdaýnazaryndan import çalyşmagyň maksatlary üçin, intellektual işjeňligiň netijeleriniň soňraky patentleşdirilmegi we parkyň geografiki ýerleşişiniň belarus ykdysady ösüşi üçin täsirli ulanylmagy nukdaýnazaryndan seredýär. Barlag usullary hökmünde seljeriş we sintez, deňeşdirmek, patent gözlegi çykyş etdi. Senagat parkynyň dahyllylarydyr bolan hytaýly kompaniýalaryň bellige alynan oýlap tapyşlary we haryt nyşanlary barada patent maglumatynyň saýlamasy Belarusyň Intellektual eýeçiligiň milli merkeziniň, EAPATISIň we PATENTSCOPEniň maglumat binýatynda 15 ýyl çuňlukda amala aşyryldy. Barlag netijeleriniň iň möhüm netijesi global bazaryň iki iň uly hytaýly kompaniýasynyň – «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn» – Belarus Respublikasynda oýlap tapyşlara patentler we haryt nyşanlarynyň hasaba alynmagynyň şahadatnamalary almak üçin iň işjeň haýyşnamaçylyk hökmünde ýüze çykarylyşy boldy. Barlag netijeleriniň jemleýän netijesinde awtor geografiki paýlanan innowasiýa merkezlerini döretmegiň WIPO usulyýetini ulanyň, senagat parkynyň we dahylly hytaýly kompaniýalaryň işjeňliginiň mundan beýläkki ösüşini meýilleşdirmek boýunça amaly teklipleri berýär. Neşir innowasiýa pudagynda, tehnologiýalaryň geçirilmegi we intellektual işjeňligiň netijeleriniň (IIN) täjirleşdirilmegi pudagynda hünärmenler üçin peýdaly bolup biler. Şeýle hem bu material innowasiýa ösüşi pudagynda ýörelgeleri, strategiýalary we kadalaşdyryjy-hukuk namalary işläp taýýarlamakda ulanylyp bilner.

Açar sözler: tehnologiýalaryň geçirilmegi, halkara ylmy-tehniki hyzmatdaşlyk, senagat parklary, innowasiýa toparlary, innowasiýa ykdysady ösüşiniň geografikasy, innowasiýa ösüşiniň usulyýeti, haýyşnamaçylyk işjeňligi, patent gözlegi, haryt nyşanlarynyň bellige alynmagy.

Çeşme görkezmek üçin: Maaluf N. A. Belarus Respublikasynda «Beýik daş» senagat parkynyň hytaýly dahyllylarynyň işjeňligi: patent işjeňliginiň elementleri // SEFINiň Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 150–159.

Minnetdarlyklar: şu materialyň ýazylmagy wagtynda ylmy ýolbaşçylygyň amala aşyrylmagy, usulýörite goldawyň görkezilmegi we onuň baha berilmegi, şeýle hem umuman onuň taýýarlanmagynda işjeň kömek üçin minnetdarlyk bildirýärin:

1. Anna Wladimirovna Aleksandrowa, tehnik ylymlarynyň kandidaty, dosent, ýolbaşçy ylmy işgär – «Senagat eýeçiligiň federal instituty» Federal döwlet býudjet edarasynyň (Russiýa Federasiýasy) Analitik merkeziniň başlygy;
2. Elena Ýurýewna Usaçewa, Intellektual eýeçiligiň milli merkeziniň (Belarus Respublikasy) senagat eýeçiligiň seljermek dolandyryş bölüminiň başlygy;
3. Artur Dmitriýewiç Ahramenko, Intellektual eýeçiligiň milli merkeziniň (Belarus Respublikasy) çäreleri guramak we halkara hyzmatdaşlyk dolandyryş bölüminiň başlygy.

Chinese residents' activity in the Industrial park "Great Stone" (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

Natallia A. Maaluf

National Center of Intellectual Property

[✉]n.maaluf@ncip.by

Abstract: the focus of this article is set upon analysing activity of the Chinese resident companies registered in the industrial park "Great Stone" in the Republic of Belarus. The author studies current performance of the Chinese companies contextualised by options of technologies transfer most in demand into the Republic of Belarus to meet the needs of import substitution, later filing of intellectual activity results and efficient use of this park geographical location for the benefit of the Belarusian national economic development. Research methods in use are analysis and synthesis, comparison and patent search. Patent search and analysis of patent information segment of registered inventions and trademarks of the industrial park Chinese residents was done with a 15-year step in the National Center of Intellectual Property of the Republic of Belarus, EAPATIS and PATENTSCOPE databases. The key research finding is identification of the two largest Chinese companies from the global market, which are Huawei Technologies CO., LTD and ZTE Corporation, with their operational activities in the Republic of Belarus to be most prospective filing applicants for patents for inventions and trademarks certificates. As a result of this study the author gives practical recommendations for further industrial park development planning and support to registered Chinese companies by using WIPO methodology of spreading geography of innovation in local hotspots and global networks. This publication can be useful for experts in innovatics, technology transfer and commercialisation of intellectual activity results. Additionally, this data can be employed as a contributive part for concepts, strategies and legal acts elaborations in innovative development.

Keywords: technology transfer, international scientific and technical cooperation, industrial parks, innovation clusters, geography of innovative economic development, methodology of innovative development, filing activity, patent search, trademarks registration.

For citation: Maaluf, N. A., Chinese residents activity in the Industrial park "Great Stone" (Republic of Belarus): elements of patent portfolio // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025.Vol. 4, No 2 (12): 150–159 (In Russ.).

Acknowledgements: for research and scientific tutorial, methodological support and evaluation during this material writing as well as proactive engagement for its preparation on the whole I would like to acknowledge the contribution of the following individuals:

1. Anna Vladimirovna Aleksandrova, Cand. Sci.PhD (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the Analytical Centre, Federal Institute of Industrial Property (Russian Federation);
2. Elena Jur'jevna Usacheva, Head of Industrial Property Examination Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus);
3. Arthur Dmitrijevich Akhramenko, Head of Protocol and International Cooperation Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus).

Giriş

Hytaýyň ykdysadyýetiniň senagat önümçiligindäki üstünlükleri gowy tanaýar we öwrenilýär. Hytaý şeýle hem dürli görnüşli ykdysady zolaklar ösdürmegiň baý tejribesine eýe bolup, olaryň binýatynda geljekde innowasiýa merkezleri we şäher birleşikleri emele gelýär [1–3]. Hytaý Halk Respublikasynyň tehnoparklardaky innowasiýalary ösdürmegiň binýatynda täze açyk ykdysadyýete geçmegiň tejribesini öwrenmek Belarus Respublikasy üçin hem, Russiýa Federasiýasy üçin hem uly ähmiýete eýe we gaty döwrebaplydyr.

Şu barlag işiniň maksady «Beýik daş» senagat parkynyň hytaýly kompaniýalarynyň intellektual eýeçiligiň hukuk goragy we intellektual hukuklaryň täjirleşdirilmegi ugurlaryndaky işjeňliginiň tejribesini öwrenmekdir.

Belarus Respublikasynyň döwlet innowasiýa syýasatynyň esasy ugurlary

Diýseň islendik ýurduň innowasiýa işjeňligi pudagyndaky döwlet syýasaty özüne ykdysadyýetiň täze pudaklaryny, önümçilikleri we iş ýerlerini döretmek wezipesini, milli we sebit görwüriminde sebitleri ösdürmegi, ýer serişdelerini täsirli ulanmagy we olaryň ykdysady ösdürilmegini öz içine alýar. Belarus Respublikasy kadadan çykmanydyk, bu 2021-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Belarus Respublikasy Prezidentiniň № 348 Karary bilen tassyklan 2021–2025-nji ýyllar üçin Belarus Respublikasynyň innowasiýa ösdürmegiň Döwlet programmasyndaky (mundan beýläk – innowasiýa ösdürmegiň Döwletprogrammasy) düzgünlerinde (3-nji bölüm «Döwlet innowasiýa syýasatynyň esasy ugurlary» we 4-nji bölüm «Milli innowasiýa ulgamyny ösdürmek») berkildirdi. Häzirki

innowasiýa ösdürmegiň Döwletprogrammasynda ylmy, ylmy-tehniki we innowasiýa işjeňligi pudaklarynda infrastrukturanyň çaltlandyrylan emele gelmegi üçin «tehnoparklar binýatynda innowasiýa pudagynda kiçi telekeçilik subýektleriniň döredilmegine kömek bermek we şu subýektleriň işjeňliginiň material-tehniki, maliýe, guramaçylyk-usul, maglumat, maslahat we beýleki üpjünçiligini amala aşyrmak» pudagynda tehnoparklary ösdürmek boýunça wezipäniň çözülmegi üpjün edilýär¹.

Suchjou şäherindäki hytaý senagat parkynyň işlemeginiň tejribesiniň binýatynda esaslanýan Hytaý-Belarus «Beýik daş» senagat parkynyň (mundan beýläk – «Beýik daş» Parky) Baş meýilnamasynda we ösdürmegiň ýörelgesinde geljekde «Beýik daş» Parkyny şäher birleşigine öwürmek wezipesi goýuldy. Şol bir wagtyň özünde 2050-nji ýyla çenli Minsk şäheriniň Baş meýilnamasynyň täzelenen warianty Minsk agglomerasiýasynyň emele gelmegi çäginde ykdysady daş-töwregi bilen klaster gatnaşyklaryny ösdürmegiň binýatynda «Beýik daş» Parkynyň binýatynda paýtagtyň hemrahynyň şäheriniň emele gelmegini göz önünde tutýar.

Senagat parklarynyň modelleri

Ehnoparklaryň bir görnüşi hökmünde senagat parklaryny hasaplaýarlar, olar köp sowet döwründen soňky ýurtlarda tehnologiýa geçirmek arkaly amala aşyrylýan ykdysadyýetiň territorial guramasynyň täze görnüşidir. Adatça senagat parkynyň astynda önümçilik, administratiw, ammarlyk we beýleki binalar, gurluşlar we desgalar bilen ýer bölüginde (bölüklerden) ybarat gozgalmaýan emläk obýektleriniň toplumu, täze senagat önümçiligini döretmek üçin inžener we transport infrastruktury bilen üpjün edilen, önümçilik işjeňligini amala aşyrmak üçin zerur hukuk re modimeženimi eýe bolan toplum düşünilýär². Görnüşi boýunça senagat parklary şulara bölünýär:

Greenfield	Brownfield
park düýbünden täze, ozal gurlan däl ýer bölüginde döredilende, köplenç şeýle park taýýar infrastrukturasy yok, emma oňa yetişýär ³	dahyllylar taýýar önümçilik kuwwatlary we önümçilik infrastruktury teklipl edilýän ýerde [4]

Federal we ýerli derejede köp derejeli we çylşyrymly ykdysady dolandyryş ulgamy bolan ýurtlarda, myşaly Russiýa Federasiýasynda, senagat parklary aşakdaky ýaly klassifikasiýa edilip bilner:

¹ Belarus Respublikasynyň 2021–2025-nji ýyllar üçin innowasiýa ösüş döwlet programması / DY «Ylmy-tehniki pudagyň belarus ulgam seljermesi we maglumat üpjünçiligi instituty»; S. W. Şlyçkowýň redaksiýasy astynda. Minsk: DY «BellSA», 2022. 192 s. Çap edilen neşiriň elektron nusgasy. URL: http://www.belisa.org.by/pdf/2022/gpir_2021-2025_22.pdf (ýüztutma senesi: 10.04.2025).

² GOST R 56301–2014 Senagat parklary. Talaplar // Kodeks: hukuk we kadalaşdyryjy-tehniki resminamalaryň elektron gaznasy. URL <https://docs.cntd.ru/document/1200115731?ysclid=mbkwh6hlag20582680> (ýüztutma senesi: 22.01.2025).

³ Greenfield we brownfield – tapawut diňe reňkde mi? // Rossiýanyň senagat parklary we tehnoparklary: saýt. URL: <https://russiaindustrialpark.ru/article/greenfield-i-brownfield-raznica-lish-v-cvete> (ýüztutma senesi: 22.01.2025).

- aýratyn ykdysady zolagyň statusy bolan;
- monogşäherleriň çäginde ýerleşýän;
- senagat klasteriň infrastrukturasyna girýän;
- aýratyn statusy bolmadyk [5].

Islendik senagat parkynda döwlet esasy gyzyklanýan tarap hökmünde çykyş edýär, «ýokary geçiş önümleriniň çykarylmagynyň ileri tutulmagy bilen ýokary tehnologiýaly önümçiliklere strategiki gönükdirilen» [4]. Şeýle gyzyklanma ykdysadyýetiň dürli pudaklarynyň strategiki ösdürmegiň aýratyn ykdysady görnüşini döretmäge we döwletiň, milli we halkara hususy telekeçilik pudagyň aýratyn görnüşli ykdysady gatnaşygyny – döwlet-hususy hyzmatdaşlygy (mundan beýläk – DHH) döretmäge mümkinçilik berýär. DHH-nyň esasy wezipesi infrastruktura obýektlerini emele getirmek we mundan beýläkki ösdürmek üçin döwlet guramalarynyň hem, hususy kompaniýalaryň hem guramagyndaky intellektual, adamly, material, tehniki, maliýe, administratiw, ýer, ammarlyk ýaly dürli serişdeleriň iň uly jemlenmeginde durýar. Senagat parklarynyň binýatynda DHH mehanizminiň täsirli ulanylmagynda bu infrastrukturyň subýektleriniň hersisi öz tekliplerimini we taslamaçylyk pikirlerini bilen çykyş edip biler.

Iň netijeli senagat parklary aşakda sanalýan infrastruktura elementleri bolan parklar hasaplanýar, olar amaly taýdan Beýik Britaniýanyň iň üstünlikli 15 parkynyň operasion işjeňliginde bar. Şeýle elementlere şular girýär:

- dahyllylara ulanmak üçin berilýän ofis ýerleriniň uly meýdany;
- senagat parkynyň çäginde gijäniň-gündiziniň wideo yzarlamak we wideo gözegçilik ulgamynyň bolmagy;
- senagat parkynyň dolandyryjy kompaniýasynyň we gurujysynyň bazarda durnukly abraýy;
- senagat parkynyň kärhanalarda döredilen we döredilmegi meýilleşdirilýän iş ýerleriniň sany;
- senagat parkynyň çäginde intellektual işjeňligiň innowasiýa pudagynda işleýän innowasiýa önümçilikleriniň we kompaniýalaryň ofisleriniň ileri tutulýan ýerleşdirilmegi (emeli intellektiň, enjam öwredilişiň tehnologiýalary, awtonom we pilotsyz tehnikalary döretmek we ösdürmek, sanly ekizleri, wirtual we goşmaça hakykaty, 5G we 6G-Ready torlary ornaşdyrmak we ýaýradmak, kwant tehnologiýalary) [6];
- parkyň işjeňliginiň hukuk we maglumat üpjünçiligi (ýuridiki adresi bellige almagyň mümkinçiligi, ykjam enjamlarynda programmalar senagat parkynyň geoloksiýasyny görkezmek, dürli aragatnaşyk serişdeleriniň üsti bilen dolandyryjy kompaniýanyň işgärlerine çalt elýeterlilik, park hakynda maglumatlary dürli sosial torlarda ýerleşdirmek);
- ýakyn ýaşaýyş punktlary, wokzallar, aeroportlar, derýa we deňiz portlary bilen gowy transport aragatnaşygy. Senagat parkynyň işgärleri/gelýänleri üçin aýratyn transport operatorynyň (şatll, marşrutka, minibus, taksi, biznes-jet we ş. m.) işiniň guralmagy mümkin;
- senagat parkynyň dahylly kompaniýalarynyň müşderileri üçin myhmanhana bolmagy;
- dynç alyş mümkinçilikleriniň bolmagy.

Yglan edilen önümçilik çykdaýlaryň iň uly peselmegini göz önünde tutýar, amala aşyrylan tehnologiýa geçirmek mundan beýläk intellektual işjeňligiň netijelerine (IIN) aýratyn hukuk bilen dolandyrmagyň gurallary hökmünde ygtyýarnama şertnamalarynyň baglaşylmagy ýa-da innowasiýa önümlerini döretmek üçin bilelikdäki ylmy-tehnologiýa işläp taýýarlamaýaryň üsti bilen dowam edýär.

Şu neşiriň barlag obýektiniň Hytaý-Belarus «Beýik daş» senagat parky bolmagyny we predmetiniň – onda hytaýly kompaniýalaryň işjeňligini hasaba alyp, onuň infrastrukturasyň ösdürmegiň hytaý çemeleşmesiniň käbir aýratynlyklarynda durmak zerur. Adatça hytaý senagat parklary Greenfield çäginde kärhanalaryň iň uly jemlenmegi we kapital talap edýän infrastrukturany gurmakda we saklamakda göwrüm täsirini ulanmak bilen gurulýar. Yglan edilen önümçilik çykdaýlaryň iň uly peselmegini göz önünde tutýar, amala aşyrylan tehnologiýa geçirmek mundan beýläk intellektual işjeňligiň netijelerine (IIN) aýratyn hukuk bilen dolandyrmagyň gurallary hökmünde ygtyýarnama şertnamalarynyň baglaşylmagy ýa-da innowasiýa önümlerini döretmek üçin bilelikdäki ylmy-tehnologiýa işläp taýýarlamaýaryň üsti bilen dowam edýär. Kem-kemden hytaý senagat parklary köp sanly täzeden döredilýän kompaniýalar ýa-da şeýle park daşary ýurtda ýerleşse bilelikdäki kärhanalary bilen baýlaşýar, bu täze industriýalaşmagy we ykdysadyýetiň modernizasiýasyny üpjün etmäge gönükdirilen. Şeýle hem hytaý senagat parklarynyň işlemegi üçin administratiw päsgelleriniň çynlakaý peseldilmegi, maýa goýumlaryny özüne çekmegi we çägiň oňaýly maýa goýum howasynyň döredilmeginiň aç-açan gurulan re modiminiň döredilmegi göz önünde tutulýar.

Intellektual eýeçilik ykdysady aktiwi hökmünde

Dahylly kompaniýalarda elmydama milli amal boýunça öz ýurtda ýa-da halkara amal boýunça (PDD, Madrid soýuzynyň) döredilen intellektual eýeçilik obýektleriniň (IEO) islendigi üçin hukuk bellige almaga haýyşnama bermegiň mümkinçiligi bar, zerur patentliň/şahadatnamanyň hereket ýurdyny saýlap. Mundan başga-da, intellektual hukuklar IIN-leri goramaga däl-de, olar bilen ýaşayan döwletiň çäginde ýa-da tutuş sebitiň, myşaly Ýewraziýa Ykdysady Soýuzynyň (ÝYS) ýa-da Ýewraziýa patent konwensiýasynyň (ÝPK) ýurisdiksiýa pudagynyň çäginde göni täjirleşdirmek bilen meşgullanmaga mümkinçilik berýär. Bu senagat parkynda işiň gutaranyndan soň söwda-ykdysady gatnaşyklary gurmagyň aýratyn synanyşyklaryndan has uly täsirlilik paýy bilen bolup biler. Intellektual eýeçilik we onuň obýektleri – oýlap tapyjylara, alymlara we innowasiýaçylara

IIN-iň ähli innowasiýa potensialyny – pikiriň döremeginden onuň senagat janlandyrylmagyna çenli durmuşa geçirmäge mümkinçilik berýän islendik milli we halkara innowasiýa ekoulgamynyň möhüm bölegi. Şeýlelikde, myşaly, Beýik Britaniýanyň dürli ykdysady pudaklary we kärhanalary ulanýan IEO-nyň göterim aňlatmasyndaky paýy «Patentleşdirilen oýlap tapyşlar» kategoriýasynda 72 %, Harytlaryň we hyzmatlaryň halkara klassifikasiýasy (HHHK) boýunça «Haryt nyşanlary» – 65 %, «Patentleşdirilen senagat nusgalary» – 59 % düzýär. Bu maglumatlar fiziki şahslar üçin berlen haýyşnamalara, berlen patentlere we haryt nyşanlaryna şahadatnamalara görkezijileri öz içine almaýandygyna garamazdan, Beýik Britaniýanyň ykdysadyýetinde IEO-ny ulanmagyň derejesi gaty ýokarydyr.

Ýokarda sanalan senagat parklarynyň döredilmegi we işlemeginiň mümkin üstünliginiň faktorlarynyň seljeriş etmegi belarus hökümetiniň hyzmatdaşlary gözlemek we innowasiýa ykdysady ösdürmegiň şeýle görnüşini diňe söwda we maýa goýum hyzmatdaşlygyny giňeltmek üçin däl-de, aýratyn geografiki sebitleriň durmuş-ykdysady ösdürilmegine kömek bermek we umuman Belarus Respublikasynyň eksport potensialyny artdyrmak üçin ulanmagyň öz çemeleşmesini işläp taýýarlamaýaryna kömek etdi. Iki ýurduň kärhanalary tarapyndan Belarus Respublikasynyň çäginde hytaý-belarus senagat parkynyň bilelikde döredilmegi meselesinde gepleşikleriň birnäçe gezeginiň geçirilmeginden soň 2011-nji ýylyň 18-nji sentýabrynda Minskde Belarus Respublikasynyň Hökümeti bilen Hytaý Halk Respublikasynyň Hökümeti arasynda «Beýik daş» adyny alan Hytaý-Belarus senagat parky hakynda Ylalaşyk (Ylalaşyk) gol çekildi. Bu halkara taslamasy iň üstünlikli belarus-hytaý ykdysady taslamalaryndan biri bolup, «2020-nji ýylda «Beýik daş» senagat parky «Guşak we ýol» başlangyç reýtinginde senagat parklarynyň reýtinginde öňdebaryjy boldy» [7]. Ozal bu başlangyjyň ady «Bir guşak – bir ýol» diýilýärdi.

Hytaý Halk Respublikasynyň senagat parkyna maýa goýujylary özüne çekmek, kompaniýalar döretmek, hojalyk işjeňligini alyp barmak, senagat parkyndaky kärhanalary goldamak üçin maliýe serişdelerini bölmek boýunça borçnamasy hakyndaky Ylalaşygyň bendi aýratyn üns mynasyp. Ylalaşygyň bu berkidilen bendi hytaý tarapyň «Beýik daş» senagat parkynyň döredilmegi we ösdürilmeginde ýokary gyzyklanma derejesini görkezýär, sebäbi adaty tejribede taraplar maýa goýumlaryny özüne çekmäge kömek bermäge çalyşmagy deklaratiw görnüşde berkidip bilerler, ýöne öz borçnamalaryny kesgitlemezler.

Ähli dahyllylar üçin salgyt kadalaşdyrmasyň aýratyn tertibi babatda senagat parkynyň ýörite hukuk düzgüniniň ýörite artykmaç aýratynlygy, Belarus Respublikasynyň Prezidentiniň 2017-nji ýylyň 12-nji maýyndaky «Hytaý-Belarusy senagat seýilgähi «Beýik daş»-yň ýörite hukuk düzgünini kämilleşdirmek hakynda» 166-njy Kararynyň (Belarusy Respublikasynyň Prezidentiniň 2023-nji ýylyň 1-nji iýunyndaky 161-nji Karary bilen redaksiýasynda) (166-njy Karar) 40-njy bendine laýyklykda, senagat parkynyň çäginde öndürilen öz önümçiliginiň harytlarynyň (işleriniň, hyzmatlaryny) durmuşa geçirilmeginden alnan girdeji babatda girdeji salgydyndan boşatmakdyr, bu 10 sany senenama ýylynyň dowamynda

ilkinji salgyt döwründen (goşmak bilen) hereket edýär, ol döwürde senagat parkynyň dahyllysynda salgyt döwüriniň başyndan artýan jemi bilen hasabat döwri üçin umumy girdeji ýüze çykýar, ol görkezilen harytlaryň (işleriň, hyzmatlaryny) durmuşa geçirilmeginden alnan girdejinini öz içine alýar.

Şeýle hem bu barlag obýektine degişli bolan «Beýik daş» senagat parkynda işiň goşmaça artykmaçlygy dahyllylary üçin № 166 Kararyň 46-njy bendine laýyklykda aýratyn salgyt kadalaşdyrmasyň tertibidir, bu ýerde Belarus Respublikasynyň çäginde satyn almagyň (Belarus Respublikasynyň çäginde getirmekde tölen) senagat parkynyň şäher guruçlyk taslamalaryny işläp taýýarlamak, senagat parkynyň obýektlerini gurmak, enjamlaşdyrmak üçin ulanylan harytlary (işleri, hyzmatlary), emläk hukuklaryny satyn almagyň wagtynda görkezilen goşmaça gymmat salgytynyň mukdarlarynyň doly göwrümde çykarmaga hukugy hakynda bellik bar (kanunçylyga laýyklykda çykarmaga degişli bolmadyk salgyt mukdarlaryndan başga), harytlary (işleri, hyzmatlary), emläk hukuklaryny satmak boýunça aýlawlylar bilen hasaplanan goşmaça gymmat salgytynyň mukdarlaryndan garaşsyz, ýöne şu parkyň degişli obýektiniň ulanyşa kabul edilen ýylyndan soňky ýylyň 31-nji dekabryndan giçräk däl.

«Beýik daş» senagat parkynyň işlemegi üçin berlen ähli artykmaçlyklar Belarus Respublikasyna maýa goýumlaryny iň köp özüne çekmegine kömek etdi. Şeýlelikde, Hytaý Halk Respublikasynyň Belarus Respublikasyndaky adaty we ygtyýarly ilçisi Çjan Wenýçuan: «2024-nji ýylyň başyndan «Beýik daş» senagat parky sagdyn we durnukly ösdürişi goldaýar. Ýlaşylyan maýa goýumynyň mukdary takmynan 1,5 milliard ABŞ dollary düzdi» diýip bildirdi. Şeýle hem «Beýik daş» senagat parkynyň administrasiýasynyň başlygy Aleksandr Ýaroşenko şahsýetinde belarus tarapyň beýanlary boýunça «hytaý kompaniýalary «Beýik daşyň» esasy maýa goýujylary bolup galýarlar – olar 61 taslamany durmuşa geçirýärler we parka 300 million dollardan gowrak maýa goýdular». Senagat parkynda

Ýokarda sanalan senagat parklarynyň döredilmegi we işlemeginiň mümkin üstünliginiň faktorlarynyň seljeriş etmegi belarus hökümetiniň hyzmatdaşlary gözlemek we innowasiýa ykdysady ösdürmegiň şeýle görnüşini diňe söwda we maýa goýum hyzmatdaşlygyny giňeltmek üçin däl-de, aýratyn geografiki sēbitleriň durmuş-ykdysady ösdürilmegine kömek bermek we umuman Belarus Respublikasynyň eksport potensialyny artdyrmak üçin ulanmagyň öz çemeleşmesini işläp taýýarlamagyna kömek etdi.

Häzirki pursatda Belarus Respublikasynda iň işjeň we, bellemeli, hemişelik haýyşnamaçylar global bazaryň tanalýan iki hytaý IT-kompaniýasy – «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn» bolup durýar. Olaryň paýyna 25 hereket edýän patent we haryt nyşanynyň bellige alynmagynyň 34 şahadatnamasy degýär.

önümçiligiň ýerleşdirilmegiň mümkinçilikleri we maýa goýum meýilnamalary 16 mün töweregi täze ýokary tehnologiýaly iş yerleriniň döredilmegini çaklamaga mümkinçilik berýär we Belarusyň ykdysady ösmegi üçin çynlakaý höweslendiriji bolup durýar.

Elbetde, senagat parkynyň hytaý kompaniýalarynyň haýyşnamaçylyk işjeňliginiň görkezijileri gyzkly. Häzirki pursatda Belarus Respublikasynda intellektual eýeçiligiň milli merkeziniň oýlap tapyşlara patentler we haryt nyşanlarynyň bellige alynmagynyň şahadatnamalary hakyndaky maglumat binýadynyň resmi maglumatlaryna laýyklykda haýyşnamaçylyk işjeňligi bilen ýagdaýy «Beýik daş» senagat parkynyň dahyllylary, kompaniýalary boýunça sanaw görnüşinde däl-de, haýyşnamaçylaryň baş kompaniýalarynyň gyzklanmagy boýunça seredip maslahat. Parkyň ösdürmegiň taslamasy öz amaly tapgyrynda 2015-nji ýyldan amala aşyrylýar, öndüriş syrynyň kadadan çykarylmanyndan başga, ýokary dereje patent ukybyna eýe bolmagyň innowasiýanyň durmuş aýlawynyň döwri onuň emele gelýän, işläp taýýarlanylş (esasy, amaly barlaglary, synag-gurluş işläp taýýarlamalaryny geçirmek), innowasiýa önüminiň synalmasy, IIN-leriň täjirleşdirilmegini meýilleşdirmek tapgyrynda 5-den 7 ýyla çenli geçýär, çylşyrymly önümiň analoglaryny döretmek ýagdaýynda bolsa – 6-dan 10 ýyla çenli. Munuň esasynda senagat parkynyň dahylli kompaniýalaryndan (hytaý maýa goýumlary bilen işleýän kompaniýalaryň doly sanawy bilen <https://industrialpark.by/rezidenty/> salgysy boýunça tanyşyp bolýar) intellektual hukuklaryň bellige alynmagyna haýyşnamalaryň 5 ýyldan soň gelip başlap biljekdigini çaklap bolýar. Hakykatda haýyşnamaçylyk işjeňligi bilen ýagdaý statistik taýdan aşakdaky ýaly görünýär. Häzirki pursatda Belarus Respublikasynda iň işjeň we, bellemeli, hemişelik haýyşnamaçylar global bazaryň tanalýan iki hytaý IT-kompaniýasy – «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn» bolup durýar. Olaryň paýyna 25 hereket edýän patent we haryt nyşanynyň bellige alynmagynyň 34 şahadatnamasy degýär. Bu kompaniýalaryň oýlap tapyşlara ähli bellige alynan haýyşnamalary Belarus Respublikasyna PDD halkara amaly boýunça gelipdir. Hereketini bes eden ähli 7 patent kadadan çykarylman täze haýyşnamalarda kämilleşdirildi. «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» kompaniýasynda bellige alynan intellektual hukuklaryň portfelinde ÝAPK agza ýurtlarynyň çäginde oýlap

Tablisa 1.
HPK toparlary

Table 1.
IPC classes

HPK topary	Oýlap tapyş
H03 – elektron shemalar H04 – elektrik aragatnaşygyň tehnikasy	Polýar koduny dekodirlemeğiň usullary we dekodirlemeğiň gurluşy
G02 – optika H04 – elektrik aragatnaşygyň tehnikasy	Tolkunyň uzynlygynyň saýlaýjy geçirijisi, optiki enjam we aragatnaşyk usuly
H04 – elektrik aragatnaşygyň tehnikasy	Maglumatlary geçiriş usuly we elektron enjam
H01 – elektrik enjamlaryň elementleri H05K – çap ediş shemalar; elektrik abzallaryň korpuslary ýa-da şaýlary; elektrik enjamlaryň elementleriniň bloklarynyň öndürilişi	Elektron enjam, elektron ulgam we olaryň çap ediş platalarynyň özara aragatnaşyk arhitekturasy

Awtor tarapyndan düzülen. Compiled by the author

tapyşlara 8 hereket edýän patent yglan edildi. Halkara patent klassifikasiýasynyň (HPK) bölümlerine laýyklykda ähli oýlap tapyşlar aşakdaky klasslarda bellige alyndy:

- G06 «Maglumatlary işlemek; hasaplamak ýa-da sanamak»;
- H04 «Elektrik aragatnaşygyň tehnikasy»
- ýa-da iki klasda bir wagtyň özünde.

Hytaý dahyly kompaniýalarynyň häzirkijisi ikinji görkezijisi diňe belarus bazary däl-de, şeýle hem ÝYS ýurtlaryndan sargyt berijiler tarapyndan islenýän olaryň önümleriniň tekliplerimdir. Elbetde, iň tanalýanlary IT-tehnologiýalary pudagyndaky kompaniýalar (simli we simsiz aragatnaşyk bazary, ykjam we kesgitlenen terminallarynyň) – «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn» bolup, olaryň önümleri simsiz adaptirleri, simsiz marşrutizatorlary, simsiz elýeterli nokatlary we Wi-Fi güýçlendirijilerini, mediapleyerleri, TW-goşundylary, ykjam telefonlary, smartfonlary, planşetleri, akylyly sagatlary teklipl etmekte öňdebaryjy orny eýeleýär. Şeýle hem «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» baş esasy tehnologiýa ugurda dürli çylşyrymly we ýokary tehnologiýaly enjamlary teklipl edýär: magistral marşrutizasiýa, kommutasiýa we hyzmatlar; bilelikdäki iş üçin çözümler; maglumat işleýän merkezleriň virtuallaşdyrylmagy we bulut hasaplamalary; wideo tehnologiýalar; biznes öwrülişi üçin arhitekturalar.

Şeýle hem üstünlikli taslamalara superkondeniratorlaryň ylmy-barlag we önümçilik merkezi jemlenen JÇJ «ZUMLION BEL-RUS» kompaniýasynyň işjeňligini goşup bolýar, olaryň «tehnologiýa aýlawynda superkondeniratorlaryň ýygnamany, önümçiligi, synag etmegi, tehniki we kepil hyzmat bermegi, şeýle hem olary transport serişdesine oturtmak bilen baglanyşykly işler» öz içine alyndy. Mundan başga-da, kompaniýanyň öz önümleriniň portfeline awtokranlar, ýer gazýan tehnika, göteriş tehnikasy, ammarlyk tehnikasy, teleskopik ýükleýjiler, traktorlar, büýje kranlar, buraw enjamlar, beton üçin tehnika girýär.

«ÇAÝNA MERÇANTS SiEýçEn-BiEIAr TÄJIRÇILIK WE LOGISTIKA KOMPANIÝASY» HJ ammarlyk logistikasy we saklamak pudagynda gurluşygyň innowasiýa tehnologiýalaryny

teklipl edýär. 2018-nji ýylda kompaniýa «Çaýna Merçants' logistik we täjirçilik parkynda ýerleşýän Belarus Respublikasynyň çäginde iň uly, iň häzirkijisi zaman we enjamlaşdyrylan ammaryny açdy. Ammaryň umumy meýdany 10 000 inedördül metr düzýär, oň bilen amatly transport aragatnaşygy göz önünde tutuldy we taslandy, gyzyklanýan müşderilere professional we ýokary hilli derejede gümrük hyzmat bermegiň üpjün edilmegi bilen gümrük ammarynyň gijäniň-gündiziniň işi guraldy.

JÇJ «Flýuens Interneşnl Tehnoloji» kompaniýasy sowatmak we ýagtylyk diod ýagtylandyrmak pudagynda innowasiýa işläp taýýarlamalary bilen meşgullanýar we köçe ýagtylandyryjylary, çalyşylyan ýagtylyk diod modullary, «Armstrong» görnüşli ýagtylandyryjylara goşmaça bölekler, senagat ýagtylandyrmagynyň önümleri, söwda-ofis, arhitektura ýagtylandyryjylary, sport ýagtylandyrmagynyň elementleri, ýagtylyk diod lampalary ýaly şeýle önümleriň giň toplumy teklipl edýär.

Geotermik ýylylyk nasoslarynyň enjamlarynyň çykarylmany bilen JÇJ «Bel Lotoslend» kompaniýasy meşgullanýar.

Ýokarda agzalan kompaniýalar şeýle hem ÝYS döwletleriniň we ÝAPK agza ýurtlarynyň çäginde öz biznesini alyp barmagy giňeltmäge çalyşýarlar, häzirkijisi pursatda iň işjeňleri Russiýa Federasiýasynda, Ermenistan Respublikasynda, Azerbaýjan Respublikasynda, Gazagystan Respublikasynda, Gyrgyzstan Respublikasynda, Türkmenistanda we Täjigistan Respublikasynda wekilhanalary bolan IT pudagyň kompaniýalary.

Bu barlag üçin şeýle hem «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn» kompaniýalarynyň Belarus Respublikasynda we global derejede innowasiýa tehnologiýalary we haýyşnamaçylyk işjeňliginiň deňeşdirme häsiýetnamalary gyzykly. «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» 1995-nji ýylda öz işläp taýýarlamalaryny patentleşdirmegiň başlangyjyndan we öz innowasiýa işjeňligine ep-esli maýa goýumlaryny amala aşyrmakdan bütin dünýäde 40 000-den gowrak patent maşgalalarynda 100 000-den gowrak işjeň patentiň hukuk eýesi bolup durýar. Kompaniýa HHR-da özünde işjeň

haýyşnamaçy, şeýle hem ABŞ-da (iň köp patent almagyň sany boýunça top-20 kompaniýa sanyna girýär) we Ýewropa Soýuzunda (patent almak üçin ikinji iň uly haýyşnamaçy)⁴. «ZTE Korporeýşn» HHR-da (berlen ähli patentleriň 41 %), ABŞ-da (degişlilikde 23 %) we Ýewropa patent bölümünde (13 %)⁵ haýyşnamaçylyk işjeňliginiň görümlerine görä deň kompaniýa. Soňky döwürde «ZTE Korporeýşn»-iň ýokary tehnologiýaly işläp taýýarlamaalarynyň esasy ugurlary 5G tehnologiýa, radioteleelektron göreş we howanyň üýtgemegi bolan bolup, olaryň umumy işläp taýýarlama görümi boýunça haýyşnamalaryň 33 % we patentleriň 31 % berildi. «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» üçin 5G tehnologiýasy, ykjam enjamlar we akylly ekoulgamlar pudagynda, şeýle hem HPK klaslarda (1-nji tablisa) öňdebaryjy oýlap tapyşlar boldy.

Belarus Respublikasynda şeýle görnüşli işläp taýýarlama bu kompaniýalar tarapyndan amala aşyrylmaýar.

Şeýle hem agzalan kompaniýalaryň haýyşnamaçylyk işjeňliginiň intellektual eýeçiligiň bütindünyä guramasynyň (BIEG) maglumatlaryna laýyklykda Belarus Respublikasynda bolşyndan düybünden başga häsiýet görkezýändigini bellemeli. «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» kompaniýasynyň haýyşnamaçylyk işjeňligi ony PDD ulgamy arkaly haýyşnamaçylaryň öňdebaryjylary (dünyäde 1-nji ýer, 2023-nji ýyl üçin 6494 haýyşnama) we Madrid ulgamy boýunça haryt nyşanlarynyň bellige alynmagyna haýyşnamaçy kompaniýalaryň birinji onlugyna (dünyäde 9-njy ýer, 2023-nji ýyl üçin 78 haýyşnama) çykarmaga mümkinçilik berdi⁶.

Mundan başga-da, 2024-nji ýylyň BIEG-niň Global innowasiýa indeksiniň soňky neşir edilen maglumatlaryna laýyklykda «HUAWEY TEKNOLOJIZ CO., LTD.» holdinginiň hünärmen ylmy-barlag bölümi Huawei Investment & Holding YBI/YBTIB geçirmäge global korporativ maýa goýujylar kategoriýasynda 5-nji reytinge eýe [8]. Häzirki pursatda islendik şöhle hytaý-belarus bilelikdäki taslamalaryň durmuşa geçirilmegine şeýle goýumlaryň bellik edilmedi.

Tehnologiki innowasiýalar – islendik jemgyýetiň ykdysady ösmeginiň we durmuş ünlülleriniň ýokarlandyrylmagynyň jedelsiz katalizatory. Häzirki pursatda innowasiýa meýilleri dürli alamatlar bilen häsiýetlendirilýär, mysaly milli, taryhy, tehnologi, radikal, gowulandyryjy, modifikasiýa, öňe gidişli ýa-da BMG-niň durukly ösdürmegiň maksatlaryna laýyklyk alamatlary. Bu klassy esasan proses innowasiýalary düzýär, olar iň köp mätäç ýurtlara tehniki kömek taslamalaryny we programmalaryny durmuşa geçirmek çäginde täze hyzmatlara, önümçilik amallaryna, önümçiligi guramagyň usullaryna, guramaçylyk gurluşlaryna, taslamalary we programmalary dolandyrmak ulgamlaryna elýeterlilik almagyň mümkinçiligini berýär. Şeýle-de bolsa, BIEG-niň soňky geçirilen barlag işiniň netijeleri boýunça The Geography of Innovation: Local

Ýokarda agzalan kompaniýalar şeýle hem YYS döwletleriniň we YAPK agza ýurtlarynyň çäginde öz biznesini alyp barmagy giňeltmäge çalyşýarlar, häzirki pursatda iň işjeňleri Russiýa Federasiýasynda, Ermenistan Respublikasynda, Azerbaýjan Respublikasynda, Gazagystan Respublikasynda, Gyrgyzstan Respublikasynda, Türkmenistanda we Täjigistan Respublikasynda wekilhanalary bolan IT pudagyň kompaniýalary.

Hotspots, Global Networks innowasiýa amallarynda bazar meýillere baglylykda geografiki paýlanyşyň, akademiki gurşawyň we önümçilik aýlawynyň potensialyny ýygnamagyň, täze bilimleriň döredilmegi we akymynyň, haýyşnamaçylyk işjeňligine zerurlyk we tehnologiýalaryň geçirilmeginiň netijesi innowasiýa biznesiniň, startaplaryň we spin-off kompaniýalarynyň uly ýokary tehnologiýaly kompaniýalar we global maýa goýujylar bilen hyzmatdaşlygy we innowasiýa önümleriniň täjirleşdirilmeginiň netijesi innowasiýalaryň migrirlän häsiýetiniň aýdyň alamatlary peýda bolýar, bu aýlawly taýdan patent haýyşnamaçylyk işjeňliginiň ösmegine alyp barýar [9]. Şeýlelikde, geografiki taýdan ýerleşdirilen innowasiýa merkezleri, senagat parklary, tehnoparklary, tehnohublar takyk ýer yerine onuň tebigy, adamly, bazar serişdeleri bilen baglanyşykda we bu infrastrukturanyň bar bolan bazarlary giňeltmek ýa-da täzelerini döretmek, innowasiýa önümini soňraky satuw üçin müşderi çykarmak, önüm boýunça täze barlaglary geçirmek we täze bilelikdäki önümçilikleri döretmek üçin dünýä bazaryna birleşmek ukyby bar bolsa, sebit ýa-da hatda global potensial mümkin ylmy we tehniki innowasiýalaryň ýerli merkezlerine öwürülýär. Bu önümçiligiň görüm täsiri ykdysady nazariýeti bilen düşündirilýän ykdysady ösdürmegiň düybünden täze meýli. Bu ýagdaýda çykadjylary peseltmek we işjeňligi görümlmek üçin ulanylýan serişdeler diňe material serişdeler däl-de, şeýle hem professional ussatlyklar, işgärleriň bilimi, ylmy we önümçilik migrensiýasynyň mümkinçilikleri, innowasiýa taslamalaryna gatnaşýan kompaniýalaryň sany we hili, dil päsgeçiniň ýoklugy sebäpli akýan bilimleriň görümi, mysaly innowasiýa biznesiniň tehniki enjamlaşdyrylyşy, bäsdeşleriň analog işjeňligi, innowasiýa taslama tesbitatynyň rekombinant tebigatidir.

Netijeler

«Beýik daş» innowasiýa taslamasynyň döredilmegi we işlemegi öz başlangyç tapgyrynda ýerleşýär, onuň uly potensialy bar, ähli steýkholderleriniň ýokary gyzyklanma derejesi görkezildi, belarus we hytaý taraplaryndan çynlakaý hukuk we maliýe kepillikleri berildi.

⁴ Respecting and Protecting Intellectual Property: The Foundation of Innovation. White Paper on Innovation and Intellectual Property / Huawei: saýt. URL: <https://www.huawei.com/en/ipr>. (ýüztutma senesi: 13.03.2025).

⁵ ZTE sees highest patent filings and grants during April in Q2 2024 / Verdict: saýt. URL: <https://www.verdict.co.uk/zte-patent-activity/?cf-view>. (ýüztutma senesi: 13.03.2025).

⁶ WIPO Statistical Data Centre. IP Facts and Figures // WIPO: resmi saýt. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents>. (ýüztutma senesi: 14.03.2025).

Geçirilen barlag işiniň binýatynda parkyň işjeňliginiň mundan beýläkki ösdürilmegi üçin esasy tekliplik geografiki ýerleşdirilen innowasiýa merkezlerini ösdürmegiň BIEG usulyýetini ulanmakdyr. Bu şu taslamanyň mundan beýläkki ösdürmegiň ugurlaryndan biri bolup biler we Belarus Respublikasynda we ýewraziýa giňişliginde parkyň dahylly kompaniýalarynyň haýuşnamaçylyk işjeňliginiň ýokarlanmagyna alyp baryp biler. Öň agzalan ýaly IKT pudagynda «HUAWEÝ TEKNOLOJIZ CO., LTD.» we «ZTE Korporeýşn», inžener we oba hojalyk tehnikasynyň önümçiligi pudagynda ZOOMLION (JÇJ «ZUMLION BEL-RUS»), demirýol transportynyň taslanmagy we önümçiligi pudagynda Xinzhu Corp. (JÇJ «ÇENDU SINJU ÖSÜŞIŇ ÝÜPEK ÝOLY»), radiatorlaryň önümçiligi pudagynda ZHEJIANG YONGKANG HAFES IMPORT & EXPORT CO., LTD (JÇJ «SAS Industrial») we ş. m. ýaly ene kompaniýa-gigantlar BIEG usulyýetiniň kömegi bilen parkdaky kompaniýalaryň ösdürilmegine goşmaça güýç berip bilerler, ýokary bilim edaralary we ylmy-barlag institutlarynyň güýçlerini birleşdirip bilerler, transport we beýleki infrastruktura ýetmeýän maýa goýumlaryny amala aşyryp bilerler we şeýlelikde park klasterinde we Belarus Respublikasynyň yurisdiksiýasynda dahylly kompaniýalaryň agglomerasiýa yerleşdirilmeginiň mümkinçiliklerini iň köp ulanyp bilerler. Innowasiýa önümleriniň işläp taýýarlanmagynyň we geografiki ýerleşdirmegiň artykmaçlyklaryny ulanýan BIEG-niň bu çemeleşmesi takyk guramalaryň we olaryň öňki işjeňliginiň sebitde innowasiýa telekeçiligini ösdürmekde, täze ykdysady işjeňlik görnüşlerinde we düýbünden täze innowasiýa önüminiň durmuş aýlawynyň gurulmagy üçin täze ykdysady mümkinçilikleriň döredilmeginde dowamlylygynyň üýtgeşik mümkinçiligini görkezýär.

Edebiýat sanawy

1. Лю, С. Ц. Технопарки в мировой экономике: особенности развития и регулирования в Китайской Народной Республике: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.14 / С. Ц. Лю. Минск, 2020. 24 с.
2. Креативные технопарки в постиндустриальной трансформации экономики Китая / С. А. Титов, А. О. Кокорина, П. А. Быков [и др.] // Пространственная экономика. – 2019. – Т. 15, № 3. – С. 125–146. – DOI 10.14530/se.2019.3.125–146.
3. Балашова, М. А. О создании технопарков в целях развития инновационного производства страны: опыт Китая / М. А. Балашова, И. В. Цвигун, М. Н. Юсупова // Российско-китайские исследования. – 2023. – Т. 7, № 1. – С. 36–48. – DOI 10.17150/2587–7445.2023.7(1).36–48.
4. Сахарова, Л. А. Становление индустриальных парков в российской экономике / Л. А. Сахарова // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2015. – Т. 11, № 39 (324). – С. 17–26.
5. Егорова, А. А. Географические особенности функционирования индустриальных парков в России / А. А. Егорова // Социально-экономическая география: теория, методология и практика преподавания: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Москва, 19 мая 2023 года. – Москва: ООО «Сам Полиграфист», 2023. С. 55–63.
6. Петров, А. Тенденции и инновации на IT-рынке, которые повлияют на будущее отечественных компаний // Агроинвестор: сайт. – URL: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendentsii-i-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/> (дата обращения: 10.05.2025).
7. Юньлун, Л. Сравнительный анализ деятельности Китайско-Белорусского индустриального парка «Великий камень» и свободных экономических зон в Республике Беларусь / Л. Юньлун // Вести Института предпринимательской деятельности. – 2023. – № 1 (28). – С. 57–62.
8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Информация об авторе

Наталья Адельевна Маалуф, ведущий специалист управления организации мероприятий и международного сотрудничества, Национальный центр интеллектуальной собственности (Минск, ул. Козлова, д. 20); SPIN-код: 9687-0332; n.maaluf@ncip.by

References

1. Liu, S.C. (2020), Technoparks in the global economy: features of development and regulation in the People's Republic of China, Abstract of Ph.D. dissertation, Belarus State Economic University, Minsk, Republic of Belarus.
2. Titov, S. A. et al (2019), Creative technology parks in the post-industrial Transformation of China's Economy, "Spatial Economics" (Prostranstvennaya ekonomika), vol, 15, no. 3, pp. 125–146.
3. Balashova, M. A., Tsvigun, I. V., and Yusupova M. N. (2023), On the creation of technology parks in order to develop the country's innovative production: China's experience, Russian and Chinese Studies, Vol. 7, no. 1, pp. 36–48.
4. Sakharova, L. A. (2015), The formation of industrial parks in the Russian economy, National Interests: Priorities and Security, vol. 11, no. 39, pp. 17–26.
5. Egorova, A. A. (2023), "Geographical features of the functioning of industrial parks in Russia", *Socialno-ekonomicheskaya geografiya: teoriya, metodologiya i praktika prepodavaniya: materialy Vserossijskoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Proc. of the All-Russian Scientific and Practical Conference "Socio-economic geography: theory, methodology and teaching practice"], Moscow, 19 May 2023, pp. 55–63.
6. Petrov, A. (2023), "Trends and innovations in the IT market that will affect the future of domestic companies", available at: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendentsii-i-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/>

- ke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/ (Accessed: 10 May 2025).
7. Junlun, L. (2023), "Comparative analysis of the activities of the Chinese-Belarusian industrial park "Great Stone" and free economic zones in the Republic of Belarus", *"Vesti Instituta predprinimatelskoj deyatelnosti"*, no (28), pp. 57–62.
 8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
 9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Awtor hakynda maglumat

Natalya Adelyewna Maaluf, Intellektual eýeçiligiň milli merkeziniň Çäreleri we halkara hyzmatdaşlygy guramak müdirliginiň esasy hünärmeni (Minsk, Kozlow köç., j. 20); SPIN-kod: 9687-0332; n.maaluf@ncip.by

Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 07.04.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 06.06.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 09.06.2025

Maaluf N. A. Chinese residents' activity in the Industrial park "Great Stone" (Republic of Belarus):
elements of patent portfolio

4

PATENT MAGLUMATYNYŇ
ELEKTRON HYZMATLARY

Ylmy makala

Original article

УДК 347.771

EDN: <https://elibrary.ru/qlyyzo>**Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň täze düzgünlerini göz önünde tutup, adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça maglumat binýatlaryň hukuk, tehniki we maglumat üpjünçiliginiň seljerişi****Oleg Petrowiç Neretin, Anna Anatolyewna Polýakowa[✉],
Nikolaý Borisowiç Lyskow, Nikolaý Wadimowiç Zarýanow**

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]apolyakova@rupto.ru*

Mazmin: adaty bilimler we genetiki çeşmeler hakynda maglumatlaryň elýeterliligi, şeýle hem olaryň hukuk goragy Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň her ýylky sessiýalarynyň çäginde iň köp ara alynyp maslahatlaşylyan mowzuklaryň biridir. Bu adaty bilimler we genetiki çeşmeler hakynda maglumatlary öz içine alýan çeşmelerden belli bolmagy sebäpli eýýäm berlen patentleriň jedellenmegi we olaryň ýatrylmagy hadysalarynyň bolmagy bilen baglanyşyklydyr. Şu makalanyň çäginde Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň adaty bilimleri we genetiki çeşmeleri goramak pudagyndaky işiniň netijesi öwrenildi, ýagny gol çeken ýurtlaryň haýşnamada ulanylyan adaty bilimler we genetiki çeşmeler hakynda maglumatlaryň açylan maglumat çeşmelerini patent bermek haýşnamalarynda görkezmek şertiniň berjaý edilmegi talabyny kesgitleýän halkara resminama. Pariž konwensiýasynyň gatnaşygy ýurtlarynyň Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň görkezilen talabyna hukuk we tehniki taýýarlygyna barlag geçirildi. Adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça bar bolan maglumat binýatlarynyň, şol sanda Russiýa Federasiýasynyň maglumat binýatlarynyň aýratynda seljeriş geçirildi; olaryň gözleg mümkinçilikleri öwrenildi, olaryň artykmaçlyklary we kemçilikleri ýüze çykaryldy. Russiýa Federasiýasynda adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça maglumat binýatlarynyň tehniki we maglumat üpjünçiligi bilen baglanyşykly kemçilikleri aradan aýyrmak boýunça tekliplernamalar düzüldi. Işiň netijeleri adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça uniwersal gözleg toplumlaryny döretmegiň zerurdygyny tassyklaýar, şeýle hem Russiýa Federasiýasynyň Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň täze talaplaryna taýýarlygy berkitmäge mümkinçilik berer.

Açar sözler: adaty bilimler, genetiki çeşmeler, Russiýa Federasiýasy, maglumatlaryň açylyşy, Bütindünýä intellektual eýeçilik guraması, maglumat çeşmeleri, maglumat gözlegi, dermanlyk ösümlükler, maglumat binýatlary.

Çeşme görkezmek üçin: Neretin O. P., Polýakowa A. A., Lyskow N. B., Zarýanow N. W. Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň täze düzgünlerini göz önünde tutup, adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça maglumat binýatlarynyň hukuk, tehniki we maglumat üpjünçiliginiň seljerişi // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 2 (12). S. 160–170.

Minnetdarlyklar: barlag «Adaty bilimleriň maglumat ulgamynyň arhitekturasyny konseptual modellemek» YBI çäginde ýerine ýetirildi.

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

Oleg P. Neretin, Anna A. Polyakova[✉],
Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov
Federal Institute of Industrial Property
[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: the availability of information on traditional knowledge and genetic resources, as well as their legal protection, are among the most discussed topics at the annual sessions of the World Intellectual Property Organization. This is due to the fact that there are cases of challenging already issued patents and their cancellation due to the known nature of the information disclosed in sources containing information on traditional knowledge and genetic resources. This work examines the results of the work of the World Intellectual Property Organization in the field of protection of traditional knowledge and genetic resources, namely, an international document in which the signatory countries establish a requirement for compliance with the condition of indicating in patent applications the sources of information that disclose the information used in the application on traditional knowledge and genetic resources. The legal and technical readiness of the member countries of the Paris Convention for this requirement of the World Intellectual Property Organization is studied. An analysis of existing databases on traditional knowledge and genetic resources, including separately the databases of the Russian Federation, is carried out; their search capabilities are studied, their advantages and disadvantages are identified. Recommendations have been drawn up to eliminate shortcomings related to the technical and information support of databases on traditional knowledge and genetic resources in the Russian Federation. The results of the work will provide creation of universal search arrays on traditional knowledge and genetic resources and strengthen the readiness of the Russian Federation to meet the new requirements of the World Intellectual Property Organization.

Keywords: traditional knowledge, genetic resources, Russian Federation, information disclosure, World Intellectual Property Organization, information sources, information search, medicinal plants, databases.

For citation: Neretin O. P., Polyakova A. A., Lyskov N. B., Zaryanov N. V. Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 160–170 (In Russ.).

Acknowledgments: the study was carried out within the framework of the research project «Conceptual modeling of the architecture of the information system of traditional knowledge».

Giriş

Patent tejribesinde eýýäm berlen patentleriň jedellenmegi we täzelik ýa-da oýlap tapyjylyk derejesiniň ýoklugy sebäpli olaryň ýatrylmagy hadysalary bar, sebäbi olarda açylan maglumatlar adaty bilimler (AB), adaty medeniýet aňlatmalary (AMA) ýa-da genetiki çeşmeler (GÇ) degişli çeşmelerden belli bolup. Myşaly, diňe adaty bilimleriň maglumat binýady TKDL (Traditional Knowledge Digital Library – Adaty bilimleriň sanly kitaphanasy) maglumat binýadyndan 2022-nji ýylyň mart aýy goşmak bilen 265 patentiň jedellenmegi hadysasy beýan edildi [1], bu ýokarda görkezilen meselämneň döwrebaplygyny tassyklaýar. Munuň bilen baglylykda AB we GÇ hakynda maglumatlaryň elýeterliligi, şeýle hem olaryň hukuk goragy intellektual eýeçilik pudagynda ylmy edebiyatda ara alynyp maslahatlaşylyan mowzuklar, şeýle hem Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň (BIEG) her ýylky aýratyn sessiýalarynyň

çäginde, aýratynda 2022¹, 2023² we 2024-nji³ ýyllaryň sessiýalarynda ara alynyp maslahatlaşylyar.

Häzirki işiň çäginde BIEG-niň şu ugurda işiniň netijeleri, şeýle hem BIEG-niň täze talaplaryna laýyk gelmek maksady bilen AB, AMA we GÇ boýunça dürli milli maglumat binýatларыnyň hukuk, tehniki we maglumat üpjünçiligi öwrenildi.

¹ Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň kyrk başynjy sessiýasynyň materiallary // BIEG: resmi saýt. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=73489 (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

² BIEG-iň kyrk ýedinji sessiýasynyň materiallary // BIEG: resmi saýt. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=75419 (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

³ BIEG-iň genetik çeşmeler we olar bilen baglanyşykly adaty bilimler boýunça diplomatik konferensiyasynyň materiallary // BIEG: resmi saýt. URL: <https://www.wipo.int/diplomatic-conferences/ru/genetic-resources/> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

BIEG-niň aýratyn sessiýasynyň çäginde döwletlere adaty bilimler boýunça maglumat binýatlaryny döretmäge kömek bermek teklipe edilyär. Değişli gorag çäreleriniň bolmagynda şeýle maglumat binýatlary intellektual eýeçilik hukuklarynyň ýalňys berilmeginiň önüni almak maksatlary üçin intellektual eýeçilik edaralaryna elýeterli bolup biler.

Barlag materiallary we usullary

AB, AMA we GÇ değişli ylmy edebiyatyň gözlegi eLibrary, PubMed, ScienceDirect we Google Scholar maglumat binýatlarında değişli açar sözler boýunça, şeýle hem Google we Yandex uniwersal gözleg setirlerinde geçirildi. BIEG-niň AB, AMA we GÇ boýunça aýratyn her ýylky sessiýalarynyň materiallaryny gözlemek BIEG-niň resmi web saýtynda amala aşyryldy. AB we GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň işiniň seljeriş olar ýerleşýän değişli internet çeşmeleri boýunça geçirildi. RF patentleriniň gözlegi SEFIniň resmi web saýtynda RUPTO maglumat binýady boýunça amala aşyryldy.

BARLAG NETIJELERI

Pariž konwensiýasynyň gatnaşygy ýurtlarynyň BIEG nukdaýnazaryndan adaty bilimler we genetiki çeşmeler boýunça maglumatlara değişli hukuk we maglumat üpjünçiliginiň seljerişi

2024-nji ýylda BIEG-niň aýratyn sessiýasynda işiň esasy netijesi AB, AMA we GÇ-nyň halkara derejede kadalaşdyrylýan hukuk goragyna eýe bolmalynyň netijesi boldy. Munuň bilen baglylykda AB, AMA we GÇ boýunça maglumat binýatlaryny döretmek döwrebap wezipe bolup durýar, sebäbi birinjiden, şeýle maglumat binýatlary AB, AMA we GÇ hakynda maglumatlaryň elýeterligini üpjün eder we patent gözlegini geçirmek maksatlary üçin maglumat çeşmeleri bolup hyzmat eder, ikinjiden bolsa, haýsy maglumatlaryň AB, AMA we GÇ değişlidigini we olaryň bikanun ulanylmagynyň önüni almak maksady bilen hukuk goragyna eýedigini düşünmegi üpjün eder.

Şeýle hem BIEG-niň işiniň netijesi intellektual eýeçilik pudagynda AB, AMA we GÇ-ny ulanmagy kadalaşdyrýan resminama taslamasy boldy⁴.

Işläp taýýarlanan resminama taslamada esasy we möhüm talap hökmünde şu görkez edildi, patent haýyşnamasynyň GÇ esasynda haýyşnama berlen oýlap tapyşy ýagdaýynda, her şertnama taraby haýyşnamaçylardan aşakdakylary açmagyny

talap edýär: (a) şeýle GÇ-nyň gelip çykan ýurdy ýa-da, (b) (a) bölümçede baýan edilen maglumat haýyşnamaçy üçin belli däl bolsa ýa-da (a) bölümçe ulanylmayan bolsa, şeýle GÇ-nyň çeşmesi. Şeýle hem patent haýyşnamada yglan edilen oýlap tapyş GÇ bilen baglanyşykly AB esasynda ýagdaýynda, her şertnama taraby haýyşnamaçylardan aşakdakylary açmagyny talap edýär: (a) GÇ bilen baglanyşykly AB berlen ýerli halklary ýa-da ýerli jemgyýeti hakynda maglumat ýa-da, (b) (a) bölümçede baýan edilen maglumat haýyşnamaçy üçin belli däl bolsa ýa-da (a) bölümçe ulanylmayan bolsa, GÇ bilen baglanyşykly AB çeşmesi. Munuň bilen birlikde, AB we GÇ hakynda bu maglumat haýyşnamaçy üçin belli däl bolsa, her şertnama taraby şeýle haýyşnamaçydan değişli beýanama bermegini talap edýär.

BIEG-niň aýratyn sessiýasynyň⁵ çäginde döwletlere adaty bilimler boýunça maglumat binýatlaryny döretmäge kömek bermek teklipe edilyär. Değişli gorag çäreleriniň bolmagynda şeýle maglumat binýatlary intellektual eýeçilik hukuklarynyň ýalňys berilmeginiň önüni almak maksatlary üçin intellektual eýeçilik edaralaryna elýeterli bolup biler. Mundan başga-da, şeýle maglumat binýatlary aç-açanlyk, ygtybarlylyk, saklamak we/ýa-da serhetara hyzmatdaşlyk maksatlary üçin, şeýle hem değişli ýagdaýlarda adaty bilimleri döretmegi, alşmagi, ýaýradylmagyny we olara elýeterliliği ýeňilleşdirmek we höweslendirmek üçin ulanylyp bilner.

BIEG-niň halkara derejede şeýle çemeleşmesi Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensiýasynyň gatnaşygy aýratyn ýurtlarynyň özlerinde bar bolan AB, AMA we GÇ barada belli bir taýýarlyga mätäç. Bu maksat bilen BIEG Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensiýasynyň gatnaşygy ýurtlarynyň arasynda GÇ, AB we AMA boýunça maglumat ulgamlary we maglumat binýatlary, şeýle hem olaryň goragy bilen baglanyşykly hukuk jähtleri değişli meseleler göz önünde tutulan soragnama geçirdi.

BIEG-niň Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensiýasynyň gatnaşygy ýurtlaryna esasy meseleleriň biri bar bolan maglumat ulgamlarynyň çäginde AB, AMA we GÇ goramak we ulanmak bilen baglanyşykly, şeýle hem AB, AMA we GÇ boýunça bar bolan maglumat ulgamlaryny döretmek we goldamak bilen baglanyşykly hukuk resminalarynyň bolmagy değişli meselesöz agdydy.

GÇ, AB, AMA boýunça maglumat ulgamynyň döredilmegi we/ýa-da işiniň goldanylmagy bilen kesgitleýän ýa-da iň bolmanda oňa değişli resmi milli hukuk ulgamynyň ýa-da adaty hukuk ulgamynyň barlygyna değişli mesele bilen baglanyşykly ýurtlaryň jogaplaryny seljeriş edip, Çehiýa we RF-dan başga ýurtlaryň köpüsiniň GÇ, AB we AMA boýunça maglumat ulgamlaryny goldamak ýa-da döretmek bilen gönüden-göni baglanyşykly takyk hukuk resminalaryny bermändigini bellemeli. Ýurtlaryň köpüsi tarapyndan berlen maglumatlar, adaty, goýlan soragdan has köp AB, AMA we GÇ goramak we ulanmak değişli.

⁴ Intellektual eýeçilik, genetiki çeşmeler we genetik çeşmeler bilen baglanyşykly adaty bilimlere değişli halkara hukuk resminamasynyň tekst taslamasy // BIEG. 2023. S. 35. Elektron wersiýa. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23_2.pdf. Neşir senesi: 30.06.2023.

⁵ Komitetiň kyrk üçünji sessiýasynyň karary laýyklykda uzakdan geçirilen maslahatlaşyklary geçirmek baradaky hasabat // BIEG. 2023. S. 13. Elektron wersiýa. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23_inf_2.pdf. Neşir senesi: 23.06.2023.

Goşmaça taýdan RF-da «Russiýa Federasiýasynyň etnomadeni eýeçiliginiň obýektleriniň federal döwlet sanawnamasynyň» bardygyny bellemeli, ol «Russiýa Federasiýasynyň maddy däl etnomadeni eýeçiligi hakynda» 2022-nji ýylyň 20-nji oktyabryndaky № 402-FZ Federal kanun bilen kadalaşdyrylýar. Mundan başga-da, Rossiýa prezidenti Wladimir Putin ýurtta genetik maglumatyň maglumat binýadyny döretmek hakynda kanuna gol çekdi⁶.

Şeýle hem BIEG AB, AMA we GÇ hakynda maglumatlary saklamaga mümkinçilik berýän islendik maglumat ulgamlarynyň (maglumat binýatlary, sanawnamalar, kataloglar) bolmagy hakynda sorag hödürledi.

Jogaplara görä, ýurtlaryň köpüsiniň AB, AMA we GÇ boýunça milli içerki maglumat binýatlary bar, munuň bilen aýratyn döwletleriň birnäçe maglumat binýady bar. Şeýle ýagdaý AB-ny ulgamlaşdyrmak we oňa elýeterlilik bermek, şeýle hem AMA we GÇ hakynda maglumatlary bermek işiniň diýseň ähli döwletlerde alyp barylýandygyny görkezýär. Şeýle-de bolsa, maglumat binýatlarynyň häzirkki ýagdaýy täsirli maglumat gözlegini geçirip boljak gözleg maglumat binýatlaryna talaplary kanagatlandyryp bilmeýär, sebäbi ähli maglumat binýatlar gaty çäkli doldurylmaga eýe, uniwersal däl, hatda bir ýurduň çäginde hem AB, AMA we GÇ boýunça maglumatlar ulgamlaşdyrylan däl, dürli maglumat binýatlara dargadylan. Mundan başga-da, bir gözleg soragynda dünýä AB, AMA we GÇ boýunça maglumat gözlemek mümkinçiligi bilen ýerine ýetirilen uniwersal maglumat binýady ýok [2].

BIEG-niň AB, AMA we GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň hukuk we tehniki taraplaryna degişli ýokarda görkezilen meseleler boýunça onlaýn soragnama seljeriş edip, RF-nyň görkezilen meselede öňdebaryjy meýilleri yzarlaýandygyny bellemeli. Beýleki ýurtlardan tapawutlylykda RF-da AB, AMA we GÇ sanawnamalaryny döretmek boýunça kadalaşdyryjy hukuk namalary bar, şeýle hem degişli maglumat binýatlaryny döretmek boýunça gönüden-göni iş alyp barylýar, bu hakda eýýäm bar bolan maglumat binýatlary, şeýle hem maglumat binýatlaryny döretmek boýunça emele gelyän we kämilleşýän täze taslamalar aýdýar.

Şeýle-de bolsa, AB, AMA we GÇ boýunça maglumatlaryň elýeterliligiň ýoklugy ýagdaýynda bilimleriniň saklanmagy bilen baglanyşykly meseläni çözmäge kömek etjek bu maglumatlary gurluşlandyrmak boýunça iş zerur. Şu sebäpli täsirli gözlemek, tanyş bolmak we maglumatlary düşünmek üçin elýeterli we mundan beýläk Espacenet ýa-da Patentscope meňzeş birleşdirilen ulgamda dürli milli maglumat binýatlaryny ýerleşdirmek mümkinçiligi bolan degişli milli maglumat binýatlary we sanawnamalary döretmek zerur.

Beýleki tarapdan, AB, AMA we GÇ-nyň olaryň goragyny üpjün edýän degişli hukuk esaslarynsyz elýeterliligi ýagdaýynda olaryň saklanmagy üpjün edilmeýär, sebäbi islendik şahs bu maglumata elýeterliligi öz maksatlary üçin ulanyp biler. Bu meseläni çözmek üçin BIEG hukuk we tehniki kadalaşdyrmagy amala aşyryar, ýagny bir wagtyň özünde AB, AMA we GÇ

Beýleki ýurtlardan tapawutlylykda RF-da AB, AMA we GÇ sanawnamalaryny döretmek boýunça kadalaşdyryjy hukuk namalary bar, şeýle hem degişli maglumat binýatlaryny döretmek boýunça gönüden-göni iş alyp barylýar, bu hakda eýýäm bar bolan maglumat binýatlary, şeýle hem maglumat binýatlaryny döretmek boýunça emele gelyän we kämilleşýän täze taslamalar aýdýar.

boýunça sanawnamalary we maglumat binýatlaryny gurayar we olaryň goragyny üpjün edýän hukuk resminamalaryny taýýarlaýar.

Şeýle meseläni çözmegiň netijesi hökmünde, ýokarda görkezilişi ýaly, hukuk resminamalarynyň olaryň wersiýalaryny ylaşdyrmak arkaly düzedişler bolýar. Munuň bilen birlikde BIEG-niň intellektual eýeçilik, genetiki çeşmeler we genetiki çeşmeler⁷ bilen baglanyşykly adaty bilim hakynda şertnamasy bar, ol Ženeýdäki diplomatik konferensiýada islendik ygtyýarly tarap tarapyndan gol çekmek üçin açyk, soň bolsa onuň kabul edilmeginden soň bir ýyl dowamynda BIEG-niň merkezi edarasynada.

Şertnama genetiki çeşmeleri we adaty bilimleri intellektual eýeçiligiň prizmasyndadan seredýär. Bu şertnama halkara hukukda oýlap tapyşlary genetiki çeşmeleriň we/ýa-da olar bilen baglanyşykly adaty bilimleriniň esasynda esaslanýan haýyşnamaçylyk üçin maglumatlary açmagyň täze talabyny kesgitler.

Şeýlelikde, halkara derejede AB, AMA we GÇ barada hukuk resminamalaryny döretmek ugrunda ilkinji ädimler atyldy. Munuň bilen birlikde AB, AMA we GÇ boýunça uniwersal maglumat binýadyny döretmek bu kontekstde henizem BIEG konferensiýalarynyň çäginde seredilmeýär.

Şol bir wagtyň özünde dünýäde bar bolan AB boýunça maglumat binýatlarynyň (MB) bir ýurduň çäginde hem uniwersal maglumat binýadyna birleşdirilmändigini, şeýle hem umumy gözleg interfeýsiniň ýa-da bir gözleg soragynyň çäginde dürli milli AB boýunça gözleg geçirmäge mümkinçilik berýän Google Scholar meňzeş umumy gözleg setiriniň ýokdugyny bellemeli. Şeýle ýagdaý bir döwletin AB-ny bir gözleg platformasynyň çäginde birleşdirmäge mümkinçilik berýän uniwersal birleşdirilen milli AB binýatlaryny döretmek boýunça zerurlygy döredýär, geljekde dürli döwletleriň AB-ny bir gözleg maglumat binýadynda birleşdirmek perspektiwa bilen.

⁶ Sowina, M. Putin Rossiýada genetik maglumat binýadyny döretmegi buýurdy / M. Sowina // Lenta.ru: elektron döwürleýin neşir. 2022. URL: https://lenta.ru/news/2022/12/29/rus_bas/. Neşir senesi 29.12.2022.

⁷ BIEG-iň intellektual eýeçilik, genetik çeşmeler we genetiki çeşmeler bilen baglanyşykly adaty bilim hakynda şertnamasy // BIEG. 2024. S. 12. Elektron wersiýa. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/gratk_dc/gratk_dc_7.pdf. Neşir senesi: 24.05.2024.

RF-DA AB WE GÇ BOÝUNÇA MAGLUMAT BINÝATLARY

Bar bolan AB boýunça MB-laryň arasynda RF çäginde ýaşayan halklaryň we etnoslaryň tejribesini, bilimlerini we beýleki maglumatlaryny öz içine alýan rus elýeterli gözleg MB-lary ýüze çykarylan däl. Ýüze çykan beýleki ýurtlaryň maglumat binýatlary diňe olaryň çäginde ýaşayan halklara degişli AB-lere degişli we RF-nyň AB-lerine degişli maglumatlary öz içine almaýar.

Munuň bilen birlikde dermanlyk ösümlükler hakynda maglumatlary öz içine alýan rus maglumat binýatlarynyň agzalmalary internet torada bar, şeýle-de bolsa olaryň bir bölegi Rospatentde hasaba alnan ýa-da ylmy žurnallarda syn makalalaryna eýe bolmalaryna garamazdan internet torada açyk elýeterliligi ýok (mysaly, «Rossiýanyň dermanlyk ösümlükleri» MB⁸), beýleki bölegi bolsa diňe häzirkä zaman ylmy bilimlerini öz içine alýar we dermanlyk ösümlükler bilen baglanyşykly AB hakynda maglumatlary öz içine almaýar (mysaly, «Rossiýa farmakopeýasyndan ösümlükleriň fitokomponentleri» MB⁹).

RF-da AB hakynda maglumatlar aýratyn maglumat çeşmeleri görnüşinde hödürleýär, mysaly maglumatnamalar, ensiklopediýalar, kataloglar we sanawnamalar, ylmy makalalar, monografiýalar, okuw kitaplary, dissertasiýalar, diplom işleri we beýleki hünär işleriniň görnüşinde, olarda bar bolan maglumatlary seljermek üçin gözleg awtomatlaşdyrylan mümkinçilikleri ýok. Mundan başga-da, maglumat çeşmeleriniň köpüsiniň elektron görnüşi ýok, diňe çap neşirlerinde hödürleýär, bu zerur maglumatlary ýüze çykarmak üçin hasam uly kynçylyk döredýär [2]. Şeýle-de bolsa, soňky döwürde bu ugurda iş alyp barylýar, sebäbi internet torada RF-nyň aýratyn halklarynyň AB boýunça ylmy işler we internet çeşmeleri peýda bolýar.

Köp ýagdaýlarda internet torada adaty bilimler iň doly açylyşda ensiklopediýalaryň we maglumatnamalaryň düzümünde bar [3, 4]. Munuň bilen birlikde maglumatlar olarda mazmuny we elipbiý görkezijisi bolan «üzüksiz» tekst görnüşinde hödürleýär, ýagny zerur maglumatlaryň «dar» gözlegini geçirmäge mümkinçilik berýän gözleg maglumat binýady görnüşinde däl.

Şeýle maglumatnamalar we ensiklopediýalaryň AB hakynda gymmatly we giň bilimlerini öz içine alýandygyny bellemeli. Aýratynda, dermanlyk ösümlükler we halk lukmançylygy barada ýerli edebiyatda patent däl edebiyatyň ullakan mukdary hödürleýär, ol maglumatlaryň birleşdirilen ulgamaşdyrylan maglumat binýady görnüşine geçirilmegi ýagdaýynda intellektual eýeçilik pudagynda möhüm gözleg we maglumat guraly bolup biler.

AB hakynda maglumatlar ylmy makalalarda hem duş gelýär. [5] makalada suvenir baş eşikleriniň konstruksiyalarynyň we bezegli bezeginiň maglumat binýady beýan edilýär. Şeýle işiň

⁸ Malgazowa S. M., Miklaýewa I. M., Leonowa N. B., Kraýnow W. N. «Rossiýanyň derman ösümlükleri» maglumatlar binýadyna, programma üpjünçiligine hukuklar bellige almak şahadatnamasy // Senagat eýeçiliginiň federal instituty (SEFI). Moskwa. 2018. URL: <https://istina.msu.ru/certificates/158496103/>. Neşir senesi: 09.11.2018.

⁹ Nikita, Ionov & Druzhilovskiy, Dmitry & Filimonov, Dmitry & Poroikov, Vladimir. (2023). Phyto4Health: Database of Phytocomponents from Russian Pharmacopoeia Plants. Journal of chemical information and modeling. 63. 10.1021/acs.jcim.2c01567.

RF-da maddy däl medeni mirasyň sanawnamalary we kataloglary hökmünde klassifikasiýa edilýän internet portallary döredilýär. Şeýle internet portallary, adaty medeniýet aňlatmalary hakynda maglumatlardan başga-da, şeýle hem kärhanalaryň we belli bir önümleriň önümçilik tehnologiýalarynyň AB hakynda aýratyn maglumatlary öz içine alýar.

adaty eşik taslamak pudagynda birinjisi dældigini we şol bir gurluş ýörelgeleriniň esasynda esaslanýan beýleki maglumat binýatlarynyň bardygyny (mysaly, [6]) bellemeli, şeýle maglumat binýatlary intellektual eýeçilik nukdaýnazaryndan islendik tehniki çözümlerden has köp önümleriň daşky görnüşine degişli.

Işde [7] dagestan halk eşiginiň çeperçilik-konstruktor gurluşynyň maglumat binýadyny işläp taýýarlamak seredilýär.

Mundan başga-da, GÇ boýunça käbir maglumat binýatlaryna görkezmeleriň ýa-da dermanlyk ösümlükler boýunça maglumat binýatlaryny we dermanlyk ösümlükleriň paýlanyş atlaslaryny we şypalyk çeşmeleri döretmegiň zerurlygy bar bolan işler bar [8, 9]. Özlükde işlerde dermanlyk ösümlükler bilen baglanyşykly adaty bilimler hakynda maglumatlar bar bolsa-da, internet torada dermanlyk ösümlükler bilen baglanyşykly adaty bilimler hakynda maglumatlary öz içine alýan şeýle maglumat binýatlary ýok.

RF-da maddy däl medeni mirasyň sanawnamalary we kataloglary hökmünde klassifikasiýa edilýän internet portallary döredilýär. Şeýle internet portallary, adaty medeniýet aňlatmalary hakynda maglumatlardan başga-da, şeýle hem kärhanalaryň we belli bir önümleriň önümçilik tehnologiýalarynyň AB hakynda aýratyn maglumatlary öz içine alýar.

Şeýlelikde, «Russiýa Federasiýasy halklarynyň maddy däl medeni mirasynyň obýektleri» portaly¹⁰ RF-nyň dürli sebitlerinde ulanylýan dürli tehnologiýalary öz içine alýar. Baş sahypada sanawnama geçende gyzyklandyrylan sebiti saýlamagyň mümkinçiligi bolan menýu açylýar. Şeýle hem RF halklarynyň geografiýasyndan we degişliliginden başga-da, kategoriýany, şol sanda dabalary, aşhanasy, senedesini we ş. m. RF halklarynyň saýlamagyň mümkinçiligi berlen giňeldilen gözleg menýusy elýeterli. Mundan başga-da, terminler boýunça gözleg mümkinçiligi bar. Görkezilen internet portalyň doldurylmagynyň esasan adaty medeniýet aňlatmalary bilen baglanyşyklydygyny, AB bilen dældigini bellemeli. Doldurylma diňe 100 töweregi pozisiýa düzýär.

«Kultura.rf» internet portaly¹¹ RF halklarynyň maddy däl medeni mirasy hakynda maglumatlary öz içine alýar.

¹⁰ Rossiýa halklarynyň maddy däl medeni miraslarynyň sanawy: resmi saýt. URL: <https://www.rusfolknasledie.ru/#> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

¹¹ Medeniýet.rf: saýt / esaslandyryjy FKY «Sanly medeniýet». Moskwa, 2013. Günün dowamynda täzelenýär. URL: <https://www.culture.ru/> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

Saýtyň menýusynda RF halklarynyň AB we AMA hakynda maglumatlaryň grafiki materiallar bilen sanaw görnüşinde görkezilýän «Maddy däl medeni miras» bölümüni saýlamak göz önünde tutulýar. Portalda süzgüçlerden peýdalanmagyň mümkinçiligi bar. Aýratynda, «Adaty tehnologiýalar» bölümüni saýlanyşda süzgüçler penjiresi saýtda bar bolan tehnologiýalar, ýagny gurluşyk, senedeçilik, eşik taýýarlamak, nahar bişirmek we ş. m. peýda bolýar. Gyzyklandyryan pozisiýany saýlanyşda oňa baglanyşykly maglumat açylýar. Şeýlelikde, internet portaly hem zerur maglumatlary ýüze çykarmak üçin terminler boýunça gözleg mümkin bolan gözleg maglumat binýady däl. Görkezilen internet portaly boýunça gözleg süzgüçler boýunça çäklendirme, aýratynda tehnologiýanyň, senedesiniň we ş. m. görnüşi boýunça, soň berlen ähli pozisiýalaryň usuly bilen zygiderli öwrenilmegi arkaly amala aşyrylýar, bu portalyň gözleg mümkinçiliklerini çäklendirýär.

Görkezilen portallardan başga-da, degişli sebitleriň AB hakynda maglumatlary hem öz içine alýan maddy däl medeni mirasyň sebit portallary bar. Şeýle sebit internet portallaryna mysaly «Çeçen Respublikasynyň maddy däl etnomadeni mirasynyň elektron katalogy»¹², «Omsk sebitiniň maddy däl etnomadeni mirasy»¹³, «Hanty-Mansiý awtonom okrugy – Ýugranyň halklarynyň maddy däl etnomadeni eýeçiliginiň obýektleriniň sanawnamasy»¹⁴, «Woroneý sebitiniň maddy däl medeni mirasynyň obýektleriniň katalogy»¹⁵ we ş. m. degişli. Bu sebit internet portallary, RF halklarynyň görkezilen internet portallary ýaly, sebit AB hakynda maglumatlary öz içine alýar, şeýle-de bolsa şol bir kemçiliklere eýe: çäkli doldurylma, terminler boýunça gözleg we beýleki gözleg gurallarynyň ýoklugy.

Ýokarda aýdylanlaryň hemmesinden ugur alyp, RF-da hödürlenen AB hakynda maglumat çeşmeleriniň hiçbiri intellektual eýeçilik pudagynda aýratynda möhüm bolan bellenen mowzuk boýunça gyzyklandyryan maglumatlaryň täsirli gözlegini geçirip boljak awtomatlaşdyrylan gözleg maglumat binýatlary däl. Aýratynda, terminler boýunça gözleg geçirip boljak elektron görnüşde RF halklary hakynda ensiklopedik maglumatnamalarda maglumatlaryň ýoklugy islendik takyk maglumatlaryň billigini çalt we täsirli baha bermäge mümkinçilik bermeýär. Maglumatlaryň açar sözler boýunça maglumat gözlemek mümkinçiligini bermeýän, gözleg setirlerini we giňeldilen gözleg sazlamalaryny ýok kataloglar, tablisalar ýa-da internet portallary görnüşinde hödürlemek hem bu kemçiligi ýeňip bilmeýär. Mundan başga-da, goşmaça mesele şeýle kataloglaryň, tablisalaryň we internet portallarynyň çäkli doldurylmasydyr, sebäbi köplenç şeýle maglumat banklary 100-den köp birlik doldurylmagy öz içine almaýar. Mundan başga-da, AB hakynda ähli maglumatlaryň bir gözleg

Bu sebit internet portallary, RF halklarynyň görkezilen internet portallary ýaly, sebit AB hakynda maglumatlary öz içine alýar, şeýle-de bolsa şol bir kemçiliklere eýe: çäkli doldurylma, terminler boýunça gözleg we beýleki gözleg gurallarynyň ýoklugy.

toplumynyň çäginde birleşdirilmedik dürli çeşmelerde öz içine alynmagy takyk maglumatlar boýunça doly we yokary hilli gözlegi diýseň mümkin däl edýär.

Şeýle-de bolsa, AB hakynda maglumatlaryň elektron görnüşde peýda bolmagynda oňyn dinamika, şeýle hem kataloglar, tablisalar we sanawnamalar görnüşinde AB boýunça maglumat binýatlarynyň analoglaryny döretmek RF-da geljekde birleşdirilen gözleg binýadyna birleşdirilip boljak AB boýunça maglumat binýatlaryny döretmek üçin çeşmeleriň we mümkinçilikleriň bardygyny barada netije çykarmaga mümkinçilik berýär.

Ýokarda aýdylanlar göz önünde tutulsa, häzirki pursatda RF AB boýunça maglumat maglumat binýatlarynyň iň amatly wariantlary maddy däl medeni mirasyň internet portallary. Munuň bilen birlikde olaryň doldurylmagyň artdyrylmagynda we giňeldilen gözleg mümkinçilikleriniň girizilmeginde alnan internet portallary AB boýunça täsirli we doly gözleg üçin amatly gözleg maglumat binýady bolup hyzmat edip biler.

RF-da şeýle hem GÇ boýunça milli maglumat binýatlary bar.

RF-da bar bolan GÇ boýunça maglumat binýatlary ýeterlik uly mukdarda hödürlenýär we GÇ-nyň dürli görnüşlerine degişli. Maglumat binýatlarynyň köpüsiniň esasy kemçiligi olaryň pes doldurylması, şeýle hem çäkli gözleg mümkinçilikleri, sebäbi käbir maglumat binýatlarynda mysaly terminler boýunça gözleg ýaly esasy gözleg gurallary ýok.

Mundan başga-da, RF-da GÇ boýunça maglumat binýatlara degişli esasy mesele ähli görkezilen maglumat binýatlaryň islendik bir gözleg toplumynda ýerleşmändiginde we islendik umumy gözleg setirine degişli bolmandygynynda, munuň bilen baglylykda bir gözleg soragynyň üsti bilen ähli görkezilen maglumat binýatlary boýunça gözleg amala aşyrmak mümkin däl.

Häzirki işiň çäginde yokarda görkezilen GÇ boýunça maglumat binýatlary boýunça patentlere haýyşnamalaryň takyk mysallary boýunça maglumat gözlegi geçirildi. RF GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň gözleg mümkinçilikleriniň geçirilen seljeriş degişli profile pozisiýalar boýunça gözleg geçirmek mümkinçiligi hakynda netije çykarmaga mümkinçilik berýär. Munuň bilen birlikde RF GÇ boýunça bar bolan maglumat binýatlarynyň esasy kemçilikleri çäkli doldurma we çäkli gözleg mümkinçilikleri. Mundan başga-da, bar bolan ähli binýatlar islendik bir uniwersal gözleg platformasynyň çäginde birleşdirilmedi, gözleg gurallaryny, mysaly terminleri ýa-da klassifikasiýa bölümlerini ulanyp, bir gözleg sessiýasynyň çäginde dürli GÇ hakynda maglumat gözlegini geçirmek mümkin.

¹² Çeçen Respublikasynyň maddy däl medeni mirasynyň obýektleriniň elektron katalogy: resmi saýt. URL: <https://konknchr.ru/> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

¹³ Omsk welaýatynyň döwlet halk döredijilik merkezi: resmi saýt. URL: <https://www.omsk-gcnt.ru/nematerialnoe-kulturnoe-nasledie/> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

¹⁴ Hanty-Mansiýsk awtonom okrugy – Ýugra halklarynyň maddy däl etnomadeni baýlyklarynyň obýektleriniň sanawy: resmi saýt. URL: <https://ugra-dostoyanie.ru/> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

¹⁵ Woronež welaýat halk döredijilik we kino merkezi: resmi saýt. URL: <https://www.vrnfolk.ru/cultural> (ýüztutma senesi: 26.01.2025).

Ýokarda aýdylanlar göz önünde tutulsa, häzirkî pursatda RF AB boýunça maglumat binýatlarynyň iň amatly wariantlary maddy däl medeni mirasynyň internet portallary. Munuň bilen birlikde olaryň doldurylmagynyň artdyrylmagynda we giňeldilen gözleg mümkinçilikleriniň girizilmeginde alnan internet portallary AB boýunça täsirli we doly gözleg üçin amatly gözleg maglumat binýady bolup hyzmat edip biler.

NETIJELERIŇ GÖRÜŞILMESI

Ýokarda hödürlenen ähli netijeleri, maglumat we edebiyat gözleginde ýüze çykarylan netijeleri seljeriş edip, aşakdaky netijeler çykaryp bolýar.

BIEG hakykatdanam geljekde AB we GÇ goragy wezipesini ýerine ýetirjek halkara derejede hukuk resminamalaryny girizýär. Häzirkî tapgyrda BIEG tarapyndan AB we GÇ degişli şertnama girizildi, ol gol çekmek we ara alyp maslahatlaşmak üçin açyk, ýagny Pariž konwensiyasynyň gatnaşyjy ýurtlarynyň hemmesi ony gol çekmäge borçly däl. Oýlap tapyş çäginde ulanylan bolsa, AB we GÇ hakynda maglumatlaryň hödürlenen maglumat çeşmesini açmak bolan haýyşnamalaryň mazmuny boýunça seljermegiň degişli görkezilen şertnamanyň esasy düzgüni. AB we GÇ ulanylyan maglumat çeşmeleri hakynda şeýle maglumatlar aç-açan görnüşde haýyşnamaçy tarapyndan bu maglumatlaryň oňa bellidigini we olary bilgeşleýin ulanyandygyny görkezýär, şeýle hem tehnikaýyň derejesinden belli maglumatlaryň ulanylmagynyň hakykatyny kesgitlemäge we şeýle göz önünde tutlan bolsa, AB we GÇ-dan görkezilen maglumatlaryň degişli bolan tarapyň gzyklanmalaryny nähilidir göz önünde tutmaga mümkinçilik berýär.

RF-da AB hakynda maglumat barada, ýokarda eýýäm aýdylşy ýaly, hiç hili dünýä maglumat binýatlary RF-da AB hakynda maglumatlary öz içine almaýandygy sebäpli, maglumat gözlegi nukdaýnazarýndan iň amatly gözlegiň iki warianty. Birinji wariant ozal tarafymyzdan görkezildi we terminler boýunça Google we Yandex meňzeş uniwersal gözleg setirlerinde zerur maglumatlary gözlemekde durýar, bu internet torada elektron görnüşde bar bolan AB hakynda maglumat çeşmelerini, myşaly ensiklopediýalary we maglumatnamalary ýüze çykarmaga mümkinçilik berýär. Şeýle çemeleşme häzirkî pursatda iň elýeterli, ýöne şol bir wagtyň özünde gözleg mümkinçilikleri nukdaýnazarýndan wagtlaýyn we çäkli. Ikinji wariant has ileri tutulýan we AB hakynda maglumatlary hem öz içine alýan maddy däl medeni mirasynyň bar bolan sanawnamalaryny ulanmakda durýar. Görkezilen sanawnamalary ulanmak AB hakynda ähli maglumatlary bir gözleg platformasynyň çäginde gurluşlandyrmaga we bir gözleg soragynyň çäginde

doly maglumat gözlegini geçirmäge mümkinçilik berer. Netijeleriň hödürlelişiniň dolulyk we gözleg mümkinçilikleri nukdaýnazarýndan iň ileri tutulýany «Russiýa Federasiýasy halklarynyň maddy däl medeni mirasynyň obýektleriniň sanawnamasy». Munuň bilen birlikde görkezilen ikinji wariantyň häzirkî wagtda aşa çäklendirilen sanawnamalaryň doldurylmagy bilen baglanyşykly çynlakaý kemçiligi bar. RF-nyň AB bilen ýa-da görkezilen AB-leriň degişli bolan pudak bilen meşgullanýan profile institutlarynyň çeşmelerini ulanmak bir gözleg platformasynyň çäginde AB hakynda maglumatlaryň dolulygy üçin görkezilen sanawnamalara maglumatlary ulgamlaşdyrmaga we ýüklemäge mümkinçilik berer.

GÇ hakynda maglumat barada, RF-da GÇ boýunça doly gözleg maglumat binýatlarynyň bardygyny bellemeli. Şeýle-de bolsa, AB bilen ýagdaýda bolşy ýaly, olaryň doldurylmagynyň çäklendirilmegi meselesi bar. Mundan başga-da, RF-da dürli GÇ boýunça birnäçe maglumat binýadynyň bardygy sebäpli, takyk ýagdaýda degişli bölümler, terminler we ş. m. boýunça gözleg üçin bir uniwersal maglumat binýadyny döretmek hem iň ileri tutulýan. Häzirkî işiň çäginde seljeriş edilen RF-nyň GÇ boýunça iň uly binýatlar häzirkî wagtda patent däl edebiyat üçin edilen ýaly daşarky salgynyň görnüşinde ýa-da gözleg setiriniň integrasiýasynyň üsti bilen Rospatentiň platformasyna goşulyp bilner. GÇ boýunça iň uly daşary ýurt maglumat binýatlary, myşaly NCBI, EMBL we ş. m. hem goşulyp bilner. RF GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň doldurylmagynyň mundan beýläkki gaýtadan işlenmegi, şeýle hem olaryň gurluşlylygy we birleşdiriji platformanyň çäginde merkezleşdirmek onuň gözleg mümkinçiliklerini giňeldip, GÇ we AB-e degişli ýerler goşmak bilen patent we patent däl edebiyat boýunça bir gözleg sessiýasynyň çäginde maglumat gözlegini geçirmäge kömek eder.

AB we GÇ boýunça uniwersal maglumat binýatlaryny döretmek pudagynda islendik hereketleriň ýoklugy RF-da AB we GÇ hakynda maglumatlary goramak ugurunda hiç hili işleriň geçirilmejegine alyp baryp, intellektual eýeçilik pudagynda dünýä meýli ters tejribäni görkezýär. Şeýle ýagdaý ulanylyan AB, GÇ we AMA hakynda çeşmeler patent resminalarda açmak hakynda BIEG-niň täze talaplaryny ähli halkara kabul etmek ýagdaýynda RF-nyň AB we GÇ hakynda maglumatlaryň elýeterligini üpjün etmejek ýa-da gowulandyrmajak sebäpli şeýle üýtgeşmelere doly taýýar bolmajagyna alyp baryp biler.

Bu hakykat aşakdaky takyk mysallar bilen tassyklanyp bilner.

RU 2319499 C1, 20.03.2008 patentiniň oýlap tapyş formulasy aşakdaky maglumatlary öz içine alýar:

«Allergiki ýagdaý bilen kynlaşdyrylan parodonta kesellerini önüni almak we bejermegiň üçin dermanlyk ýygnaýy, ösümlük çigini öz içine alýan, ol gül gulpaýlary, süýnük köklerini, zygiderli otlaryny, düşes otlaryny, müň ýaprak otlaryny, laçka köşöklerni, gaň akdryjy köşöklerni we köklerini öz içine alýandygy bilen tapawutlanýar.»

Munuň bilen birlikde haýyşnama materiallarynda görkezilen dermanlyk ýygnaýy aýratyn komponentleriniň halk lukmançylygy nukdaýnazarýndan häsiýetleri görkezilen GÇ bilen baglanyşykly AB-iň açylan degişli maglumat çeşmelerine salgynyşsyz görkezildi, ýagny sanawdan ösümlükleriň lukmançylyk maksatlarynda ulanylmagy: gül gulpalar, süýnük kökleri,

zygiderli ot, düşes ot, mün ýaprak ot, laçka köşögi, gaň akdyryjy köşögi we kökleri, şeýle hem olaryň ulanylmagynda degişli täsirleri.

SU 1836098 A3, 23.08.1993 patenti boýunça oýlap tapyş haýyşnamasynyň materiallary aşakdaky maglumatlary öz içine alýar:

«Jyns-peşew ulgamynyň iring-çişmeli kesellerini bejermegiň üçin Koral atly ýygnagy öz içine alýar (agramyny görä):

- batgalyk guradyjy – 200 g,
- dermanhana ýarpagyny – 300 g,
- uly arassa oty – 100 g,
- adaty çopan sumkasy – 150 g,
- adaty eman gabygy – 400 g,
- dermanlyk kalendulany – 100 g».

Munuň bilen birlikde haýyşnama materiallarynda görkezilen dermanlyk ýygnagy aýratyn komponentleriniň halk lukmançylygy nukdaýnazardan häsiýetleri görkezilen GÇ bilen baglanyşykly AB-iň açylan degişli maglumat çeşmelerine salgynyşsyz görkezildi.

Ýokarda görkezilen 1 we 2 mysallarda formulanyň we beýannamanyň şeýle görnüşde hödürlenilmeği patent çäginde ulanylan genetik çeşmeleriň olar açylan tehnikanyň derejesinden maglumat çeşmelerine laýyklygyny kesgitlemäge mümkinçilik bermeýär, bu BIEG-niň täze talaplaryna laýyk gelenok. BIEG talaplaryny ýerine ýetirmek üçin ulanylan GÇ häsiýetleriniň we olar bilen baglanyşykly AB-iň açylan bejeriş ösümlükler boýunça degişli lukmançylyk maglumatnamalary boýunça aýratyn gözleg talap edilyär. Munuň bilen birlikde, ozal görkezilişi ýaly, maglumatlaryň bir bölegi elektron ýa-da açar patent we patent däl maglumat binýatlary boýunça gözleg üçin elýeterli başga islendik görnüşde hödürlenip bilinmez, bu maglumat gözlegini geçirmegi kynlaşdyrýar, onuň dowamlylygyny artdyrýar, käbir ýagdaýlarda bolsa AB açmak hakynda BIEG-niň görkezilen talabyny ýerine ýetirmegi mümkin däl edýär.

RU 2538116 C2, 10.01.2015 patenti formulasyňyň garaşsyz 1-nji bendi aşakdaky ýaly aňladylar:

«Biologiki işeň toplumu, ol öýjüksiz probiotikiň görnüşinde Lactobacillus plantarum ştam 8 RAZ (WKPM № B-11007) we Bacillus subtilis ştam M-8 (WKPM № B-1948) bakteriýalarynyň steril medeni suwuklyklaryň 1:1 göwrüm gatnaşygynda alnan garyndysy, prebiotikiň görnüşinde Fusarium sambucinum ştam MKF-2001-3 (WKPM № F-867) kömelekleriniň suwak steril awtolizatyny, gury biologiki işeň goşundynyň görnüşinde bolsa – Fusarium sambucinum ştam MKF-2001-3 (WKPM № F-867) kömelekleriniň gury biomasasyny öz içine alýar».

Häzirki işiň çäginde seljeriş edilen RF-niň GÇ boýunça in uly binýatlar häzirki wagtda patent däl edebiyat üçin edilen ýaly daşarky salgynyň görnüşinde ýa-da gözleg setiriniň integrasiýasynyň üsti bilen Rospatentiň platformasyna goşulyp bilner.

Oýlap tapyş formulasyňyň şeýle görnüşde aňladylmagy patent çäginde ulanylan genetik çeşmeleriň olar açylan tehnikanyň derejesinden maglumat çeşmelerine laýyklygyny kesgitlemäge mümkinçilik berýär, bu ýagdaýda bu WKPM (BütünRossiýa senagat mikroorganizmleriň kolleksiyasy) maglumat binýady. Netijede, BIEG talaby bu ýagdaýda ýerine ýetirilýär.

Şeýle-de bolsa, WKPM maglumat binýady aýratyn gözleg toplumu bolmagy we hiç hili uniwersal gözleg platformalarynyň düzüminde ýerleşmähligi sebäpli, onuň boýunça maglumat gözlegi aýratyn gözleg sessiýasyny we netijeleriň aýratyn seljermegini talap edýär, bu maglumat gözlegini kynlaşdyrýar we onuň dowamlylygyny artdyrýar.

RU 2233672 C1, 10.08.2004 patenti formulasyňyň garaşsyz 1-nji bendi aşakdaky ýaly aňladylar:

«Wirus B we D gepatitiň, güjümiň we difteriýanyň immunprofilaktikasy üçin kombinirleşdirilen waksin, wirus B (HBsAg), difteriýa we güjüm antigenlerini, mertiolaty, alýumin gidroksidiniň jelini we erediş öz içine alýan, B wirus antigeniniň görnüşinde waksiniň Pichia angusta VKM Y-2924D hamyрмаýa ştamyny ösdürip ýetişdirmek arkaly alnan HBsAg/ayw we/ýa-da Hansenula Polymorpha VKPM Y-2412 hamyрмаýa ştamyny ösdürip ýetişdirmek arkaly alnan HBsAg/adw, erediş görnüşinde bolsa 0,9 %-ly natriý hloridiniň ergini öz içine alýandygy bilen tapawutlanýar...»

Oýlap tapyş formulasyňyň şeýle görnüşde aňladylmagy patent çäginde ulanylan genetik çeşmeleriň olar açylan tehnikanyň derejesinden maglumat çeşmelerine laýyklygyny kesgitlemäge mümkinçilik berýär, bu ýagdaýda WKM (BütünRossiýa mikroorganizmler kolleksiyasy) we WKPM maglumat binýatlary. Netijede, BIEG talaby bu ýagdaýda ýerine ýetirilýär.

Şeýle-de bolsa, bu ýagdaýda deponirlemek hakynda maglumat çeşmeleriň görnüşinde derrew iki maglumat binýady – WKM we WKPM ulanylmagy sebäpli, olar aýratyn gözleg toplumlary bolup, hiç hili uniwersal gözleg platformalarynyň düzüminde ýerleşmeýän sebäpli, derrew iki aýratyn maglumat binýady boýunça maglumat gözlegi aýratyn gözleg sessiýalaryny we netijeleriň aýratyn seljermegini talap edýär, bu maglumat gözlegini kynlaşdyrýar we onuň dowamlylygyny artdyrýar.

RU 2022133295 A, 19.06.2024 haýyşnamasyndaky oýlap tapyş formulasynda aşakdaky alamatlar bar:

«1. Bacillus subtilis metabolitleriniň toplumyny we patogenleriň izolatoryny öz içine alýan biologiki işeň maddalary öz içine alýan metabiotik kompozisiýa.

1-nji bent boýunça metabiotik kompozisiýa, izolator patogeniniň gyrgyzy çörik öz içine alýandygy bilen tapawutlanýar.

8-nji bent boýunça metabiotik kompozisiýa, gyrgyzy çöregiň bütün miwelerden alnan poroşok görnüşinde häsiýetlendirilýändigini bilen tapawutlanýar».

Munuň bilen birlikde haýyşnama materiallarynda formulada görkezilen GÇ we olaryň häsiýetleri açylan degişli maglumat çeşmelerine salgylar ýok.

Formulanyň we beýannamanyň şeýle görnüşde hödürlenilmeği patentde ulanylan genetik çeşmeleriň olar

AB we GÇ bilen baglanyşykly maglumat çeşmelerine salgylar birnäçe maglumat binýady öz içine alyp biler, bu şu maglumat binýatlaryny bir uniwersal gözleg platformasyna goşmagyň zerurdygyny kesgitleýär, sebäbi AB we GÇ hakynda maglumat çeşmelerini açmak hakynda BIEG-niň täze talabyny ýerine ýetirmek üçin haýyşnamaçy üçin hem, patent hünärmeni üçin hem şeýle gözleg binýatlary bilen gatnaşygy işiň zerur we hemişelik bölegi bolar.

açylan tehnikanıň derejesinden maglumat çeşmelerine laýyklygyny kesgitlemäge mümkinçilik bermeyär. BIEG talabyny ýerine ýetirmek üçin degişli maglumat binýatlary boýunça, aýratynda mikroorganizmleriň ştammlarynyň maglumat binýady boýunça, şeýle hem patogen izolýatory hökmünde gyrmyzy çöregiň häsiýetleri açylan bejeriş ösümlükler boýunça lukmançylyk maglumatnamalary boýunça aýratyn gözleg talap edilýär, bu maglumat gözlegini kynlaşdyrýar we onuň dowamlylygyny artdyrýar.

Görkezilen mysallary göz önünde tutup, AB we GÇ bilen baglanyşykly maglumat çeşmelerine salgynyň birnäçe maglumat binýady öz içine alyp biljekdigini düşündirmeli, bu şu maglumat binýatlaryny bir uniwersal gözleg platformasyna goşmagyň zerurdygyny kesgitleýär, sebäbi AB we GÇ hakynda maglumat çeşmelerini açmak hakynda BIEG-niň täze talabyny ýerine ýetirmek üçin haýyşnamaçy üçin hem, patent hünärmeni üçin hem şeýle gözleg binýatlary bilen gatnaşygy işiň zerur we hemişelik bölegi bolar.

Haýyşnama materiallarynda degişli AB we GÇ üçin maglumat çeşmelerine salgylar hemişe görkezilmejekdigini göz önünde tutup, şeýle ýagdaýda gözleg birnäçe aýratyn profile maglumat binýatlary boýunça, şeýle hem AB we GÇ hakynda görkezilen maglumatlar açylmaly bolan profile patent däl edebiýat boýunça geçirilýär. Munuň bilen birlikde köplenç şeýle maglumatlar elektron görnüşde ýok (mysaly, dermanlyk ösümlükler boýunça lukmançylyk maglumatnamalary) ýa-da oňa elýeterlilik çäklendirilen (ýapyk ýa-da tölegli neşirler), bu şeýle maglumatlary maglumat binýatlarynyň düzümine geçirmek we olary uniwersal gözleg platformalaryna goşmak boýunça mundan beýläkki işi talap edýär.

NETIJE

BIEG-niň aýratyn sessiýalarynyň materiallaryny seljeriş edip, RF-nyň AB, AMA we GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň maglumat we tehniki üpjünçiliginiň böleginde öňdebaryjy meýilleri yzarlaýandygyny bellemeli. RF-da AB, AMA we GÇ sanawnamalaryny döretmek boýunça kadalaşdyryjy hukuk

namalary bar, şeýle hem degişli maglumat binýatlaryny döretmek boýunça gönüden-göni iş alyp barylýar.

RF-da AB boýunça bar bolan sanawnamalar we kataloglar üçin maglumat gözlegi üçin iň amatly maddy däl medeni mirasyň sanawnamalary. GÇ üçin RF-da bar bolan ähli maglumat binýatlary amatly, olary ulanmagyň maksatlaşyklygı gözleg mowzugyna bagly.

AB boýunça maddy däl medeni mirasyň ýüze çykan sanawnamalarynyň we GÇ boýunça maglumat binýatlarynyň gözleg mümkinçilikleriniň geçirilen seljeriş bar bolan maglumat toplumynyň esasy kemçiliginiň olaryň çäklendirilen doldurylmasy. Şeýle-de bolsa, ýüze çykan ulgamlar degişli mowzuklar boýunça maglumatlar bilen zzygiderli doldurylmak we gözleg mümkinçiliklerini kämilleşdirmek bilen AB we GÇ boýunça uniwersal maglumat binýatlaryny döretmegiň binýady hökmünde maslahat berilýär. Munuň bilen birlikde AB we GÇ boýunça maglumat çeşmelerini açmak boýunça BIEG-niň täze talabyny ýerine ýetirmek maksady bilen haýyşnamaçylara we hünärmenlere serişdeler we gurallar bermek maksady bilen ýüze çykan maglumat binýatlaryna daşarky salgylary Rospatentiň platformasyna goşmak ýa-da olaryň göni integrasiýasy mümkin. Gözleg platformasynyň şeýle modifikasiýasy onuň gözleg mümkinçiliklerini giňeltmegine alyp baryp, AB we GÇ hakynda maglumatlar goşmak bilen patent we patent däl ylmy edebiýat boýunça bir gözleg sessiýasynyň çäginde maglumat gözlegini geçirip bilýän täsirli maglumat-tehnologiki gurşawy döretjek. Mundan başga-da, şeýle modifikasiýa AB we GÇ degişli tehnikanıň derejesinden maglumatlaryň merkezleşdirilmegini, ulgamlaşdyrylmagyny we gurluşlandyrylmagyny üpjün etjek.

Edebiýat sanawy

1. Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
2. Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
3. Энциклопедия коренных малочисленных народов Севера, Сибири и Дальнего Востока Российской Федерации / В. А. Тураев [и др.]; Центр содействия коренным малочисленным народам Севера / Российский учебный центр коренных народов / ЦС КМНС / РИТЦ. – Москва: ЦС КМНС / РИТЦ, 2013. – 463 с.,

- [1] с.: ил., карты, портр. – (Библиотека коренных народов Севера). – ISBN 978–5–904781–24–8.
4. Энциклопедия нематериального культурного наследия России: Посвящается Году культурного наследия народов России / Российский научно-исследовательский институт культурного и природного наследия им. Д. С. Лихачева. – Москва: Институт наследия, 2022. – 576 с. – ISBN 978–5–86443–396–6. – DOI 10.34685/NI.2022.58.44.003.
 5. Королева, Л. А. Разработка базы данных конструкций и декоративного оформления сувенирных головных уборов / Л. А. Королева, И. А. Слесарчук, Т. А. Зайцева // Территория новых возможностей, 2023. – Т. 15, № 4. – С. 150–163. – DOI: 10.24866/VVSU/2949–1258/2023–4/150–163.
 6. Лисиенкова, Л. Н. Разработка базы данных модуля «ОРНАМЕНТ» для автоматизированного проектирования моделей одежды на основе традиционного костюма Южного Урала / Л. Н. Лисиенкова, Н. М. Хворонова // Швейная промышленность. – 2008. – № 6. – С. 33–34.
 7. Серова, Т. М. Классификация системных составляющих костюмных комплексов коренных народов Дагестана: диссертация... кандидата искусствоведения: 17.00.06 / Серова Татьяна Михайловна; [Место защиты: Рос. гос. ун-т им. А. Н. Косыгина]. – Москва, 2017. – 333 с.: ил.
 8. Латушко, Ю. В. Лекарственные растения в жизни современных нанайцев (по материалам полевого исследования) / Ю. В. Латушко, И. Е. Пантюхина, А. С. Демина // Труды ИИАЭ ДВО РАН. – 2020. – Т. 28, № 3. – С. 45–68. – DOI: 10.24411/2658–5960–2020–10034.
 9. Современное состояние и перспективы использования целебных ресурсов Камчатки / Леонова Н. Б., Микляева И. М., Рябова Н. В., Малхазова С. М. // Вестник Московского университета. – 2018. – Серия 5. География, № 6. – С. 10–17.

Awtorlar hakynda maglumat

Oleg Petrowiç Neretin, ykdysady ylmylarynyň doktory, «SEFI» FBDE-nyň direktory (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-kod: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Anna Anatolýewna Polýakowa, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň müdiriniň орунbasary (Moskwa, Berežkowskaýa köçesi, j. 30, korpus 1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-kod: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay Borisowiç Lyskov, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň Himiýa, biotehnologiya we lukmançylyk Merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa köçesi, j. 30, korpus 1); SPIN-kod: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Nikolay Wadimowiç Zaryanow, Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň intellektual eýeçilik boýunça döwlet bilermeni (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 30, korpus 1); SPIN-kod: 2271–3259; nikolai.zarianov@rupto.ru

Awtordaşlaryň beýan edilen goşantlary

Ähli awtordaşlar ýörelge işläp taýýarlamakda, barlag geçirmekde we makala taýýarlamakda möhüm goşant goşdular, ahyrky wersiýany okadylar we neşir etmezden ozal tassykladylar.

O. P. Neretin – konseptualizasiya, barlagy ýolbaşçylyk etmek.

A. A. Polýakowa – usulyýet, barlag ýerine ýetirmek, golyazma döretmek we rejelemek.

N. B. Lyskov – usulyýet, barlag ýerine ýetirmek, golyazma döretmek we rejelemek.

N. W. Zaryanow – barlag ýerine ýetirmek, golyazma döretmek we rejelemek.

References

1. Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
2. Lyskov, N. B. et al (2022), Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions, Intellectual property as a basic condition for ensuring the technological sovereignty of the Russian Federation, Collection of reports of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp. 54–58.
3. Turaev, V. A. et al (2013), Encyclopedia of Small Indigenous Peoples of the North, Siberia and the Far East of the Russian Federation, CSKMNS/RITZ, Moscow, Russia.
4. Encyclopedia of the Intangible Cultural Heritage of Russia: Dedicated to the Year of Cultural Heritage of the Peoples of Russia (2022), D. S. Likhachevs Russian Scientific Research Institute of Cultural and Natural Heritage, Moscow, Russia.
5. Koroleva, L. A., Slesarchuk, I. A. and Zaitseva, T. A. (2023), “Development of a database of designs and decorative decoration of souvenir hats”, The Territory of New Opportunities, The Herald of Vladivostok State University, Vol. 15, no 4. pp. 150–163.
6. Lisienkova, L. N. and Khvoronova, N. M. (2008), “Development of the database of the ORNAMENT module for computer-aided design of clothing models based on the traditional costume of the Southern Urals”, Shvejnyaya promyshlennost, no. 6, pp. 33–34.
7. Serova, T. M. (2017), Classification of the systemic components of costume complexes of the indigenous peoples of Dagestan, Ph.D. Thesis, Russian State University named after A. N. Kosygin, Moscow, Russia.
8. Latushko, Y. V., Pantyukhina, I. E. and Demina, A. S. (2020), Medicinal plants in the life of modern Nanai people (based on field research materials), Proceedings of the IAE Far Eastern Branch of the Russian Academy of Sciences, Vol 28, no. 3, pp. 45–68.
9. Leonova, N. B et al (2018), “The current state and prospects of using Kamchatka’s healing resources”, Series 5 Geography, Bulletin of the Moscow University, no. 6, pp. 10–17.

Information about the author

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961-2721; neretin@rupto.ru;

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-code: 1987-4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, leading state expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 2271-3259; nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

O. P. Neretin – conceptualization, research management.

A. A. Polyakova – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. B. Lyskov – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. V. Zaryanov – carrying out research, writing and editing the manuscript.

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi 30.01.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 06.06.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 09.06.2025

«ÜSTÜNLİKLİ PATENT» BÄSLEŞİGI

TÄZE TAPGYR, TÄZE GERİM

HAÝYŞNAMALARY KABUL ETMEGIŇ BAŞLANGYJY

2024-nji ýylyň netijeleri boýunça dürli pudaklarda patentleşdirilen tehnologiýalary üstünlük bilen ornaşdyran we täjirçilik taýdan ulanmakda oňay tejribe alan ýerli kompaniýalary we edaralary ýyllyk bäsleşige gatnaşmaga çagyryarsy.

Ýuriý Sergeýewiç ZUBOW,
mugallymçylyk ylmlarynyň
kandidaty, Intellectual eýeçilik
boýunça federal gullugyň (Rospatent)
ýolbaşçysy, Moskwa

«Bilermenler «Üstünlikli patent» bäsleşigine gelip gowşan haýyşnamalaryň ýokary derejesini belleýärler. Hödürlenen oýlap tapyşlar işleýär we eýelerine girdeji getirýär. Bu innowasiýaly işläp taýýarlamalar ýurduň tehnologiýa garaşsyzlygynyň binýadyny berkidýär».

Oleg Petroviç NERETIN,
ykdysady ylmlarynyň doktory,
Senagat eýeçiliginiň federal
institutnyň (SEFI) direktory, Moskwa:

«Bäsleşik umumyrossiýa germine çykdy. Ýurdumyzyň ähli sebitlerinden gatnaşyjylaryň ýokary işjeňligine garaşýarys. 2025-nji ýyl diňe Rospatent we SEFI üçin däl, eýsem «Üstünlikli patent» bäsleşiginiň ýüzlerçe gatnaşyjysy üçin taryh ýeni täze tapgyryna öwrüler».

Gatnaşyjylara, bäsleşigi geçirmegiň düzgünnamasynda üýtgeşmeler garaşýar: finalistleriň öz işläp taýýarlamalaryny bilermen emin önünde görkezmek mümkinçiligi, intellektual eýeçiligi goramaga bagyşlanan ýapyk çärelere gatnaşmaga çagyrylmak, ýerli innowasiýaly işjeňliginiň ilçisi bolmak teklibini almak we Rospatent, SEFI we biziň bäsleşigimiziniň hyzmatdaşy bolan «Russiýa» milli merkeziniň beýleki mümkinçilikleri.

Bäsleşigi eminlerinde Rossiyada tanalýan ylym, işewürlük gurluşlary, intellektual eýeçilik pudagyndaky jemgyýetçilik guramalarynyň wekilleri bar.

«Üstünlikli patent» bäsleşigi barada
jikme-jiklik – Rospatentiň saýtynda
<https://rospatent.gov.ru/ru/successful-patent-2025>

Diňe 10 patent laureat bolar.
Siziň oýlap tapyşyňyz olaryň arasynda bolup biler.

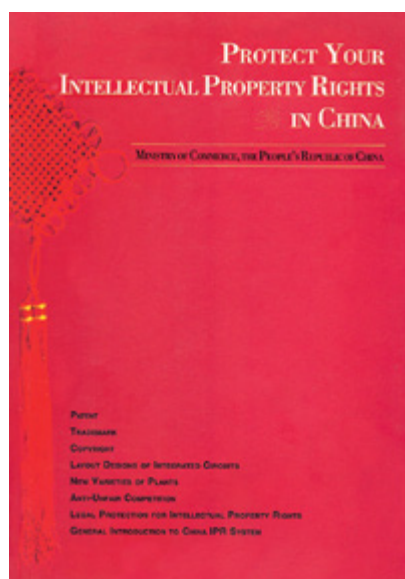
5 BPTK X -FAÝLLARY

EDN <https://elibrary.ru/fxqbbe>

BPTK GAZNASYNDAN AÝRATYN MATERIALLAR

Hytaý asyrlar boýunça alymlaryň, suratkeşleriň, ýazyjylaryň aýratyn üns merkezinde bolup geldi. Munyň sebäpleri köp – baý taryh, ýewropa medeniýetinden tapawutly medeniýet, gadymy filosofiýa. Soňky onýyllyklarda üns merkezinde – hytaý ykdysadyýetiniň partlamaýyn ösüşi, şeýle hem ylym we tehnika pudagyndaky öňe gidişler bar. Hytaýyň üstünlik syry köp derejede Hytaý Halk Respublikasyndaky intellektual eýeçilik goramagy ulgamynyň kämilleşdirilmegi bilen baglanyşykly. Bu pudakda hytaýyň kanunçylygynda we kazyýet tejribesinde gözlegçi bolmaga kömek edýän neşirleri bilen tanyşmagy teklipl edýäris. Olaryň kábiri hytaý awtorlar tarapyndan taýýarlanan bolup, ilkinji elden maglumat almany üpjün edýär!

Häzirki wagtda Hytaý Halk Respublikasy ylmy işlänişleri innowasiýalara öwürýän ýurtlaryň arasynda öňdebaryjydyr we ylmy-tehniki neşirleriň we bellige alynýan patentleriň sany boýunça reýtingiň ýokarky hatarlaryny eýeleýär. Hytaýyň tehnologiýa üstünliginiň esasy ugurlar: ylmyň we bilim bermegiň ahyrky netijä gönükdirilmegi; döwlet tarapyndan ylma goldaw we gözegçilik; gözlegleriň we işlänişleriň maliýeleşdirilmeginiň artdyrylmagy; perspektiwaly tehnologiýalara wençur maýa goýumlary. Hytaýda intellektual eýeçiligi nähili goramaly diýen soragnyň jogaby Hytaýyň Söwda ministrliginiň ýurtta intellektual eýeçilik obýektlerine (IE) hukuklary goramak boýunça ýolbaşçylygynda tapylyp bilner.

Kitap Hytaýyň IE hukuklar ulgamy, IE obýektleri, awtorçylyk hukugy we ynapsyz bäsdeşlik meseleleri barada umumy düşünje berýär. Neşir kabul etmek üçin amatly, esasy tekst aýratyn meseleler jikme-jik açýan goşmaça bloklar we suratlar bilen ýoldaşlyk edilýär.

Protect Your Intellectual Property Rights in China / Ministry of Commerce, the People's Republic of China. – [s. l.]: China Commerce and Trade Press, [s. a.] – 191 p.: fot., il., tabl.

Hytaýda intellektual eýeçilik hukuklaryňyzy goraj.

Neşiriň şifri: 2.001; P 93

Intellektual eýeçiligiň dürli meselelerine degişli kitaplary we döwürleýin neşirlerdäki makalalary barada maglumat, şeýle hem neşirleriň doly tekstleri we beýleki maglumat çeşmeleri SEFI BPTK elektron kitaphanasyny şu salgyda tapyp bolýar: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

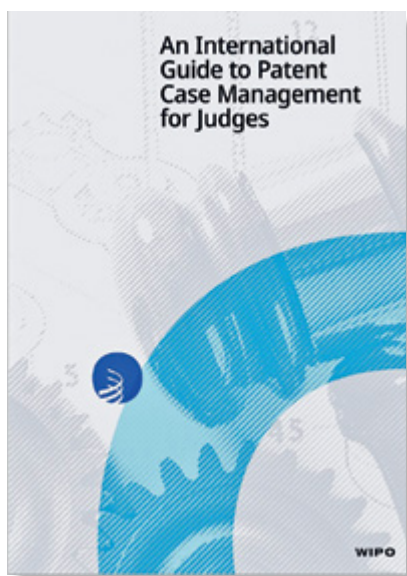

Islendik kanunçylyk we onuň hukuk aýratynlyklary – bu döwletiň medeniýetiniň, döp-dessurlarynyň we özgüçlikleriniň şöhlenenmesidir. Halkara russiýa-hytaý taslamasynyň çäginde 2011-nji ýylda Russiýa Federasiýasynda we Hytaýda IE goramak boýunça teklipleri taýýarlandy. Neşir iki ýurduň kanunçylygyna görä intellektual işeňlik netijeleri goramagyň görnüşleri bilen tanyşdyrýar; gözlegleriň we işlänişleriň netijeleri döretmek we täjirçilik taýdan ulanmak meselelerini hukuk taýdan kadalaşdyrmak çemeleşmeleriniň aýratynlyklary; eksport gözegçilik ulgamlary; ylalaşyklary we ygtyýarnama şertnamalary baglaşmak boýunça teklipleri berilýär.

Amaly teklipleri bile ýokary tehnologiýaly işi ösdürýän telekeçiler we ýolbaşçylar üçin gyzykly bolup biler.

Rossiýa-hytaý intellektual eýeçiligi goramak we tehnologiýalary täjirçilik taýdan ulanmak boýunça teklipleri / N. I. Zolotyh, A. D. Korçagin, B. P. Simonow, G. P. Kurapow, Ýan Linsuň, Ýan Tzinçi, Den Içdži, U Ping. – Moskwa: [FGY SEFI], [2011]. – 250 s..

Neşiriň şifri: 2.000; P 76

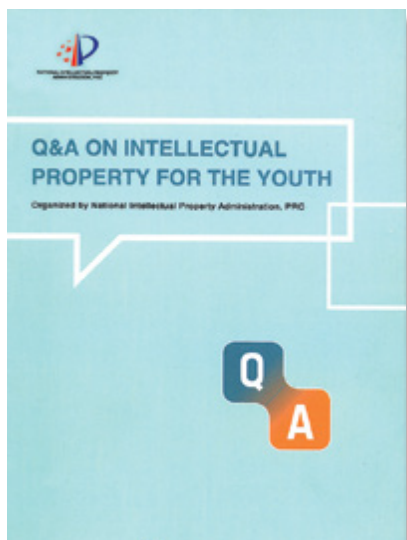

Kaliforniýanyň Berkli uniwersitetiniň Hukuk mekdebi we Berkli kazyýet institutynyň goldawy bilen taýýarlanan dürli patent gatnaşyklary boýunça ýolbaşçylyk, patentiň güýçli bolmagy barada baha bermek we karar bermekde patent edaralarynyň roly, şeýle hem ýokary derejeli patentleşdirme bolan on ýurisdiksiýada patent gatnaşyklaryny çözmek üçin jogapkär kazyýet gurluşlary (Ýaponiýa, Awstraliýa, Braziliýa, Hytaý, Germaniýa, Hindistan, Koreýa Respublikasy, Beýik Britaniýa, ABŞ we EPB) barada maglumatlary öz içine alýar. Aýratyn bölümleriň gurluşy raýatlyk-hukuk bozulmalar boýunça patent kazyýet işleriniň dürli döwürlerine esaslanýar, şol sanda aryz düzmek, irki döwürde işleri alyp barmak, wagtlaýyn çäreleri kabul etmek, ýönekeýleşdirilen tertipde kararlary kabul etmek, maglumatlary we subutnamalary açmak we ýygnamak, kazyýet işini seljermek we hukuk goragy serişdelerini öz içine alýar.

An International Guide to Patent Case Management for Judges / World Intellectual Property Organization. – Ceneva: WIPO, 2023. – XXIV, 565 p.: il. – İňlis dili.

Kazyýetler üçin patent işlerini alyp barmak boýunça halkara gollanma.

Neşiriň şifri: 6.004.2; A53

Intellektual eýeçilik pudagynda bilimleri meşhurlaşdyrmak we ýaýratmak, ýaşlar arasynda hukuk we ykdysady sowatlylygyny ýokarlandyrmak ýaş nesliň oýlap tapmaklyk we injener-tehniki döredijilik bilen meşgullanmagyna we soňradan öz işlänişlelerini patentleşdirmegine we täjirçilik taýdan ulanmagyna itergi berýär.

Neşirde sorag we jogap görnüşinde intellektual eýeçilik barada açar maglumatlar berlen, patent we awtorçylyk hukugynyň esasy düzgünleri görkezilen, şeýle hem intellektual eýeçilige degişli beýleki jähtler açylan. Gollanma Hytaýyň Intellektual eýeçilik boýunça milli dolandyryşy (iňlis. – National Intellectual Property Administration, CNIPA) tarapyndan taýýarlanan.

Q&A on Intellectual Property for the Youth / National Intellectual Property Administration, PRC. – B. m.: Intellectual Property Publishing House, [2024]. – 149 p.: il., reňkli surat – iňlis dili.

Ýaşlar üçin intellektual eýeçilik boýunça sorag-jogaplar.

Neşiriň şifri: 2.000; Q37

6 KITAP TEKJESI

Okuw esbabyňyň mazmuny

Education guidance abstractt

EDN <https://elibrary.ru/fkojxs>

« Lukmançylyk we saglygy goraýyş pudagynda işläp taýýarlamalary täjirleşdirmek. Ýolbaşçynyň iş kitaby»

T. W. Semenowanyň, W. W. Kosenkonyň, O. P. Neretiniň redaksiýasynda
Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň **Neşirýat gullugy**

“Commercialization of developments in the field of medicine and healthcare. Chief’s Desk Book”

Editors: T. V. Semenova, V. V. Kosenko, O. P. Neretin
Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Okuw esbaby Rossıjanyň Saglygy goraýyş ministriliginiň «Lukmançylykda ulanylan serişdeleri seljermek ylmy merkezi» FDBe-nyň we «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBe-nyň hünärmenleri birleşmesi tarapyndan taýýarlandy we lukmançylyk we farmasewtika

pudagynda intellektual eýeçilik bilen işleýän ýolbaşçylar we hünärmenler üçin niýetlenýär. Kitapda beýan edilen maglumatlaryň ulanylmagy, saglygy goraýyş guramalarynda intellektual eýeçiligi dolandyrmak ulgamynyň işiniň netijeliligini ýokarlandyrmaga kömek eder.

Lukmançylyk we saglygy goraýyş pudagynda tehnologiýalary goramak we täjirçilik taýdan ulanmak mehanizmleriň jähtlerine üns çekilýär.

Maglumat algoritmleriň, shemalaryň, çek-listleriň, resminamalaryň nusgalarynyň görnüşinde berlenligi sebäpli intellektual eýeçiligi dolandyrmak amallaryna düşünmek has ýeňil boldy. Algoritmeler we shemalar materialy has aňsat özleşdirmäge we amaly ulanmaga kömek edýär. Çek-listler we resminamalaryň usgalary zerur resminamalary taýýarlamagy ýönekeýleşdirýär we ýalňyşlyklardan gaça durmagy mümkin edýär, şeýle hem täze derman serişdeleri we lukmançylyk esbaplaryny bazara çykarmaga gönükdirilen taslamalary üstünlik bilen durmuşa geçirmäge kömek edýär.

Materiallar ýokary we goşmaça hünär bilimi beýan ediş programmalaryny, aýratyn intellektual eýeçiligi umuman dolandyrmak ýa-da tehnologiýalary geçirmek programmalaryny durmuşa geçirmekte ulanylyp bilner.

SEFI YBM-DE OKUW: USSATLAR ÜÇIN ZERUR

SEFI-NIŇ DEPGINLI ÖSDÜRILÝÄN BÖLÜMI – YLMY-BILIM MERKEZI – INTELLEKTUAL EÝEÇILIK PUDAGYNDA HÜNÄR DEREJESINI ÝOKARLANDYRMAK WE HÜNÄR TAÝDAN TÄZEDEN TAÝÝARLAMAK MAKSATNAMALARYNYŇ UÇURYMLARYNYŇ SANY BOÝUNÇA ROSSIÝADA BIRINJI ÝERE ÇYKDY. MUNYŇ SEBÄPLERI:

- okuw mowzugyny döwrebap saýlamak, → pudagyň öňdebaryjy hünärmenlerini – amaly işgärlerini okuw işine çekmek, → Russiýa Federasiýasy hökümetiniň tabşyrygy boýunça geçirilýän uly gerimli bilim taslamalaryna gatnaşmak.

HÜNÄR DEREJESINI ÝOKARLANDYRMAK WE HÜNÄR TAÝDAN TÄZEDEN TAÝÝARLAMAGYŇ GIŇ GERIMLI MAKSATNAMALARYNA, 2023-NJI ÝYLDAN BAŞLAP BOLSA «INNOWATIKA» MAGISTRATURA MAKSATNAMASYNA-DA OKUWA ÇAGYRÝARYS.

Maksatnamalaryň birinji topary haýyşnamacy bilen patent edarasynyň özara hereketine gönükdirilen:

- Pudak ugurlary boýunça intellektual eýeçilik obýektlerine (oýlap tapyşlar, peýdaly modeller, senagat nusgalary, haryt nyşanlary) haýyşnama resminamalaşdyrmak we seljermek. Kursy gutarandan soň diňleýjiler IE obýektlerini bellige almak üçin Rospatenta özbaşdak haýyşnama resmileşdirip bilerler.
- Intellektual eýeçilik obýektlerine haýyşnama resmileşdirmek we seljermek. Patent gatnaşyklaryny hukuk taýdan kadalaşdyrmak.
- Patent hukugy.
- Patent gözlegi.
- Şahsylaşdyrma serişdeleri: haryt nyşanlary, harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary we geografiki görkezmeler we başgalar.

Maksatnamalaryň ikinji topary patent gözlegleri, patent seljerişi, alnan intellektual işjeňlik netijelerini goramak we täjirçilik taýdan ulanmak meselelerine bagyşlanan:

- Patent seljerişi.
- Patent gözlegleriniň usulyýet binýatlary.
- Russiýa Federasiýasynyň sebitlerinde intellektual işjeňlik netijelerine we şahsylaşdyrma serişdelerine hukuklary dolandyrmak boýunça teklipleri.
- IIN hukuklaryny dolandyrmak boýunça teklipleri we başgalar.

ÝATLADÝARYS!

Tassyklanan we meýilnama tertibi boýunça durmuşa geçirilýän maksatnamalardan başga-da, siziň tabşyrygyňyz boýunça pudak we sebit aýratynlyklaryny göz önünde tutup, gysga möhletde we ýokary hil bilen ýörite maksatnamalary işläp taýýarlamağa we durmuşa geçirmäge taýýardyrys.

**SIZI INTELLEKTUAL EÝEÇILIK PUDAGYNDA
USSAT BOLMAGA ÇAGYRÝARYS! BIZ HUT SIZE
GARAŞYARYS!**

HÜNÄR TAÝDAN TÄZEDEN TAÝÝARLAMA:
«INTELLEKTUAL IŞJEŇLIK NETIJELERINI HUKUK TAÝDAN GORAMAK WE OLARA HUKUKLARY DOLANDYRMAK» PROGRAMMASY MODULLARDAN DURÝAR:

- Intellektual eýeçilik obýektlerine pudak ugurlar boýunça haýyşnama resminamalaşdyrmak.
- Patent hukugy.
- Patent gözlegi.
- IIN hukuklaryny dolandyrmak boýunça teklipleri.
- Patent gözlegleriniň usulyýet binýatlary.
- Şahsylaşdyrma serişdeleri: haryt nyşanlary, harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary we geografiki görkezmeler.

Gündizki-gaýybana maksatnamanyň dowamlylygy 330 akademiki sagat (2 hepdelik 2 sessiýa we jemleýji hünär barlagy).

ÝOKARY BILIM

27.04.05 «Innowatika» magistratura maksatnamasy

Maksatnamany uly amaly tejribeli ýokary hünärlü professor-mugallym düzümi, mümkin iş berijiler, kanun çykaryjy we ýerine ýetiriji häkimiýet edaralarynyň ýolbaşçylary, işewürlük jemgyýetiniň wekilleri durmuşa geçirýärler.

Maksatnama döwlet akkreditasiýasyna eýedir.

Okuw görnüşi – gündizki-gaýybana (uzakdan tehnologiýalar ulanyp) webinar geçirmek we maslahatlary almak mümkinçiligi bilen.

Okuwuň dowamlylygy – iki ýyl baş aý.

**SEFI-NIŇ YBM-DE OKUW MESELELERI BOÝUNÇA
GYZGYN LINIÝANYŇ TELEFONY (MAGLUMATLAR,
MAKSATNAMALARA ÝAZYLMAK):**

+7 995 920 0595

KÖP KANALLY BELGI: + 7 (499) 243 7391

GOŞMAÇA: 4292, 2123, 2103, 2102, 4021

MAGISTRATURA: 2170

ARZALAR ÜÇIN ELEKTRON POÇTA:

FIPS_OBR@RUPTO.RU

**MAKSATNAMALARYŇ
GEÇIRILÝÄN MÖHLETLERI
WE OKUW BAHASY BARADA
MAGLUMATLAR QR KOD
ARKALY ELÝETERLIDIR**

**«SEFI Habarçysy»
žurnaly****ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)****Neşir edýän redaktor:**Ýelena Gennadiýewna Sarýowa
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru**Jogapkär kätip:**Anastasiya Aleksandrowna Lomakina
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru**Rejeleme we kompýuter arkaly sahyýalaşdyrmak:****«gruppa PRCB» JÇJ:**Elmira Magomedeminowna Magomedowa,
Olga Ýyryýewna Wolwaçewa,
Ýelena Aleksandrowna Gorškowa,
Anastasiya Sergeýewna Polomarenko,
Anastasiya Borisowna Dolženko**SEFI terjimeçisi:**Sergeý Witalýewiç Rubanow
(1 kategoriýaly terjimeçi),
Petr Nikolaýewiç Ýaroşenko (terjimeçi)**Foto:**

Olesya Anatolyewna we Dmitriy Wladimirowiç Başarowlar

Çap etme üçin gol çekilen: 12.08.2025**Format:** 205×290 mm**Çap ediliş:** doly reňkli (ofset, 4/4)**Mukdar:** 500 nusga. **Sargyt:** № 366**Neşirýat gullugy:**«Senagat eýeçiliginiň federal instituty»
Federal döwlet býujet edarasy
125993, Moskwa, Berežkovskaya köçesi, jaý 30, bina 1
G-59, GSP-3**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal****ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)****Managing editor:**Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru**Executive editor**Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru**Editing and Desktop publishing:****PRCB Group LLC:**Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko**FIPS translators:**Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)**Photo:**

From the personal archive of Glaziev S.Yu.

Signed to print: 12.08.2025**Format:** 205×290 mm**Printing:** full-colour (offset ink, 4/4)**500 copies; Order:** № 252**Printing house:**Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

HORMATLY OKYJYLAR, «SEFI HABARÇYSYNA» ÝAZYLMAGY UNUTMAŇ!

Abuna ýazylmak bilen, Siz intellektual eýeçilik baradaky iň täze maglumatlara we ýeketäk seljeriş maglumatlara hemişelik elýeterlilik gazanarsyňyz.

ABUNALYGYŇ UZALDYLMAGYNY ÝA-DA ILKINJI GEZEK ABUNA ÝAZYLMA ÜÇIN SIZ «ROSSIÝANYŇ ROÇTASY» ŞAHAMÇASYNDA ÝA-DA KATALOGLAR ARKALY ONLAÝN ÝAGDAÝDA AMALA AŞYRYP BILERSIŇIZ:

• «Rossiýa habarlary»
www.prensa-rf.ru saýtda
Abuna indeksi: 85599

• «Kniga-Serwis»
www.akc.ru saýtda
Abuna indeksi: E 85599

**Intellektual eýeçilik dünýäsinden
ähli iň täze habarlar:**

VK Kontakte
Rospatent

VK Kontakte
SEFI